

Lukà

andí Yèsù Krístò bhà Ídzi Mākǎrè

Yàrfì bhùkù ò ì nòtù ádrèndrò dhu tí dhu

Yàrfì ní Lukà tí kátina ádrèngbà mǎngàngà (Kòl 4.14) náandí Yèsù Krístò bhà Ídzi Mākǎrè. Kǎndí ka Rómà tó kígò ò rò, mbèmbè azà kumì ato mà àrùbhè kumì ato màna nzinzi ò Yèsù Krístò ka kùgè dhu-dzidò. Ndi Lukà ní'ì nzi Yèsù bhà uvitatále, pbètù kǎtè Yèsù nenda ale màna ndíní ndí ndèni tí Yèsù bhà ípìrònga ní'ì yà adzi ò tí dhu. Ndirò, kǎnda Yèsù bhà uvitatále Polò Ídzi Mākǎrè t'ánota tó atdídená kǎbhà abhi ò (Kas 16.10-17; 20.5–21.1). Ka ní'ì nzi Màyàhudi (Kòl 4.10-14).

Lukà andí ndí bhùkù Tòfilò tí kátina Mùgirikì tò. Ndi ale i'ì oré ngarí ò. Kǎvò-otù ò, Lukà ambénà dhu òvò dǎ yà ìnzí ní Pbhàhúdì-tidò tó pbàkrístò tò. Kǎzè dhu ní abádhi-do ràlè dhu Yèsù rira ì nígù átò atdíkpá Pbhàhúdì màna.

Lukà ànda nga nà atdíðò ale ní itsiya ònzi ka karí ale: vèbhále, nzónzo, nzéreatále, nǎkètále, andítale, nzére-alafí irà ale, ndirò ìnzí ní Pbhàhúdì. Kǎbhà òte-lùkpò ní: itsòta, Ìlǎ-Alafí, hirò ònzi ka kí dhu, nzérea t'ábàta, ndirò dhu àkǎ kòdò ale ádrèngbàle Yèsù ríngò dhu tò dhu.

Ungbòta-Òwátá ò, kǎndí ndí «Uvitatále kǎsè tó bhùkù.»

Bhùkù-nyìtì ka kóhù tí dhu

- Bhùkù-dòkpa (1.1-4).
- Bâtizò nubhónà Yùwanì ùgù ka kí dhu mà Yèsù ùgù ka kí dhu màna dhu (1.5–2.52).
- Bâtizò nubhónà Yùwanì rí Ídzi Mākǎrè ùno dhu (3.1-20).
- Yèsù rí bātizò àlè dhu mà pǎmvo Sitanì rí kà-afí ùmvù dhu màna dhu (Luk 3.21–4.13).
- Gàlilayà tó pbìrì ò Yèsù anzi kasè (4.14–9.50).
- Yèrùsàlemà tó kígò ò ndí ndàrà ònà kàsùmì ò Yèsù anzi kasè (9.51–19.44).
- Yèrùsàlemà ndí ndàrà àhù rò Yèsù anzi dhu mà kǎdà òyá dhu màna (19.45–24.53).

Yàrfì bhùkù Lukà andí okúna dò rò dhu

(Kas 1.1-3)

1 Ádrèngbàle Tòfilò, ábhò ale nyé nómuvù wà ì rándí dhu yà àlè nzinzi ò ndí nónzi dhu dǎ. ² Abádhi nándí ì dhu àdhàdhi, yà ì dhu rí 'òpè 'ònzì ì dhu nala nyìkpóya nyé ní ale náawe àlè tò dhu bhèyi. ³ Ale ní ì adù 'òpè 'ànò ndí òte indrù tò. ⁴ Ní ìma mà átò, mà madù kórò ì dhu tó obhóna nónè mǎni mbèyi nyé, ròpè ndí yà ì dhu náapè ì rórò. Ní ádrèngbàle Tòfilò, ndí dhu-okú dò rò ní ndí, mà mòzè mandí yà mà mónè mǎni fíndá obhóna dhu indù, ⁵ ndíní nyí nyǎni tí dhu, yà indù ka kúldhe dhu rǎrì obhò dhu nyé.

Bâtizò nubhónà Yùwanì nùgù ka kí dhu tó màkǎrè

(Zòz 13.12; 1Sà 1.1)

⁵ Hèròdè ní'ì Yùdeyà tó pbìrì ò ádrèngbà kamà tí ònà kàsùmì ò, Zàkàriyà ní'ì kùhanì. Ndi Zàkàriyà ní'ì atdí kùhanì yà Àbiyà bhà pbàdzukuru tí i'ì pbàkùhání nzinzi ò. Kǎbhà tsibhále-òvò ní'ì Èlizabetì, Àròni-dhù bvù tsibhíngba. Ndirò, ndí Àròni ní'ì pbàkùhání tó ádrèndrò ale dǎ kamà. ⁶ Ní Zàkàriyà mà Èlizabetì màna òyò kórò ní'ì obhónangátale Kàgàwà-ònzì, ndirò Ádrèngbàle Kàgàwà bhà Úyátá ní'ì arí atdíðò ale. ⁷ Pbètù abádhi

ní'í ìmbá atdí ngbángba nà màtí, Èlìzàbeti ní'í ìngò-àyi nídhuní. Ndirò abádhí 5y3 kóró ní'í iwà óngò mùlà tí ale.

⁸ Ní atdíku, yà Zàkàriyà mà náarí kasè ònzi mànà atdíkpá pbàkùhání tó rùwè ð, Zàkàriyà adì ndámbe pbìndà kasè nónzi dḡ Kàgàwà-ònzí. ⁹ Ní, yà pbàkùhání tó màndu núnḡ dhu bhèyi, odhína náavò Zàkàriyà ngàlà ní, ndíní otú tíf yà pbàkùhání kèlè víyà dḡ rò nòotsúnà ònà Ádrèngbàlè Kàgàwà bhà idzá kàluga ḡ. Kàhè ndrùu aróngu alíndra-tidò nóbí perè tí màzàbahè dḡ. ¹⁰ Wò ndí kàsùmí ð, kóró ngèkpá ale náadè òko àmbe 'ìtsò dḡ irinà rò. ¹¹ Níró ní ndí Ádrèngbàlè Kàgàwà bhà màlàyikà níto ndí Zàkàriyà tí, ndadè ide alindra núbí kà rí dónà rí màzàbahè tó fangà dónà rò. ¹² Ní wò màlàyikà ndí ndàla rò, Zàkàriyà-afí náabè ndí atdidḡ, odo ràdè isí ònà. ¹³ Pbetù màlàyikà adè àtìnà kà ní: «Zàkàriyà, nzi onzi odo, Kàgàwà ní'í wà pbèkè itsòta nídhuní. Pbetù tsibhàlè Èlìzàbeti rí kpatsibhá ngbángba nùgè indè, nyadè ovòna nóvḡ Yüwaní tí. ¹⁴ Ní kókú dḡ rò, idhènè nífkaya ndí, nyadè adí ádrèngbà dhèdhe nyé ð. Ndirò, ibí ale nyé nóokoya dhèdhe ð, ka kègè ka dhu-okú dḡ rò.» ¹⁵ Ndi ngbángba ní'íyà ádrèngbàlè Kàgàwà-nyìkpó ð. Kómvyà nzi òvayí mà, ndirò kómvyà nzi ale òrì ràdè atdí iwa-tidò mà. Kàgàwà níráya ka pbìndà Ìlílà-Alafí ní, àdàdì íyànà-rìtsè ð ròrò. ¹⁶ Ndirò, ka ní ndí Pbaìsràyélí nzinzi ð ibí ale nabhèya ringò fíyó Ádrèngbàlè Kàgàwà-tí'ò. ¹⁷ Kàgàwà-ònzí kùbhíya nà ale-afí-tidò, ndirò ádrèngbànga tó obi-tidò ní'íyà yà Kàgàwà bhà nabí Èlìyà ní'í'í nà ale-afí mà, ádrèngbànga tó obi mànà-tidò. Kàbhèya inzo mà rùngbò ì abàya mànà, ndadè ìnzí arí Kàgàwà ózè dhu ònzi ale nábhu règèrè ì, 'òngò obhónángatàlè tí. Ndi dhu bhèyi ní ndí, kòbhòloya ìndrù angangyi Ádrèngbàlè Kàgàwà tò.

¹⁸ Zàkàriyà níivú dhu màlàyikà-tsè, ndati: «Wò nyi nyèndò dhu tó obhóna núní ma mí àdhu rḡ? Obhó tí, ima ní mùlà-akpá nyé, ndirò pbàkà tsibhàlè bhà ato mà nàrà wà ádzí nyé átò.» ¹⁹ Ní wò màlàyikà adè dhu àdu kà tò ndati: «Ima ní Gàbriyeli, yà bílì ma marí ide Kàgàwà-ònzí, mambe kàbhà kasè ònzi dḡ ale. Ní Kàgàwà ìvi ma tìwè ð, mirà wòrì idzi màkèrè nóvḡ indè. ²⁰ Pbetù yà ìnzá nyi nyà'ù yà ma màndò indè dhu rí 'ònzí fíyó kàsùmí ð dhu dhu-okú dḡ rò, nyi nyóngo iwí tí, ìnzí nyongò òte, ràrà àhè ì dhu nóowuya 'ònzí óyá idho ð.»

²¹ Wò Zàkàriyà mà ròte màlàyikà mànà ònà kàsùmí ð, ihé-yà náadè òko 'àmbe Zàkàriyà nóvḡ dḡ irí rò. Ní, ìnzí kà ràhè sese Kàgàwà bhà idzá kàluga ð rò rò, idho nùuko abádhí atdidḡ. ²² Ní Zàkàriyà níitdègu àrà àhè ànyè rò, ní kàdè nzá òte ìndrù mànà. Pbetù kàdè adí ndámbe inga nùdhò dḡ otúnà-kpò ní, ìnzí ndí ndòte ròrò. Ní ìndrù adè dhu òshè, iwà Kàgàwà ràvi ndí Zàkàriyà tó onyè ròdzí kà-dò dhu bhèyi dhu tó ófò ð ndí kàluga ð.

²³ Zàkàriyà mà tó ràwè níitdègu ìku, ní kàdè ndí ndàrà àhè pbìndà. ²⁴ Ní ngúfe idho dzidḡ, Èlìzàbeti, kàbhà tsibhàlè náangò òna tí. Kàdè ndòrù, ràrà àhè ìmbò àbì tí. Kóngónà àtìnà afina ð: ²⁵ «Kàní Ádrèngbàlè Kàgàwà ònzi idù dhu. Àbadhi nífto wà ma yà nyèdu àbhè arí ràmbè iwè dḡ ìndrù nzinzi ð dhu-fyà ð rò.»

Yèsù nùgè ka kí dhu tó màkèrè

(Mát 1.18-23; Ìsa 7.14)

²⁶ Atdíku, azà àbì tó òna nà Èlìzàbeti rí'í ròrò, Kàgàwà náaví pbìndà màlàyikà Gàbriyeli ràrà Gàlìlaya tó pbìrì ð, Nàzàretì tí kátina atdí pbanga ð. ²⁷ Ànyí kàrà atdí tsibhíngba, ìnzá àpè kpatsibhàlè núní tí'ò. Ndi tsibhíngba ní'í iwà Dàwudí-dhú bvè ale, Yòzefè òrì. Kòvò ní'í Màriyà. ²⁸ Màriyà tí ndí ndàrà àhè rò, wò màlàyikà náatse ka, ndati: «Ílè nyi Màriyà, iwà nyi nyàbà Ádrèngbàlè Kàgàwà bhà idzìngà, ndirò ìnè Kàgàwà rí'í'í nyi nà.» ²⁹ Wò òte ndí ndirò rò, Màriyà-afí náabè ndí atdidḡ. Kírè nga afina ð ndati: «Yàrí mùlèmbè-tí nyé ní àdhu?» ³⁰ Ní màlàyikà adè àtìnà kà ní: «Ínzí onzi odo Màriyà, Kàgàwà bhà idzìngà nyi nyàbà wà nídhuní. ³¹ Kòní nyi nyóngo ànu tí, ndirò nyi nyugèya kpatsibhá ngbángba, nyadè ovòna nóvḡ Yèsù tí. ³² Ka ní'íyà ádrèngbàlè, ndirò ka kanziya ka kóró dhu dḡ arí'í Kàgàwà t'ídhùnà tí. Ndirò, Ádrèngbàlè Kàgàwà náadèya kíli ràdì abhunà, kamà Dàwudí bhà tombi dḡ. ³³ Kònyèya idzi Yàkòbhò-dhú dḡ, ndirò kàbhà idzi ní'íyà dhòdhòdhóngà tó.»

³⁴ Ní, Màriyà níwú dhu màlàyikà-tsù, ndàti: «Wò dhu rákà ìngbà dhu bhèyi idù, yà inzà ma màpè kpatsibhále nání rò?» ³⁵ Ní, màlàyikà náadù dhu àdu kà tò ndàti: «Ìlílà-Alafí rífo dèné, ndírò kórò dhu dō arí Kàgàwà rí nyatsi p̀bìndà ádr̀r̀ngb̀ngba tó obì n̄ sísí bhèyi. Ní ndí dhu-okú dō rò, nyí nyégunà ngbángba ní'íya Kàgàwà ópì f̀ndà, ndírò ka kanziya ka Kàgàwà t'íd̀hùnà tí. ³⁶ K̀n̄í, a'ènu Èlizàbeti rí'í azà àbì tó òna nà, àzèmbè iwà ka kati ndí ìngò-àyi tí ròrò. Kà rí kpatsibhíngba n̄gu màlà dō rò, ³⁷ ìmbà Kàgàwà lèma nónzi rí dhu náarí'í nídhuní.» ³⁸ Nírò ní ndi Màriyà náadè àtina màlàyikà n̄: «Ma ní Ádr̀r̀ngb̀ale Kàgàwà bhà ìno-àyi. Ní, ítse ndi dhu r̀onzi ndí yà nyí nyèndò ka dhu bhèyi.» Wò dhu-dzidò, màlàyikà náadè ndìv̀a ndàrà kà-tí rò.

Màriyà r̀ara Èlizàbeti nàndà dhu

³⁹ Wò ndi kàsùmí ò tí, Màriyà náadè ndìv̀a ndàrà kòmbómbí, yà Yùdhà bhà p̀biri ò arí p̀biri-akpá ǹzini ò atdí kigò ò. ⁴⁰ Ní ànyí, k̀tsù Zàkàriyà bhà idza, ndàdè kàbhà tsibhále Èlizàbeti nátsè. ⁴¹ Èlizàbeti nítdègu Màriyà nátsè ndí dhu níri, ní kà-fitsè ò rí'í ngbángba náadè ndòpè ndùbè nga kà'ò. Ndirò, Kàgàwà náadè Èlizàbeti níra Ìlílà-Afina n̄. ⁴² Ní, Èlizàbeti náadè ndòpè ndòtè orú t̀na nyé nà, ndàti Màriyà n̄: «Kàgàwà náso wà nyí atdí dō ròsè kórò vèbhále d̀nà. Ndirò, kàso wà finu-tsù ò rí'í ngbángba átò. ⁴³ Ìngbà dhu-bv̀utí dhu yà, p̀bàkà Ádr̀r̀ngb̀ale Kàgàwà-tsánà nyé náarí'í mandà ní? ⁴⁴ Àndà, nyí nyàtsè ma dhu nítdègu isí b̀idu ò, ní ànyirò rò tí, yà fidu-tsù ò rí'í ngbángba nádè ndòpè ndùbè nga fidu-tsù ò, ádr̀r̀ngb̀a dhèdhe-okú dō rò. ⁴⁵ Ìnyí, nyí nyònzí wà hirò, yà Ádr̀r̀ngb̀ale Kàgàwà n̄ndò ìndè dhu rí ndònzí ònzi dhu nyí nyà'ù dhu-okú dō rò.»

Màriyà rí Kàgàwà nílè dhu

(1Sà 2.1-10; Zàb 113)

⁴⁶ Nírò ní ndi Màriyà ati: «Ma mí Ádr̀r̀ngb̀ale Kàgàwà nílè atdyúdu nyé nà, ⁴⁷ ndírò afídu rí'í ádr̀r̀ngb̀a dhèdhe nyé ò, Kàgàwà p̀bàkà Òg̀ba ò. ⁴⁸ Kàgàwà níre ma, yà ìnzí ìndr̀ù ràdè òzàna dhu tí p̀bìndà ìno-àyi. Obhó tí, r̀pè ndí kòmbí, kórò ale r̀ngò matí hirò nónzi tsibhíngba tí. ⁴⁹ Kórò dhu dō arí'í obì nà Kàgàwà nónzi ádr̀dr̀r̀ dhu nyé idù. Kòvò ní ìlílà ovo. ⁵⁰ Ndirò, yà oðona ònzi arí ale dō káirí izu nába bilínganà. ⁵¹ Kávi obina nyé, ndòp̀fòlò yà idzítá tó afíya nà arí'í ale-ònga. ⁵² Kífo ádr̀dr̀r̀ kámá f̀yò ádr̀dr̀r̀ngba tó tombi dō rò, ndàdè yà ìnzí ka karòzàna dhu tí ale nídzi, ndèlì ádr̀dr̀r̀ ngari ò. ⁵³ Kàbhu ìmbà dhu arí'í f̀yó ale r̀onzi atdí dō, ndàdè ònzònzí ale nítu, ndòdì r̀owù otsúya-kpa nà. ⁵⁴ Kònzí p̀bìndà ìno, P̀b̀àisr̀ayélí dzèna, ndàdè p̀bìndà izu níre d̀yá, ⁵⁵ àdhàdhì yà angyangyi ndí ndavò àlè t'ábána, Àbràhamè mà, p̀bìndà p̀b̀adzukuru màna tò, bilínganà ndí ndongó tí ònzina dhu bhèyi.» ⁵⁶ Ní Màriyà mà náadè òko atdíkpá Èlizàbeti màna, r̀ara àhu mbèmbè ìbhè àbì tí. Wò dhu-dzidò, kàdè ndìv̀a, ndàdu ndí p̀bìndà.

Bàtizò nubhónà Yùwanì n̄gu ka kí dhu

(Luk 1.13-17; 3.4-9)

⁵⁷ Èlizàbeti rí ndègu ònà kàsùmí nítdègu àkà, ní kàdè kpatsibhá ngbángba n̄gu. ⁵⁸ Ní, Èlizàbeti mà aróko màna atdíkpá p̀banga ò ale mà, kà mà t'ídza-bhà màna nítdègu Ádr̀r̀ngb̀ale Kàgàwà nába izu Èlizàbeti dō, r̀ngb̀a ngbángba dhu tó màk̀r̀u níri, ní abádhí-idhè níka ndí atdíkpá Èlizàbeti màna. ⁵⁹ Ní, wò ngbángba nónzi atdí yengè rò, abádhí iwú, kadè kònzínga nòbhòlò. Ndirò, abádhí azè kilí àbanà Zàkàriyà-òvò kà-dò. ⁶⁰ P̀bètè, wò ngbángba-tsánà Èlizàbeti náadè àtina: «Ìnzí ní wò dhu bhèyi. Kàkà kòvò oðona Yùwanì tí.» ⁶¹ Ní, k̀kò Èlizàbeti mà rí'í màna ale náadè àtina kà n̄: «Ìmbà Yùwanì tí kátina ovo náarí'í p̀b̀àkè idzá-bhà ǹzini ò ale dō.» ⁶² Ní, abádhí adè dhu ìvu kà t'ábana-tsù otsúya ní, ndí'í ì uní tí kà ròzè kòvò p̀bìndà ìngba-òvò àdhi tí. ⁶³ Ní, Zàkàriyà adè dhu àndí karí d̀nà odu-afà-ngba nónzi otsúna n̄ kiwú nà, ndàdè yàrí dhu àndi d̀nà: «Kòvò ní Yùwanì.» Ní idho adè kòrì ale n̄ko kórò. ⁶⁴ Ní ànyirò rò tí Zàkàriyà-tsù náadè ndàngbe, Zàkàriyà ràdè ndòpè ndòtè, ndàmbe Kàgàwà nílè dō orú t̀na nyé nà. ⁶⁵ Odo n̄sif

kórɔ́ ányìrò arí'í kyèròkyèrò pbanga ɔ́ ale ɔ́. Ndírò, Yùdeyà tó p̀birì ɔ́ arí'í p̀birì-akpà ǹnzì ɔ́ pbanga ɔ́, ìndrù nòowúnà wò ndí ǹnzì kórɔ́ dhu tó màk̀r̀r̀r̀ k̀èl̀è náwe r̀. ⁶⁶ Ní, k̀òk̀ò ì ǹnzì kórɔ́ dhu d̀ kà k̀ǹnna dhu ǹr̀r̀ ale náádò ì dhu afíyà ɔ́, 'àd̀è àm̀be àt̀nà d̀: «Yàrí ngbángba ní'íyà ìngbà dhu bhèyi ngbángba-tídò?» Obhò tí, Ádr̀ngbàle Kàgàwà bhà ádr̀ngbànga tó ɔ̀bì ní'í ndí ngbángba nà.

Zàkàriyà r̀ Kàgàwà nílè, Kàgàwà bhà nabi bhèyi dhu

⁶⁷ Wò dhu-dzidò, Kàgàwà ní'írà Zàkàriyà, wòrí ngbángba t'ábanà, Ìl̀l̀à-Alafí ní. Ní, Zàkàriyà adè ndòpè ndòtè Kàgàwà bhà nabi bhèyi, ndàti:

⁶⁸ «Ìl̀l̀ta náká kabhù Ádr̀ngbàle, P̀bàìsr̀yèlì tó Kàgàwà tó, k̀r̀rà p̀bìndà ale nándà, ndàd̀è ̀ẁẁnà nídhuní.

⁶⁹ Kàd̀è obhónána tó ̀ẁẁta níbhò àlè tó, p̀bìndà ìnc-akpà Dàwudì bhà idzá-bhà tír̀.

⁷⁰ Kàgàwà náavò dhu angýí nyú p̀bìndà ìl̀l̀à p̀bànábí-otù ɔ́, ndàti:

⁷¹ Ndí r̀gúyà àlè àlè tó òmvú-f̀ r̀ò,

ndírò ndí r̀gúyà àlè kórɔ́ ale yà àlè nóndrò-f̀ r̀ò.

⁷² Ndí dhu bhèyi ní ndí kítè p̀bìndà izù àlè t'ábanà tó, ndàd̀è abádí tó ndí ndanzì p̀bìndà ìl̀l̀à ungbòta tó l̀àkà ní'è.

⁷³ Kànzì ndí dhu àdhàdhì yà àlè t'ábanà Àbràhamù tó ndí ndatsò dhu bhèyi.

⁷⁴ Kàtì, ndí r̀gúyà àlè àlè tó òmvú-f̀ r̀ò,

ndíní àlè kongó tí kàsèna nónzì ìnzì àlè kí ɔ̀dò ònzì r̀òr̀.

⁷⁵ Ndí dhu bhèyi ní ndí, àlè kokoya ìl̀l̀à ale tí Kàgàwà-nyìkpó ɔ́, ndírò obhónángatàle tí,

kórɔ́ kàsèni yà òko àlè kòko àlè-nyìkpó nà ònà ɔ́.

⁷⁶ Ndírò ìnyi p̀bàníngbá, ìnyi ní'íyà kórɔ́ dhu d̀ arí'í Kàgàwà bhà nabi.

Obhò tí, nyi nyadiyà angýi Ádr̀ngbàle tó, otu nyi nyobholò tí kà tó.

⁷⁷ Ndírò, nyi nyadùya dhu òvò kàbhà ale tó, ndíní abádí ̀ni tí dhu, kà r̀ar̀ ìrà ì ní'gù, ndàd̀è f̀yò nzérenga nùbà f̀yò.

⁷⁸ Obhò tí, àlè tó Kàgàwà ní atdíðò arí ìndr̀-izù nálà Kàgàwà:

kàbhèya òr̀-akpà ɔ́ awàwù r̀awù àlè-d̀ngà, àdhàdhì ndìtò r̀í adyifò náarí ale-d̀ngà nàwù dhu bhèyi.

⁷⁹ Kàbhèya yà ìnd ɔ́ aróko, yà ̀v̀e-sisì níibvú ndí d̀yá ale-nyíngà r̀awù.

Ndì dhu adùya àlè àbhù àlè r̀àngu màr̀ngà tó otu.»

⁸⁰ Wòrí ngbángba náambénà òvi d̀, afína radè àm̀be ɔ̀bì òtsì d̀. Kòngónà àdì r̀àngù ɔ́, r̀arà àhù P̀bàìsr̀yèlì-ònzì ndí ndaraya ndàvi kpangba ònà idho ɔ́.

Màriyà r̀ Yèsù nùgù dhu

(Màt 1.18-25; 5.1-2; Ìsa 9.5)

2 ¹ Ndí idho ɔ́, ádr̀dr̀ò kámá d̀ kámá Kàyìsarà Ògústò náabhù ̀yátà ndàti, p̀bìndà p̀birì ɔ́ aróko kórɔ́ ale r̀àkà kandí f̀sì ɔ́. ² Wò ndí wemberè tó andítà nàanzì ndí yà Kùr̀eniyò ní'í l̀walí tí Sírìyà tó p̀birì d̀ nínganí. ³ Kórɔ́ ale náawù ì àndí, ngàtsi ale r̀arà ndàndí f̀yò pbanga nyú ɔ́. ⁴ Ní, Yòzefù níwà ndí átò, ndùpò Gàlìlàyà tó p̀birì ɔ́ pbanga, Nàzàretì tí kátina ɔ́ r̀ò, ndàrà Yùdeyà tó p̀birì ɔ́, ndàrà àhù Bètèlèhemù, ádr̀ngbà kámá Dàwudì kà k̀g̀g̀ ònà pbanga ɔ́. Kàrà ányì Dàwudì-dhù bvù ale tí ndí ndí'í nídhuní. ⁵ Àbadhi mà náawù ányì yà ndí ndóri p̀bìndà tsìbhàle Màriyà nà, ònà nà r̀í'í r̀òr̀ò, ndíní kà kandí tí ì f̀sì ɔ́. ⁶ Ní ányì ì òwù ùvò r̀ò, Màriyà r̀ ndègù ònà idho náaká. ⁷ Ní, k̀g̀g̀ p̀bìndà sengba tó kpatsìbhà ngbángba, ndàd̀è ngbòna nákpòr̀ò mberù ní. Kàd̀è ndí ngbángba ní'í r̀ayi izá arí dhu ònyù ònà k̀walí ɔ́, ìmbà ngari r̀í'í òlo-dzà ɔ́ abádí tó nídhuní.

Màlàyíkà rí 'àvì mètùngà t'éndatátále tò dhu

(Mát 2.1-15; Ìsa 41.27)

⁸ Ndi pbiṛi ḡ, mètùngà t'éndatátále ní'ì fíyò tàrà tò màhò nódo ʔí kúbhíngá írì ḡ ró. ⁹ Ní, Ádrùngbàle Kàgàwà bhà màlàyíkà níto ndi abádhi tí, Ádrùngbàle Kàgàwà bhà ádrùngbànga tò awáwè ràdè ndàtsi abádhi dḡ. Ní odo nísi abádhi-afí ḡ atídí. ¹⁰ Pbéṭà, màlàyíkà náadè àtina abádhi ní: «Ínzì nyònzì odo, ma m̀rà kórò ale-idhè rí ndìkà n̄ ídì m̀k̀k̀r̀è nà f̀k̀k̀ nídhunì. ¹¹ Indo yàrí iku ḡ, ka k̀g̀g̀ Òg̀b̀a f̀k̀k̀, Dàwudì bhà kíḡ ḡ. Ndi Òg̀b̀a ní Krístò Ádrùngbàle. ¹² Ndirò, kàní k̀n̄ ní nyí r̀ǹá dhu: nyí nyí ír̀-ngba nótu mberè ḡ ka k̀kp̀r̀ò ngb̀na, kadè ìl̀ǹà ràyì ìzà náarí dhu ònyu ònà kíwalì ḡ ró.» ¹³ Ányirò rò tí ní ndi, òr̀-akpà ḡ màlàyíkà tò ihé-yà náandu ì wòrí màlàyíkà r̀, ì rilè Kàgàwà, àti:

¹⁴ «P̀èṭà náká kabh̀ òr̀-akpà ḡ arí'ì Kàgàwà tò!

Ndirò, m̀r̀ngà náká ndi'ì yà adzi dḡ ídì afiya nà ale tò!»

Mètùngà t'éndatátále ròwu Bètèlèhemè dhu

¹⁵ Màlàyíkà níwà ì tíyà rò, 'adu ì òr̀-akpà ḡ rò, mètùngà t'éndatátále náatè nzínziya ḡ 'àti: «Kòwu Bètèlèhemè, ndíní àlè kala tí ányì ndi nònzì dhu, yà Ádrùngbàle Kàgàwà núnò àlè tò dhu.» ¹⁶ Ní, abádhi náawù ányì tsàkàtsàkà, 'adè Màriyà mà nótu Yòzef̀ m̀ǹà, ndirò ngbàngba ràdè ʔí ìzà arí dhu ònyu ònà kíwalì ḡ ndi ndáyì ró. ¹⁷ Ndi ngbàngba ì àla rò, abádhi náawe yà màlàyíkà núnònà fíyò kà-dḡ dhu. ¹⁸ Ní kórò ale, yà mètùngà t'éndatátále r̀ǹona dhu n̄r̀ ní idho ǹuk̀ wò abádhi r̀ǹona dhu dḡ. ¹⁹ Pbéṭà, Màriyà náadè wò dhu kórò affina ḡ, ndadè àmbe inga n̄r̀ dḡ ònà atídí. ²⁰ Wò dhu-dzidḡ, mètùngà t'éndatátále náadu ì Kàgàwà níf̀ ʔí, 'adè àmbe il̀ǹà dḡ r̀r̀ò, kórò dhu-tsi yà ì ir̀, 'adè àlanà nònzì ì yà abádhi tò màlàyíkà núnònà dhu bhèyi tí nídhunì.

Yèsù tò ngbàngba-òvò nóvo ka kí dhu

²¹ Atdí yengè nítdègu àkà wò ngbàngba ka k̀g̀g̀ dhu-dzidḡ, ní ka kadè kònzinga nòbhòlò. Ka kadè ndi ngbàngba-òvò nóvò Yèsù tí, àdhàdhì yà màlàyíkà ǹǹo inzà kà-tsanà àpè òngo ònà tí r̀r̀ò dhu bhèyi.

Yèsù tò ngbàngba nítè ka kówu Kàgàwà tò Kàgàwà bhà idzá rò dhu

(Law 12)

²² Yòzef̀ mà, Màriyà nà rí 'ù'ò 'ìl̀ Kàgàwà-nyìkpò ḡ ònà idho náakà àdhàdhì Músà bhà Úyátá núnò ka dhu bhèyi. Ní abádhi idyi Yèsù tò ngbàngba 'òwù nà Yèrùsàlemà tò kíḡ ḡ, 'òwù itènà Ádrùngbàle Kàgàwà tò. ²³ Obhò tí, Ádrùngbàle Kàgàwà bhà Úyátá ḡ ka kandí dhu katí, sengba tí ka k̀g̀g̀ kpatsibhíngba ǹp̀ ka r̀r̀ongo Ádrùngbàle Kàgàwà tò. ²⁴ Ní abádhi náadè yà Ádrùngbàle Kàgàwà bhà Úyátá núnò perè nùbho átò. Í perè ní'ì óyò aliri, ngàtsi ní óyò àmbò-nzo. ²⁵ Wò ndi kàsəmì ḡ, atdí ale, Simiyoni tí kátina ní'ì inè Yèrùsàlemà tò kíḡ ḡ. Ndi ale ní'ì ídì ale nyú. Ka ní'ì obhónángatále, ndirò Kàgàwà níf̀ arí atídí ale. Ndirò, kòngónà P̀b̀àisràyélí ndi ndig̀ tí r̀r̀à ale nódo. Ní Kàgàwà nírá ka p̀b̀ndà Ìl̀l̀à-Alafí ní, ²⁶ ndi Ìl̀l̀à-Alafí ràdè dhu òvò angyangyi kà tò ndàti: inzì kà r̀v̀eya inzà ndi ndàla Ádrùngbàle Kàgàwà r̀v̀ina Krístò r̀r̀ò. ²⁷ Ní, Ìl̀l̀à-Alafí rí ndènda rò, k̀rà òtsù Kàgàwà bhà idza. Níró ní ndi Màriyà mà, Yòzef̀ nà níwù Yèsù tò ngbàngba nà, ndíní yà Úyátá núnò dhu náakà tí. ²⁸ Ní, Simiyoni náakò ngbàngba ndàtdù, ndadè òtsò nàbh̀ Kàgàwà tò, ndàti:

²⁹ «Ádrùngbàle Kàgàwà, kòmbí nyí nyí mbà p̀b̀k̀ ino-akpà nùbha ròvè, àdhàdhì yà angyangyi nyí nyavò idù dhu bhèyi.

³⁰ Obhò tí, ma màla wà p̀b̀k̀ rò ir̀ à g̀g̀ nyìkpòdu nyú ní.

³¹ Ndi òg̀ ní yà nyí nyé nyí nyabhòlò kórò ale tò.

³² Ka ní yà inzà àpè nyunì kórò yà adzi ḡ ale-nyíngà náwè rí awáwè.

Ndirò ka ní ádràngbǎnga tó awáwè pbùkè ale Pbàisràyéí tó^a.»

Simiyoni rí Yèsù onziya dhu nóvo angyangyi, Kàgàwà bhà nabi bhèyi dhu

³³ Yèsù t'ábanà mà, kà-tsánà màna idho nùuko atdíđ, wò Simiyoni rùnna Yèsù tó ngbángba ní dhu nírí ì'í rò. ³⁴ Simiyoni náaso abádhí, ndàdè àtina kà-tsánà Màriyá ní: «Yàrí ngbángba rí Pbàisràyéí nzinzi ð ábhò ale nábhè ràwà ì, ndàdè ábhò ale níđ. Ndirò, ka ní ize ya ìndrù ábhè rí ràgò ì nzinziya ð, ³⁵ ndíní ya ábhò ale núuru afíya ð irèta núuvi tí ì kpangba. Ndirò ìnyí Màriyá, pbùkè àpè rí ndíř ìla tó obhi-akpà ka kòdù, ròsè afina ale bhà àpè bhèyi.»

Tsìbhá nabi Anà ròte Yèsù tó ngbángba dš dhu

³⁶ Wò ndi kàsùmì ð tí, Kàgàwà bhà atdí tsìbhá nabi, Anà tí kátina, ní'í ìnè átò. Anà ní'í Àseri-dhù-bvè ale, Fànoli t'fvàna. Ka ní'í màlà-àyi-ngba nyú. Abádhí náakò ya tsìbhíngba tí rò ì umbá ì ná ale ná àrèbhè ato kèlè tí, ndi ale ràdè òvè. ³⁷ Ní, kàdè àdi abvo-àyi tí, ràrà àhè àrè kumì dóná ìfò ná ato nónzi ndi ndí dhu ð. Kóngónà nzi àhè iri Kàgàwà bhà idzá rò. Pbétè, kóngónà Kàgàwà bhà idzá kasu kèlè nónzi adyìbhengá màf ndirò kùbhingá màf. Kóngónà àdè ònyè t'ònyeta-tsè nùtsi, ndàdè àmbe ndìtsò dš. ³⁸ Ní, ndi tsìbhá nabi Anà nítò ndi wò Simiyoni ròte ònà kàsùmì ð, ndàdè ndòpè ndàbhè òtsò Kàgàwà tò. Ndirò, kàdè ndòpè ndàwe dhu Yèsù tó ngbángba dš, ya Kàgàwà rí Yèrùsàlemà nùwè dhu nódo arí kórò ale tò.

Yèsù tó ngbángba nà ka kóngo Nàzàreti dhu

³⁹ Yèsù t'ábanà mà, kà-tsánà màna níitdègu kórò dhu nónzi ya Ádrèngbàle Kàgàwà bhà Hyátá nùndò ka dhu bhèyi, ní abádhí adè 'adu Yèsù tó ngbángba nà Gàlìlaya tó pbiri ð fíyò kigò, Nàzàreti tí kátina ð. ⁴⁰ Ní, Yèsù tó ngbángba adè àdi ndàmbe ovi dš, ndàdè àmbe òbi àbà dš. Kàgàwà níríra ka dhu-ònga t'òvòta tó irèta ní, kórò kà rónzina dhu ràdè Kàgàwà-nyìkpò nófò atdíđ.

Yèsù rí'í Kàgàwà bhà idzá, atdí kumì dóná óyò ná ato ná dhu

(Luk 2.41; 1Sà 1.3,7,21-28)

⁴¹ Ya ato náaríra dhu bhèyi, Yèsù t'ábanà mà kà-tsánà màna nóongónà òwu Yèrùsàlemà tó kigò ð, Pásika tó màhendè ð. ⁴² Ní, Yèsù níitdègu atdí kumì dóná óyò ná ato nísè, ní abádhí náawù atdíkpá Yèsù tó ngbángba màna àdhàdhì ya angyi ì arónzina dhu bhèyi.

⁴³ Ní, màhendè ìku rò, Yèsù t'ábanà mà, kà-tsánà màna náadù ì, 'òngò ìbha. Pbétè, Yèsù tó ngbángba náadè àdi Yèrùsàlemà tó kigò ð, inzà àbanà mà, íyanà màna nùni ròrò.

⁴⁴ Abádhí adè Yèsù àtì ìnè rí'í odhína màna ì úbhi atdíkpá rò dhu tí. Nírò ní ndi iwà ì ùbhi, ròpè ndi kútsingánà, ràrà àhè pbítsòngá ròrò, abádhí apè 'òmè Yèsù, fíyò ale mà, odhíya màna nzinzi ð. ⁴⁵ Pbétè, abádhí náadè nzá kàla. Ní, ndi dhu-okù dš rò, abádhí náadù ì tdíđ Yèrùsàlemà tó kigò ð, 'òwù kòmè. ⁴⁶ Ní, ìbhè idho dzidò ní ndi, abádhí náawù kòtù Kàgàwà bhà idzá àdi Hyátá tó màlímò nzinzi ð rò. Kàmèna Hyátá tó màlímò rùnna dhu nírí dš, ndàdè àrà dhu òngè rò abádhí-tsè. ⁴⁷ Kórò ale, ya kà rùnna dhu nírí rí nùkò rò idho aránà atdíđ, kàbhà ìnga t'ùnita mà, kà ràrà tsànà ka kìvù dhu nádu rò tí dhu màna dhu dš. ⁴⁸ Ní, kà t'ábanà mà kà-tsánà màna níitdègu kàlã, ní idho nùuko atdíđ. Ní, kà-tsánà adè àtina kà ní: «Pbàñgbá, ádhu wò nyi nyònzì ròkà? Àndá pè, ìma, àbanè màna, mà mènè nyi ádrèngbá izè nyú ná.» ⁴⁹ Ní, Yèsù adè dhu àdu abádhí tó ndàti: «Ádhu nyí nyùbhi mòmè rò fíndà? Nyí nyùnì tí nzá dhu ma ràrì'í Àbadu bhà idzá ma mónzina kasu ná?» ⁵⁰ Pbétè, wò Yèsù nùndò dhu náadè nzá kà t'ábanà mà, kà-tsánà màna-dò nálù. ⁵¹ Ní, Yèsù mà náadè ì àdu abádhí màna 'òwù Nàzàreti. Kóngónà abádhí-tsè dhu nírí atdíđ, ndirò kà-tsánà ongónà àdè kòkò dhu nódo kórò afina ð tí. ⁵² Ndirò, Yèsù tó

^a2.32 1sa 42.6; 49.6; 52.10

ngbángba náadi ndámbe òvi dǎ ngbóna ò rò, dhu-ònga t'òvòta tó pbìndà irèta ràdè àmbe ndise dǎ. Kòngónà àdè Kàgàwà-nyìkpó nǎfò rí dhu nónzì, ndàdè indrù-nyìkpó nǎfò rí dhu nónzì átò.

Bàtizò nubhóna indrù tò Yùwanì núnzì Ídzi Màkùrù

(Màt 3.1-12; Mrk 1.1-8; Yùw 1.6-8,19-28)

3 ¹ Tìbèriyò Kàyisara ní'ì Pbarómá tó pbirì ð kámá dǎ ádrèngbá kamà. Ní, atdí kumi ðóná imbò ná ato tí kònyè idzi rǎ ato náhè rǎrò, Pòtiyò Pilatò ní'ì Yùdeyà tó pbirì ð liwalì. Ndirò, Hèròdè ní'ì Gàlilayà tó pbirì ð ádrèngbá kamà, Hèròdè t'áðónà, Filipò ràdè ì'ì Itùriyò mà, Tràkòniti màna tó pbirì ð ádrèngbá kamà. Ndirò, Lisàniyà ní'ì Àbilenì tó pbirì ð ádrèngbá kamà. ² Wò ndi kàsùmì ð, Anà mà Kàyafà màna ní'ì pbàkùhání tó ádròdrò ale dǎ kámá. Ní, rèngè ð Zàkàriyà t'ídhùnà Yùwanì rí'ì rǎrò, Kàgàwà náavò pbìndà òte kà tó. ³ Wò dhu-dzidǎ, Yùwanì náadè ndòpè ndùbhi Yòròdanì tó idha-akpà-bidǎ arí'ì kórò pbirì ðna ná. Kàránà indrù núnzì rǎ bàtizò tò, ndàrà àtìna rǎ: «Nyùgèrè nyí nyùbhà fùkè nzèrenga, nyàdè bàtizò náhè. Ní, Kàgàwà ràdè fùkè nzèrenga nùbà fùkè.» ⁴ Wò dhu bhèyi ní ndi, nabì Isayà náandí pbìndà bhùkù ð dhu náaká. Kàti:

«Kòní atdí ale-tù rí ndiri rèngè ð:

«Nyòbholò Àdrèngbàle Kàgàwà bhà ngudhà,
nyütò kà rùbhi ðna òtu.

⁵ Ìbhù rí'ì ðyá ngari náká nyètro adzi ðyá rùlè,
nyàdè pbirì-akpá mà pbirì-nzo màna nùgolo,
nyòhù ròngò kyèngyèrè tí.

Ì nùtdya òtu náká nyütò rikò tǎrúttǎ,

ndirò, kulukulu arí'ì ðyá ngari náká nyòhù mbèyi.

⁶ Ndirò ní ndi, kórò ale rí Kàgàwà rí indrù nígù tí dhu nálá.»

⁷ Ní, ihè-yà nóowúnà iwu rǎ Yùwanì-ti'ò, ndíni Yùwanì nùubhò tí bàtizò fíyò. Ní, Yùwanì aránà àtìna rǎ abádhi ní: «Nyí ní ámvò tó osu-tse! Ádhi ndi dhu nóvò fùkè ndàti, nyí rǎrì ègu yà rírá Kàgàwà bhà anya t'ítida ð rǎ? ⁸ Nyónzì iwà nyí nyùgèrè nyí, nyùbhà fùkè nzère mètso dhu návì rí dhu. Ndirò, àpè nyèrè nga afikè ð nyámbe àtìna dǎ: «Abrahàmè ní abhukà.» Ma mí dhu núnzì fùkè: Kàgàwà ràdè kàrì òdu mà nùgèrè ròngò Abrahàmè t'ídhúna tí. ⁹ Àlò kà kiyà wà kilì itsu-pfò rǎ. Ní kórò itsu, yà ìnzì arí idzi itsu-kpò ní'ò, nùkèrè kà kí, kadè àwàna kàzè ð.» ¹⁰ Ní ihè-yà níwú dhu Yùwanì-tsu' àti: «Má mí dhu ðnzi ìngbà tí?» ¹¹ Ní, kadè dhu àdu abádhi tò, ndàti: «Oyò rí'ì mùdzarè ná ale, náká ndàbhè kà atdí yà ìmbà rí'ì kà ná ale tò. Ndirò, ðnyè rí'ì foná ale náká ndèndò kà ìmbà rí'ì kà ná ale tò.» ¹² Pàratà tó pbàndómbé níwú átò, ndíni ì alú tí bàtizò. Ní abádhi níwú dhu Yùwanì-tsu, àti: «Màlimò, mà mí dhu ðnzi ìngbàtí?» ¹³ Ní, kadè dhu àdu abádhi tò, ndàti: «Àpè nyòwu pàratà t'áfótá tó fàrangà-bvè nótì rǎ orá nyá, ròsè yà èyátá ð ka kótì kà tí dhu ðónà.» ¹⁴ Ndirò, pbànowí níwú dhu átò Yùwanì-tsu' àti: «Olu má'í na, mà mí dhu ðnzi ìngbàtí?» Ní, Yùwanì adè dhu àdu abádhi tò, ndàti: «Àpè nyòwu atdí ale-tó fàrangà mà nídha rǎ òbi ní. Ndirò, àpè nyòwu indrù nòbhè rǎ títò dǎ, nyàdè foná fàrangà náko. Pbètè, nyòwu yà àbì dǎ kà karí nyùbhò ní fùkè mùkimbà kèlè nódò rǎ nyálè.»

¹⁵ Èrò ì'ì ale kórò náambèna ndònzì rí dhu nódò dǎ atdyúya nyá nà, ndíni ì ala tí. Ndirò abádhi kórò náambèna nga nfrè dǎ affiya ð ngàtsi ní Yùwanì rǎrì ndi Kristò. ¹⁶ Ní, Yùwanì adè àtìna kórò ì ale ní: «Ima, mà mí bàtizò nùbhò fùkè idha ní. Pbètè, dzidu dǎ rírá ale rí'ì òbi ná ròsè dùdu ná. Mà màkà nzà munga kápò rǎ kàyitò-mbì mà. Ndi ale náaraya bàtizò nùbho rǎ fùkè Ìlilá-Alafí ní, ndirò kàzè ní. ¹⁷ Kalè ðnyè-ònga t'íletá tó kanyà-tidò foná, ndíni ndipfo tí nganè-kpò ní kélèna ð rǎ. Ní, kùnduya nganè-kpò-tsu' pbìndà òngòlì ð, ndàdè dzéngélèna nùbì ìnzì aráve ádrèngbà kàzè ð.»

¹⁸ Wò dhu bhèyi ní ndi, Yùwanì náaràna Ídzi Màkùrù núnzì rǎ indrù tò. Kàránà indrù àká'òkò tí dhu nóvò rǎ indrù tò. ¹⁹ Ndirò ní ndi Yùwanì adè liwalì Hèròdè bhà nzèrenga

nóvò kà tò, adòná-ve Hèròdiyà káko dhu-okú dò rò, ndírò abho kǎfá ngǎkpà dhu-okú dò rò.
²⁰ Ní, Hèròdè adè dhu àfa tǎdídò atídídò nyá ròsè, ndàbhè Yùwanì kosò imbi ò.

Yèsù rí bàtizò nálǎ dhu

(Màt 3.13-17; Mrk 1.9-11; Yùw 1.32-34)

²¹ Kórò ale níftǎdègu bàtizò nálǎ, ní Yèsù adè bàtizò nálǎ átò. Ní, Yèsù rí ndítsò òná kàsúmì ò, òrè-akpà-tsè náangbe ndí, ²² Ìlǎ-Àlafí ràdè ìfo orè rò, àmbò tó òfí ò, ndàdì kádò. Ndírò, ale-tù náadè ndírì òrè-akpà ò rò, ndàtì: «Nyí ní Idhùdu, atídídò ma mòzè, nyǎkpòdu nòfí dhu ònzì arí ale.»

Yèsù t'ábhúna-òvò

(Òpt 5; 11.10-27; Mát 1.1-17)

²³ Yèsù rí pbìndà kasè nòpè òná kàsúmì ò, kàbhà ato níí'ì mbèmèbè ìbhè kumì tí ndí ndáhhè rò. Ní ìndrù ongónà dhu ìrè Yèsù ràrì Yòzefè t'ídhùnà. Yòzefè ní'ì Heli t'ídhùnà. ²⁴ Heli ní'ì Mátatì t'ídhùnà. Mátatì ní'ì Lawì t'ídhùnà. Lawì ní'ì Mèlekì t'ídhùnà. Mèlekì ní'ì Yanà t'ídhùnà. Yanà ní'ì Yòzefè t'ídhùnà. ²⁵ Yòzefè ní'ì Mátàtiyà t'ídhùnà. Mátàtiyà ní'ì Àmòsè t'ídhùnà. Àmòsè ní'ì Nàhumù t'ídhùnà. Nàhumù ní'ì Èsilì t'ídhùnà. Èsilì ní'ì Nàgayì t'ídhùnà. ²⁶ Nàgayì ní'ì Matì t'ídhùnà. Matì ní'ì Mátàtiyà t'ídhùnà. Mátàtiyà ní'ì Simeyì t'ídhùnà. Simeyì ní'ì Yòsè t'ídhùnà. Yòsè ní'ì Yudhà t'ídhùnà. ²⁷ Yudhà ní'ì Yòwanà t'ídhùnà. Yòwanà ní'ì Resà t'ídhùnà. Resà ní'ì Zèrùbàbelì t'ídhùnà. Zèrùbàbelì ní'ì Sàrtiyelè t'ídhùnà. Sàrtiyelè ní'ì Nerì t'ídhùnà. ²⁸ Nerì ní'ì Mèlekì t'ídhùnà. Mèlekì ní'ì Adì t'ídhùnà. Adì ní'ì Kòsamà t'ídhùnà. Kòsamà ní'ì Èlìmàdamè t'ídhùnà. Èlìmàdamè ní'ì Eri t'ídhùnà. ²⁹ Eri ní'ì Yèsèwà t'ídhùnà. Yèsèwà ní'ì Èliyèzerì t'ídhùnà. Èliyèzerì ní'ì Yòrimù t'ídhùnà. Yòrimù ní'ì Mátatà t'ídhùnà. Mátatì ní'ì Lawì t'ídhùnà. ³⁰ Lawì ní'ì Simiyonì t'ídhùnà. Simiyonì ní'ì Yudhà t'ídhùnà. Yudhà ní'ì Yòzefè t'ídhùnà. Yòzefè ní'ì Yònamà t'ídhùnà. Yònamà ní'ì Èliyàkimù t'ídhùnà. ³¹ Èliyàkimù ní'ì Mèleyà t'ídhùnà. Mèleyà ní'ì Ménà t'ídhùnà. Ménà ní'ì Mátatà t'ídhùnà. Mátatà ní'ì Nàtanà t'ídhùnà. Nàtanà ní'ì Dàwudì t'ídhùnà. ³² Dàwudì ní'ì Yèsè t'ídhùnà. Yèsè ní'ì Òbedè t'ídhùnà. Òbedè ní'ì Bòzà t'ídhùnà. Bòzà ní'ì Sàlmònì t'ídhùnà. Sàlmònì ní'ì Nàsònì t'ídhùnà. ³³ Nàsònì ní'ì Àmìnàdabhè t'ídhùnà. Àmìnàdabhè ní'ì Àdìminì t'ídhùnà. Àdìminì ní'ì Àrnì t'ídhùnà. Àrnì ní'ì Hèsròmì t'ídhùnà. Hèsròmì ní'ì Pàrezi t'ídhùnà. Pàrezi ní'ì Yudhà t'ídhùnà. ³⁴ Yudhà ní'ì Yàkòbhò t'ídhùnà. Yàkòbhò ní'ì Ìsakà t'ídhùnà. Ìsakà ní'ì Àbràhamè t'ídhùnà. Àbràhamè ní'ì Terà t'ídhùnà. Terà ní'ì Nàhorì t'ídhùnà. ³⁵ Nàhorì ní'ì Sèrugù t'ídhùnà. Sèrugù ní'ì Rewù t'ídhùnà. Rewù ní'ì Pèlegì t'ídhùnà. Pèlegì ní'ì Èberì t'ídhùnà. Èberì ní'ì Selà t'ídhùnà. ³⁶ Selà ní'ì Kàyinanà t'ídhùnà. Kàyinanà ní'ì Àrùfàsadi t'ídhùnà. Àrùfàsadi ní'ì Semù t'ídhùnà. Semù ní'ì Nəwà t'ídhùnà. Nəwà ní'ì Làmekì t'ídhùnà. ³⁷ Làmekì ní'ì Mètùsilà t'ídhùnà. Mètùsilà ní'ì Ènokà t'ídhùnà. Ènokà ní'ì Yèredè t'ídhùnà. Yèredè ní'ì Mähèlèlì t'ídhùnà. Mähèlèlì ní'ì Kàyinanà t'ídhùnà. ³⁸ Kàyinanà ní'ì Ènosà t'ídhùnà. Ènosà ní'ì Setì t'ídhùnà. Setì ní'ì Adamè t'ídhùnà. Adamè nabhòlò ní'ì Kàgàwà.

Pfǎmvo rí Yèsù-afí númvù dhu

(Òpt 3.1-6; Mát 4.1-11; Mrk 1.12-13)

4 ¹ Ìlǎ-Àlafí nírà ndí rórò, Yèsù náadù ndí Yòrdànì tó idha-akpà ò rò, ndí Ìlǎ-Àlafí ràdè ndèndà ndàrà ràngè ò. ² Ní ànyí, Pfǎmvo númvù kà-afí ìfo kumì idho tí. Kǎkòrì idhò-yà nɛwà ìnzì kà rɔnyè atdí dhu mà, àwù ràdè kàlè atdí. ³ Ní ndí kàsúmì ò, Pfǎmvo náatì Yèsù ní: «Nyí nyapè ì'ì Kàgàwà t'ídhùnà tí, ní ɛgèrè pé wòrì odu rònò m̀gati tí.» ⁴ Ní, Yèsù adè dhu àdu kà tò, ndàtì: «Kàgàwà bhà Andítá ràtina: ìnzì ní m̀gati kèlè ndí ìndrù bhà ìpìrònga òdò ràdè.» ⁵ Pfǎmvo náadè kàbhè ràrà oré nyá ndí náangbe ngari ò, ndàdè kàbhè ràndà yà adzi dò àdròdrò kámá tó pbìrì kórò ákè kàsúmì ò tí. ⁶ Kádè àtìnà Yèsù ní: «Ma mí nyabhè nyonyè idzi kórò kàkàrì pbìrì dò, nyadè àdì ì pbìrì tó àdròdrònga

mà, òyá ònzì mànà dǒ kóró. Ka kibho wà ka idù, ní ma mádè kàbhù ma mòzè ale tò.
⁷Nírò, nyí nyapè nyòkò ɔnzidú, nyífù ima, ní ma mí kòkòrí dhu núbhò kóró indù.» ⁸Ní Yèsù adè ɔte àdu kà tò, ndàti: «Andítá ràtina: «Dhu àkà nyífù Ádràngbàle, pbùkù Kàgàwà, nyadè kà kèlè núle atdíró.» ⁹Tdítdǒ, Pfòmvo adè Yèsù àbhù ràrà Yèrùsàlemà tò kígò ò, ràrà àhù Kàgàwà bhà idza tò m̀nàrà dǒ. Kàdè àtina Yèsù ní: «Nyí nyapè í'í Kàgàwà t'ídhùnà tí, ní ɔbè nyí iró rò nyísi obvò. ¹⁰Andítá ràtina:

«Kàgàwà ràdè pbìndà màlàyikà návì ròdò ngbòñ.»

¹¹Ndíró, ndí Andítá ràtina tdítdǒ:

«Abádhí rí nyitdù ɔtsúya-tsírò,
 akye odu abhèna pfònu ràvo ní^b.»»

¹²Ní, Yèsù adè dhu àdu Pfòmvo tò, ndàti: «Kàgàwà bhà Andítá ràtina: «Inzá dhu àkà nyumvù Ádràngbàle pbùkù Kàgàwà-afí^c.»»

¹³Ní Pfòmvo níftǒgu Yèsù-afí númvù kóró otu ò, ní kàdè àrà itse Yèsù-tí rò, ràrà àhù ngàtsi kàsùmí náarayà ndìbhò dhu ò.

Yèsù rí ndòpè ndùdhe dhu indrù tò Gàlìlayà tò pbìrì ò dhu

(Ìsa 61.1-3; Mát 4.12-17; Mrk 1.1-15)

¹⁴Wò dhu-dzidǒ, Yèsù náadù ndí Gàlìlayà tò pbìrì ò, iwà Ìlìl-Àlafí nírà ndí pbìndà ádràngbànga tò obi ní rórò. Ní kà rǒnzina dhu-òyí nùgà ndí kóró ndí pbìrì ò. ¹⁵Kàràná dhu núdhe rò indrù tò Pbàyàhúdì tò unduta-dzà ò rò, kóró ale ràdè òwu ndí kèlè nífù rò.

Nàzàretì ò bhà rí 'ùvò ìnzí 'a'u tí Yèsù dhu

(Mát 13.53-58; Mrk 6.1-6)

¹⁶Wò dhu-dzidǒ, Yèsù náará Nàzàretì tò pbànga yà ndí nyú ndí ndaví òná ò. Ní, sàbatà-idhò ò, kàtsù unduta-dzà ò, yà bìlì ndí ndarí ònzina dhu bhèyi. Ní, kǐvà ndí ndidè, ndíñí ndí ndozú tí Kàgàwà bhà Andítá. ¹⁷Ní, ka kadè nabi Ìsayà náandí bhùkù nábhù kà-fǒ. Ní, kàngbe ndí bhùkù, ndàdè ìsǐ yà dhu bhèyi ka kándí dhu òná ngari dǒ:

¹⁸«Ádràngbàle bhà Ìlìl-Àlafí rí'í dùdú.

Kútri ima, ndíñí ma m̀no tí pbìndà Ídzi Màkùrè nàkùtále tò.

Kívi ima, ndíñí ma m̀vo tí imbi ò ka kúsò ale nùkùlǒ ka kí dhu í ale tò, madè ndùmùndùmú-nyìkpó rí ò nángbè dhu nóvò í ndùmùndùmú tò.

Kívi ima, ndíñí ma m̀kòlo tí yà rǒyá ka karávu ale, ino-kàsù ò rò,

¹⁹madè ndí, Ádràngbàle Kàgàwà rí pbìndà ídzìnga návì indrù tò òná ato nóvò indrù tò^d.»

²⁰Wò dhu-dzidǒ, Yèsù adè wǒrí Andítá nàpbi, ndàdè àdunà unduta-dzà ò arí kasù ònzì ale-fǒ ò, ndàdè àdì obvò. Ní wò unduta-dzà ò í'í kóró ale náadè nyìkpóya núdì Yèsù rò tí.

²¹Nírò ní ndí Yèsù adè ɔte òpè, ndàti abádhí ní: «Wò nyí nyàí ma m̀zóàna ró Andítá náka wà indo.»

²²Ní kóró ale náa'u wò Yèsù rǎnna dhu, idho ràdè ò àkò kà-li'ò rò ráhù idzi ɔte níri í'í rò. Abádhí ambéna àtina dǒ: «Tí obhó Yòzefù t'ídhùnà nyú wò?» ²³Ní, Yèsù adè àtina abádhí ní: «Obhó tí, nyí nyínè í'í nyànd yàrí mbàyì idù, nyàti: «M̀ngangǎ, ígù pé nyí nyí-tǎrò.» Ndíró, nyí nyínè í'í nyàti ima ní átò: «Mǎ m̀rǐ wà Kàpèr̀nawumù tò kígò ò nyí nyónzì kóró dhu. Nírò, ɔnzì pé í dhu átò yà fùkú kígò ò.» ²⁴Wò dhu-dzidǒ, kàdè àtina: «Ma mí k̀no kpangba fùkù, obhó dhu nyú ní ndí: Kàgàwà bhà atdí nabi mà nàkò ka karí nzí mbèyi yà ndí nyú ka kùgù òná pbànga ò. ²⁵Ma mí obhó dhu nùno fùkù: Nabi Èlìyà bhà ato ò, abvo-ayí nǐ'í inè ibí nyú P̀bàisràyélí tò pbìrì ò. Ndí ato ò, igye náadè ìnzí ndíkò ìbhù ato dǒná azà àbì nà tí, ádràngbà àgàyì ràdè ìtsi kóró ndí pbìrì ò. ²⁶Ní, Kàgàwà náavi

^b4.11 Zàb 91.11-12

^c4.12 Tǒr 6.16

^d4.19 Ìsa 61.1-2

nzá nabi Èliya ràrà kóró i abvo-ayi-bvù. Pbéù, kàdù kòvì ràrà pbindà ní Sìdonà tó pbirì ð Sàràpatà tí kátina kigò ð atdí abvo-ayi kèlè. ²⁷ Ndirò, Kàgàwà bhà nabi Èlisà bhà ato ð, kíkítàlè nń'ì inè ibí nyú Pbaìsràyélí tó pbirì ð. Ní, abádhí nzínzi ð atdí ale mà rò kíkí náagù nzá. Pbéù, róná kíkí náagù ní Sìriyà tó pbirì ð atdí ale, Nàmaní tí kátina kèlè.»

²⁸ Ní, wò Yèsù àndù dhu i ìrì rò, kóró wò Pbayàhúdí tó unduta-dzà ð ì'ì ale náakó atdídò. ²⁹ Ní abádhí adù 'ìvà, 'àdhà Yèsù, 'ìpfo kigò ð rò. Ndi dhu-dzidò abádhí adù ùpo kà nà ndi kigò ka kòsì dónà pbirì dò-tsirò ð, ndíní 'ìdzi tí ka ròbòlò pbirì-ongò rò, ràrà ìtsì pbirì-pfò ð. ³⁰ Pbéù, Yèsù adù ndàwìlì abádhí nzínzi ð rò, ndàdù àrà fíndá dhu ní.

Yèsù rí nzére-alafí náaràvu róná ale nígù dhu

(Màt 4.13-16; 8.14-18; Mrk 1.21-39)

³¹ Wò dhu-dzidò, Yèsù náarà Kàpèrnàwumù tó kigò ð, Gàlìlayà tó pbirì ð. Ní ànyì kàdù, ndàmbe dhu núdhe dò ìndrù tó sàbatù-ìdhò ð. ³² Ní kóró ale idho nùuko atdídò, kà rí dhu núdhè ádràngbàlè bhèyi nídhuní. ³³ Ndirò, nzére-alafí náaràvu róná atdí ale nń'ì unduta-dzà ð. Ní, ndi ale akù àrì nyú tí ndàtì: ³⁴ «Áà! Ádhu nyì nyòzè mà nà Yèsù, Nàzàretì tó kigò ð alé? Nyì nyàrà tí tséka nyì nyòtí tí? Ma m̀ni wà dhu mbèyi nyú nyì ràrì àdhi. Nyì ní Kàgàwà bhà ìlìlà ale.» ³⁵ Ní, Yèsù náarù orá t̀na nyú nà wò ale ð rí'ì nzére-alafí dò, ndàtì: «Ìnè! Áhù wò ale ð rò!» Ní wò nzére-alafí níibvù wò ale-ðnga kóró ale-ðnzì, ndàdù àhà kà-ò rò ìnzà ndi ndònzì atdí nzére dhu mà kà-rò ròrò. ³⁶ Ní, kóró ale idho nùuko atdídò, 'àdù àmbe òte dò nzínziyà ð, 'àmbe àtìna dò: «Íngbà dhu bhèyi òte-tidò wò? Wò ale rí dhu náyà nzére-alafí tó ádràngbàlè bhèyi, ndirò ádràngbànga tó òbi nyú nà, i nzére-alafí ràdù ùvò ìndrù ð rò!» ³⁷ Ní, Yèsù-òyì náadù ndùgà kóró Gàlìlayà tó pbirì ð.

Yèsù rí àbhò ale nígù fìyò andí ð rò dhu

(Màt 8.14-17; Mrk 1.29-34)

³⁸ Wò dhu-dzidò, Yèsù náahù unduta-dzà ð rò, ndàdù àrà Sìmonì bhà idza. Ányì idzá, Sìmonì bhà aguna-ayi nń'ì atdídò kàzà àtò ndi òna nà rò. Ní, ka kadù Yèsù návi, ndíní ka nígù tí. ³⁹ Ní, ànyì-dza ndi ndòtsù rò, Yèsù náagù ndi aguna-ayi dò, ndàdù òrù orá t̀na nyú nà kàbhà andí dò, ndi andi ràdù ògù. Ní, wò aguna-ayi adù ndìvà ànyìrò rò tí ndòyè ònyè ìndrù tó. ⁴⁰ Adyifò ròtsù ròrò, yà dhèdhèrò andi-tidò nà ale nà rí'ì idzàyà ònà kóró ale, níwù i anditálè nà Yèsù-tí'ò. Ní, Yèsù nùulì òtsàna i anditálè dò, i ale ràdù ògù.

⁴¹ Nzére-alafí náadù ùvò átò ibí anditálè ð rò, 'àdù òwu ùkù rò, 'àmbe àtìna dò: «Nyì ní Kàgàwà t'ìdhùnà!» Pbéù, Yèsù náaràna òrù rò i nzére-alafí dò, ìnzì ndàdù abádhí à'ù ròtè, iwà abádhí nùni ndi ràrì Krístò nídhuní!

Yèsù rí Kàgàwà bhà Ídzi Màkùrù nánò Yùdeyà tó pbirì ð dhu

(Màt 4.23; Mrk 1.35-39)

⁴² Inga níitdègu ubho, ní Yèsù ahè Kàpèrnàwumù tó kigò ð rò, ndàdù àrà atdí ngari lèngèlèngè rí'ì ð. Ní, ihé-yà adù 'òpè òmè ka. Abádhí níitdègu owu kòtù, ní abádhí adù 'ùvo kàrò ìnzì ara tí nzínziyà ð rò. ⁴³ Pbéù, Yèsù adù àtìna abádhí ní: «Ma ka kivi, ndíní ma m̀no tí òrù-akpà ð Ádràngbà kamà Kàgàwà bhà idzi tó Ídzi Màkùrù kóró kigò ònà. Ní ndi dhu-okú dò rò, dhu àkà marà kànd àtò ngùkpà kigò ð.» ⁴⁴ Ní kadù ndòpè ndùnò ka Yùdeyà tó pbirì ð unduta-dzà ònà.

Yèsù rí pbindà àbhàlì nòpè ndùnzi dhu

(Màt 4.18-22; Mrk 1.16-20; Yùw 1.35-51; 21.1-11)

5 ¹ Atdíku, Yèsù idè Gènèzàretì tó r̀r̀-ìdò. Ní, ihé-yà adù 'àndu íkyèrò nyú kàtí, ndíní ì ìrì tí kà r̀nona Kàgàwà bhà òte. ² Ní, Yèsù ala óyò ibhù r̀r̀-ìdò. I ibhù ð ì'ì àwèrù náadù ifo, 'àmbe fìyò ìbhè-mbí nú'ò dò. ³ Ní, Yèsù adù ùpo i ibhù nzínzi ð atdí ibhù ð.

Ndi ibhú ní? Simoni bhà ibhú. Ní kádù Simoni àvi ròtù ibhu rèrù-bidõ rò, ròndrì ake idha ò. Wò dhu-dzidõ, Yèsù adù àdi ibhú ò, ndàdù ndòpè ndùdhe dhu ihé-yà tò. ⁴Ní, Yèsù itdègu ndi ndùbhi ùdhenà rò dhu nító, ní kádù àtìna Simoni ní: «Òtù ibhú, ròndrì ádzí idha rí? rò.» Wò dhu-dzidõ, nyàdù nyùpe fáká ìbhè-mbí idha ò. ⁵Ní, Simoni adù àtìna Yèsù ní: «Ádrèngbálé, má mònzi kasu kurá, inzí mábà atdí dhu mà. Pbéù, nyí nyávi ka dhu bhéyi, ma mí kùpè ùpè.» ⁶Ní, ìbhè-mbí ì ùpe rò, Simoni mà ódhfina màna náadù àbhò ìbhè-fyá nyé nòtsi, abádhí tó ìbhè-mbí ràdù 'òpè 'èdru ì ìbhè ò'è ndi dhu ní. ⁷Simoni mà adù ngátsi ibhú ò ì? ódhfya nánzi, riwú dzànaya ònzi. Ní, ì abádhí t'ódhfya níwú, 'àdù kòkò òyò ibhú níra ìbhè ní. Ì ibhú náadù 'òpè 'àmbe usu dõ idha ò, ìbhè ná'è ì atdídõ òyà nídhuní. ⁸Simoni Péterè níitdègu wò dhu àlã, ní kádù ndòkò otdyèna dõ Yèsù-ònzí, ndàdù àtìna kà ní: «Índrì nyí itse tídú rò, Ádrèngbálé, ima ní nzérenगतále nídhuní.» ⁹Obhó tí, odo níisí atdídõ nyé Simoni mà, yà atdíkpá ì fí? màna kóró ódhfina màna ò yà abho nyé ì òkye ìbhè dhu-okú dõ rò. ¹⁰Simoni t'ódhfina: Yákbòhò mà, Yúwanì màna ò odo níisí ndi dhu bhéyi tí. Ì kà t'ódhfina ní? Zèbèdayò bhà inzo. Pbéù, Yèsù adù àtìna Simoni ní: «Ínzí onzi odo, Simoni! Ròpè ndi indo, nyí nyóngo ìndrú tó àwèrú tí.» ¹¹Nírò ní ndi abádhí náawù fíyò ibhú nà inga-kpa dò, 'àdù kóró foyá ì? dhu nùbhà ányirò, ndi dhu-dzidõ 'àdù Yèsù-owù nángu.

Yèsù rí kíkí nà atdí ale nígù dhu

(Mát 8.1-4; Mrk 1.40-45; Luk 17.12-19)

¹²Atdíku, Yèsù ní? Gàlilayà tó pbirì ò atdí kígò ò. Ní, kíkí àlù ngbòna kóró atdí ale níto ndi, ndàdù Yèsù nála. Ní kíra, ndìtsi ndibvu Yèsù-ònzí, ndàpba nyina adzikpa nyé rò, ndàdù ndìtsò Yèsù rò ndàti: «Ádrèngbálé, nyí nyòzè ka ní, dhu òfò nga nyigù ma.» ¹³Ní Yèsù agba ótséna, ndàpbalá kàngbò, ndàdù àtìna kà ní: «Íwà ma mòzè ka. Ní ógù nà!» Ní ányirò rò tí, wòrì ale rò kíkí náadù ndàwù. ¹⁴Wò dhu-dzidõ Yèsù adù dhu àya wò ale tò, ndàti: «Ápè nyèno wò dhu atdí ale tò màtí. Pbéù, àrà nyitè nyí nyògù dhu kùhanì tò, nyadù yà Músà bhà Úyatá nùno perè nàbhù Kàgàwà tò, ndíní iwà nyí nyògù dhu navì tí kóró ale tò.» ¹⁵Wò Yèsù ònzí dhu-òyí nùngà ndi atdídõ. Ní, ihé-yà náadù àndu Yèsù tí, ndíní ì ìrì tí kà rònna dhu, ndrò ndíní kígù tí nyuyatsi rí? andi. ¹⁶Pbéù, Yèsù adùna àrà ndivà rò, ndàrà àdi lèngèlèngè rí? ngari ò, ndàdù àmbe ndìtsò dõ ànyì.

Yèsù rí ngbòna éve ale nígù dhu

(Zab 103.3; Mát 9.1-8; Mrk 2.1-12)

¹⁷Atdíku Yèsù adù ndàmbe dhu núdhe dõ ìndrú tò. Ní, Pbfàrisáyò mà, Úyatá tó màlímò màna níwú, 'òkò Yèsù tí. Abádhí níwú Gàlilayà mà Yùdeyà màna tò pbirì ò kóró pbanga ònà rò, ndrò Yèrusàlemà tó kígò ònà rò màtí. Ndrò, yà Yèsù rí? nà Kàgàwà bhà ádrèngbànga tó obi náaràna kàbhù rò nígù andi nà ale fíyò andi ò rò. ¹⁸Nírò ní ndi ìndrú níwú ngbòna éve atdí ale nà ótù dõ ì ànd rórò. Abádhí ambéna dhu ònzí dõ idza ì itsu tí ka, 'àdù ìlìnà Yèsù-ònzí. ¹⁹Pbéù, abádhí rí kítù tó ànyí-dza dhu ní? obi tí, ihé-yà-okú dõ rò. Ní, abádhí nùpò kà nà idza dõ, 'àdù idza dõ-tsirò nùngbe, 'ifo wò ale pbìndà ótù màna imbi rò ònà, 'àdù ìlìnà ihé-yà nínzi ò Yèsù-ònzí. ²⁰Ní, Yèsù itdègu kòfí ale rí? nà a'uta nálá, ní kádù àtìna wò ngbòna éve ale ní: «Yà alé, pbùkù nzérenга nùbà wà ndi.» ²¹Ní, Úyatá tó màlímò mà, Pbfàrisáyò màna náadù òkò 'àmbe inga níré dõ afíya ò, 'àmbe àtìna dõ: «Ádhi pbá ale wò wò dhu bhéyi rí dhu èno nzére nyé Kàgàwà ní? Adhi ndi ìndrú tó nzérenга nùbà rádù inzà ní Kàgàwà kèlè atdíró nùbà ka rò?» ²²Ní, Yèsù asù abádhí tó irèta, ndàdù dhu ìvu abádhí-tsù, ndàti: «Ádhu nyí nyí? wòrì irèta-tidò nà afíkù ò ní? ²³Ádhu ndi isò ró? ènona ka kí rò? Tí kati: «Pbùkù nzérenга nùbà wà ndi, ndrò tí kati: «Ívà nyí, nyubhi?» ²⁴Pbéù ma mòzè nyéni dhu inè Ìndrú t'ídhuna rárí? ádrèngbànga tó obi nà yà adzi dõ, ndùbà ìndrú tó nzérenга.» Nírò ní ndi kádù àtìna wò ngbòna éve ale ní: «Ma màtina inyí ní: «Ívà nyí, nyitdù ìndù ótù, nyadù àrà pbùkù!»» ²⁵Ní ányirò rò tí, wòrì ale níwà ndi ndidè, kóró ale-ònzí, ndàdù yà ndi ka kàndà ònà ótù nídyi, ndàdù àràna

pbìndà Kàgàwà nìlè rǒ ndí ndàrà rǒrò. ²⁶Ní kóró ale idho náakò atdíídǒ. Abádhí ambénà Kàgàwà nìlè dǒ atdíídǒ, ùlè tí ì ùlè ɔdò nǐ rǒrò, 'àdè àmbe àtìná dǒ: «Indo mà màla dhu nǐ idho rǐ ìndrú èkǒ nǐ dhu!»

Yèsù rǐ Lawì nánzi dhu

(Màt 9.9-13; Mrk 2.13-22)

²⁷Wò dhu-dzidǒ, Yèsù ahè idza rò, ndàdè pàratà tó atdí ndòmbè, Lawì tí kátina nála pàratà t'áfótá tó bíro ɔ ádi rǒ. Ní, Yèsù adè àtìná kà nǐ: «fàrà owùdu ɔ.» ²⁸Ní Lawì adè ndìvà, ndèbhà kóró fóná ì'ì dhu-tsí, ndàdè àrà kòwù ɔ.

²⁹Wò dhu-dzidǒ, Lawì adè ádrèngbà mèhendè nónzi Yèsù tò pbìndà dzá. Ányì-dzá, abádhí nǐ'ì ònyè-tsùnà atdíkpá pàratà t'áfótá tó ibí pbàndómbé màná, ndirò ngùkpà ale màná. ³⁰Ní, Pbàfàrisáyó mà, fíyó Úyátá tó màlímó màná náambénà ònu dǒ nzínziya ɔ. Ní, abádhí ivú dhu Yèsù bhà ábhàlǐ-tsù 'àti: «Ádhu nyí nyí dhu ònyè, nyàdè dhu òmvè atdíkpá pàratà t'áfótá tó pbàndómbé mà, ndirò nzérenatáale màná nǐ?» ³¹Ní, Yèsù adè dhu àdu abádhí tò, ndàti: «fmbà rǐ'ì andí ná ale náarí nzí mèngangà-atdyú nóho. Pbètè kátidyú òho arí nǐ andí ná rǐ'ì ale kèlè. ³²Ma mírá nzá idzi ale núnzi. Pbètè, ma mírá ùnzìnà nǐ nzérenatáale, ndíní ì nùgèrè tí 'àbhà míyó nzérenga.»

Yèsù bhà irèta ònyè t'ònyèta-tsù t'útsita dǒ

(Màt 9.14-17; Mrk 2.18-22)

³³Wò dhu-dzidǒ, Pbàfàrisáyó mà, nzínziya ɔ Úyátá tó màlímó màná náati Yèsù nǐ: «Bàtizò nùbhò arí Yùwaní bhà ábhàlǐ mà, fàkà ábhàlǐ màná náarí ònyè t'ònyèta-tsù nùtsi, 'àdè àmbe 'ìtsò dǒ àpàpì. Pbètè, pbàkè ábhàlǐ kèlè náaràdè òko 'àmbe dhu ònyè dǒ, 'àdè àmbe dhu òmvè dǒ.» ³⁴Ní, Yèsù adè dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Nyí nyirè tí dhu nyí ràràdè ádhìngbà ka kèndà nǐ mèhendè ɔ iwú ale nágo obi nǐ ìnzí ònyè nonyè tí, àzèmbè ìnè ì nǐ'ì atdíkpá akpa-tsi màná òná kàsəmì ɔ? ³⁵Pbètè, idho nǐ'ìya ìnè, yà akpa-tsi níva ka kí abádhí nzínzi ɔ rǒ òná. I idho ɔ nǐ ndí, abádhí nùtsiya ònyè t'ònyèta-tsù.»

³⁶Yèsù adè yàrí mbóli náwe átò abádhí tò. Kàti: «fzǐ atdí ale mà ràdè kèlèmè tí ndí ndíina dhu nífa mberè-owútá ɔ rǒ, ndàdè àpanà mberè-ayí ɔ. Kàpe kònzí ndí dhu bhèyi, nǐ ràdè ndí mberè-owútá nínza ìnzá tí. Ndirò, ndí kèlèmè mà rǐ nzí àdè ì àko mberè-ayí ná. ³⁷Ndirò, ìnzí ka kàdè ònyè-owútá nédho andu-ayí ɔ, akye ndí ònyè nùvèna ì andu-ayí ɔ, ràdè ì andu nòtrè, ndí ònyè ràdè ndèfè obvò nǐ. ³⁸Nfí, dhu òfí nga kèdho ònyè-owútá andu-owútá ɔ. ³⁹Ndirò, ìnzí ònyè-ayí òmvè ale ràdè ndòzè ndòmvè ònyè-owútá tdíídǒ, kà ràdè àtìná ònyè-ayí rǐrǐ ndí òvòvò nídhunǐ.»

Yèsù bhà irèta sàbatè-idhò dǒ

(Màt 12.1-14; Mrk 2.23-3.6; Luk 13.10-17; 14.1-6)

⁶¹Atdíku, sàbatè-idhò ɔ, Yèsù mà pbìndà ábhàlǐ màná náakò 'àmbe owu dǒ nganè tó ìnga òna ná ùdà otu ɔ. Ní kàbhà ábhàlǐ náadè 'òpè 'òwu otu-igi dǒ rǐ'ì nganè náfa rǒ, 'àdè òwu ìnyìnà rǒ ɔtsúya-tsírǒ, 'àdè kpòna nùka. ²Ní, ngúfè Pbàfàrisáyó náadè dhu ìvu Yèsù bhà ábhàlǐ-tsù 'àti: «Ádhu nyí nyí ìnzá àlè tó Úyátá návi kònzí sàbatè-idhò ɔ dhu nónzi nǐ?» ³Ní, Yèsù adè dhu ìvu abádhí-tsù, ndàti: «Nyí nyàpè tí obhó Dàwudi anzí atdíku, àwù ná ì f'ì róná ale màná rǒ dhu nòzè? ⁴Ábadhi náatsù Kàgàwà bhà idza, ndàdè perè tí ka kùbho Kàgàwà tó mègati nùgù ndònyè. Kàdè kàbhà átò róná ale tó, àzèmbè àlè tó Úyátá nóongó àtìná ndí mègati ònyè ràdè rǐrǐ pbàkùhánf kèlè víya dǒ rǒ?» ⁵Yèsù adè àtìná tdíídǒ abádhí nǐ: «fndrú t'ídhùnà, nǐ sàbatè-idhò dǒ ádrèngbàle.»

Yèsù rǐ ɔtsúna ɔtsù ale nǐgù dhu

(Màt 12.9-14; Mrk 3.1-6)

⁶Ngàtsi nínганí sàbatè-idhò ɔ, Yèsù náatsù unduta-dzá ɔ, ndàdè ndòpè ndùdhe dhu ìndrú tǒ. Ní, atdí ale, fangà tó ɔtsúna ɔtsù nǐ'ì ányì-dzá. ⁷Ní Músà bhà Úyátá tó màlímó

mà, Pbfàrisáyò mànà náambénà Yèsù nándà dš atdyúya nyé nà, ndfni ì ala tí kàrà tí àdè wò ale nígbà ìgbà sàbatà-idhò ð. Obhó tí, abádíhí azè 'àbà kòbbhè ì ádè dóná dhu. ⁸ Pbéttà, Yèsù núnúni abádíhí rířrèna dhu. Ní, kádè àtìnà wò ɔtséna ɔtsù ale ní: «Ívā nyi, nyidè ndòrò kórò ale-ònzí.» Ní, wò ale adè ndivà, ndidè wò Yèsù itè rò. ⁹ Wò dhu-dzidò, Yèsù adè àtìnà abádíhí ní: «Ma mí dhu níwú tsùkù: àlè tó Úyátá návi tí àví kònzí ídzi dhu mà, ndirò ngàtsi ní kònzí nzére dhu mà ìndrù tò? Ndirò, kávi tí àví kígù ìndrù bhà ìpírònga, ndirò ngàtsi ní, kèbhà ndí ale ròvè?» ¹⁰ Wò dhu-dzidò, Yèsù andà kórò kòrì ale dò nga, ndàdè àtìnà wò ɔtséna ɔtsù ale ní: «Ígba ɔtséna!» Wò ale náadè ɔtséna nígbà: ndí ɔtséna ràdè ndàto, ndògà. ¹¹ Pbéttà, abádíhí náakó atdíð, 'adè 'òpè 'àgò ì nzínziya ð, àdhu mà àkà ì rònzí Yèsù-rò dhu dš.

Yèsù rí pòndà atdí kumì dóná óyò nà uvitatále nóvò dhu

(Màt 10.1-4; Mrk 3.13-19; Kas 1.13)

¹² Atdíku Yèsù núupò pòbirì dò, ndàrà ndìtsò. Ní, kádì ànyì, ndìtsò ndì kurà Kàgàwà rò. ¹³ Ní ìnga núbho rò, Yèsù núunzi pòndà àbhàlì, ndàdè atdí kumì dóná óyò nà ale nóvò nzínziya ð rò. Kádè abádíhí ɔvò nóvò uvitatále tí. Yàri ní ndí ì ale-ɔvò: ¹⁴ Simoni, yà Yèsù adè ɔvòna nóvò átò Péterè tí mà, adòna Àndèyèyà mànà. Yàkòbhò mà Yúwanì nà. Filipò mà Bàrtòlòmàyò nà. ¹⁵ Màyò mà, Tèmasì nà. Yàkòbhò, Àlèfayò t'ídihùnà mà, Sìmonì, yà atdíð ndì ngyénà fíyò pòbirì dš ale mànà. ¹⁶ Yudhà, Yàkòbhò t'ídihùnà mà, Yudhà Iskàriyòtá, yà Yèsù nípo ndàbhè òmvù-fò mànà.

Yèsù rí dhu núdhè, ndàdè àrà andí nà ale nígbà rò dhu

(Màt 4.23-25; 5.2-12; Mrk 3.7-13)

¹⁷ Wò dhu-dzidò, Yèsù mà, pòndà atdí kumì dóná óyò nà uvitatále mànà náawú pòbirì dò rò, 'iwù òvò kyèngyèrè dš, yà àbhò ngùkpà pòndà àbhàlì rí'ì rò. Ànyìrò, àbhò ihé-yà ní'ì átò. Í ale níwú Yùdeyà tó pòbirì ð rò, Yèrùsàlemà tó kígò ð rò, ndirò àdrèngbà rèrè-bidò arí'ì kígò, Tìrò mà Sìdònà nà tí kátina ð rò. ¹⁸ Abádíhí níwú, ndfni ì iri tí Yèsù rùnna dhu, ndirò, ndfni kígù tí nzínziya ð rí'ì andí nà ale. Ní Yèsù adè abádíhí nzínzi ð nzére-alafí náaràvù ròyà ale nígbà. ¹⁹ Kórò ale, yà andí nà rí'ì, nóowúnà 'òzè rò 'àpbalà Yèsù-ngbò. Obhó tí, kà-nyutsi rò ráhù àdrèngbànga tó obì náaràna kórò ale nígbà rò fíyò andí ð rò.

Hirò nònzíya ale mà, àpè ð okoya ale mànà

(Màt 5.1-12)

²⁰ Wò dhu-dzidò, Yèsù adè pòndà àbhàlì dò nga àndà, ndàdè àtìnà ì àbhàlì ní:

«Nyí nyònzí wà hirò yà nákkè tí nyí nyí'ì rò,

Kàgàwà nònyèya idzi dèkú nídhuní.

²¹ Nyí nyònzí wà hirò yà àwù nà nyí nyarí'ì kòmbí rò,

nyí nyulèya ònyè ní nídhuní.

Nyí nyònzí wà hirò yà nyí nyarí òdzi kòmbí rò,

nyí nyokoya ùgbótá ð nídhuní.

²² Nyí nyònzí wà hirò yà ìndrù nòndrò nyí, 'adè nyítu nzínziya ð rò, 'adè òwu dhu ènò

rò nyí ní, ndirò 'adè òwu nyòzà rò nzére ale tí Ìndrù t'ídihùnà-okú dò rò rò.

²³ Nyàbhè idhèku rika ndí, ndirò nyòbhè nyí dhèdhe-okú dò rò, fùkú perè ní'íya

àdrèngbà nyé òrè-akpà ð nídhuní. Obhó tí wò dhu bhèyi tí abádíhí t'ábáya náavù pònbábí rò.

²⁴ Pbéttà, nyí nyí'ì àpè ð, nyí ònzítale tí rò,

nyí nyàbà wà nyàbhè rí nyònzí hirò dhu nídhuní.

²⁵ Nyí nyí'ì àpè ð yà kòmbí nyí nyarí'ì ònyè nà abhàbhò rò,

nyí nyokoya àwù nà nídhuní.

Nyí nyí'ì àpè ð, yà kòmbí nyí nyarí òko ùgbótá ð rò,

nyí nyokoya iza ð, ndirò nyàdù àmbè òdzi dō nídhuní.

²⁶ Nyí nyí'ì àpbè ð yà kórò ale náarí nyilè rò,

ndi dhu bhèyi tí, abádhí t'ábhúya nilè títò tó pbànábí nídhuní'f.»

Yèsù rí dhu núdhè òmvù nózè ka kí dhu dō dhu

(Mát 5.38-48; 7.12a)

²⁷ «Pbétù, nyí yà nyí nyí ma múnna dhu níri rò, ma máina nyí nǎ: Nyòzè fùkù òmvù. Nyònzì ídzinga yà nyí nónrò ale tó. ²⁸ Nyàso nyòfù arí ale. Ndirò, nyìtsò nyí nyùdhù arí ale dō. ²⁹ Atdí ale náapè atdífhená binu-bhu nòpbi, ní ágèrè ngàtsi kà ròpbi átò. Ndirò, atdí ale náapè pbèkè orú mùdzarè nídýi, ní àpè nyúvò nyi ìnzí kà ridýi pbèkè simisi átò. ³⁰ Dhu nònzì fùnù ale tó dhu àkà nyarà ndi dhu àbhù rò. Ndirò, atdí ale náapè indú dhu nídýi, ní dhu àkà nzá nyadyò ka. ³¹ Ònzì dhu ngùkpá ale tó àdhàdhì nyi nyòzè abádhí rònzì ka indù dhu bhèyi. ³² Nyí nyapè yà nyí nózè ale kèlè nózè, ní nyí nyirè tí nga nyí ràràdè ídzinga nába àbà? Nzéregatále mà náarí dhu ònzì átò ndi dhu bhèyi tí! ³⁴ Nyí nyapè dhu àwù yà nyí nyà'ù ndi dhu àdu rádù fùkù ale tó tí, ní nyí nyirè tí nga nyí ràràdè ídzinga nába àbà? Nzéregatále mà átò náarí dhu àwèwè yà fíyò rádù kàdu ale tó! ³⁵ Pbétù nyí, nyòzè fùkù òmvù, nyàdù ídzinga nónzì fíyò. Ndirò, nyàdù nyàwè dhu indrù tó, inzà nyí nyirè nga abádhí rádùna fùkù dhu dō rórò. Ndi dhu bhèyi ní ndi, nyí nyabáya ádrèngbà perè. Ndirò Kàgàwà, yà kórò dhu dō arí'ì ale náanziya nyí pbìndà inzo tí. Obhò tí, kàrí ídzinga nónzì yà ìnzí arí fíyò ka kònzì dhu tó ídzinga núní ale tó, ndirò nzére dhu ònzì arí ale tó màtí átò. ³⁶ Nyàvi fùkù ídzinga indrù tó, àdhàdhì Àbakù Kàgàwà náarí kàvi dhu bhèyi.»

Yèsù rí dhu núdhè indrù-ànyà t'ítidita dō dhu

(Mát 7.1-5)

³⁷ «Dhu àkà nzá nyùnò indrù-ànyà, akye Kàgàwà náaraya ànyàkù ènò ní. Dhu àkà nzá nyítìdì anya indrù dō, akye Kàgàwà náaraya anya itdì dèkù ní. Dhu àkà nyùbà dhu indrù tó, ndíní Kàgàwà náadèya tí dhu èbà fùkù. ³⁸ Dhu àkà nyàbhù fùkù rí'ì dhu indrù tó, ndíní Kàgàwà adèya tí dhu àbhù fùkù. Ka kítròya dhu fùkù ísòwù ò ídzi mùgèrè ð, ràlè, ròyi ndi, kadè òsonà, kape, kadè iranà mbèyi nyú. Obhò tí, ka kudhèya dhu fùkù àdhàdhì yà nyí nyarí dhu núdhè ngùkpá ale tó òná mùgèrè ð.»

³⁹ Yèsù adè yàrí mbólí ènò átò abádhí tò, ndàti: «Atdí ndùmùndùmú t'ádè ngàtsi ndùmùndùmú néndà ènda? Ìnzí akekpá màtí: abádhí rádù 'àwà óyò kórò ibhu ò. ⁴⁰ Ìnzí atdí àbhàlì bhà irèta mà náaròse pbìndà màlimò bhà irèta dònà. Pbétù, mbèyi ka kùdhe dhu fìndà àbhàlì bhà irèta rádù àkàkà pbìndà màlimò bhà irèta nà. ⁴¹ Àdhu nyi nyádù nyozè nyala odhìnu-nyìkpò ò ìtsì kíkò-ngba kèlè, ìnzí nyadè nyìkpònu ò ìtsì itsukpò-tsùdò-ngba nyú nínè ní? ⁴² Nyí nyádù àtina ìngbà dhu bhèyi odhìnu ní: «Odhí, ìtsè midyi nyìkpònu ò rí'ì kíkò,» àzèmbè nyi nyongó í'ì ìnzí nyi nyi nyìkpònu ò rí'ì itsukpò-tsùdò-ngba nyú nínè rò? Ìnyí, óyoyò idàna nà alé, ídýi pé nyìkpònu ò rí'ì itsukpò-tsùdò-ngba angyi, ndirò ní ndi nyi nyádù odhìnu-nyìkpò ò rí'ì kíkò nídýi nyi nyí tí dhu nála mbèyi.»

Yèsù rí dhu núdhè itsu núní ka karí kpòna rò dhu dō dhu

(Mát 7.16-20; 12.33-35)

⁴³ Wò dhu-dzidò, Yèsù adè àtina: «Ìnzí ídzi itsu-tidò rádù nzére itsu-kpò ní'ò. Ndirò, ìnzí nzére itsu-tidò rádù ídzi itsu-kpò ní'ò. ⁴⁴ Kórò itsu-tidò núní ka karí kpòna nyú rò. Ìnzí ka kádè mùtini-kpò nòpè ilé dō, ndirò ìnzí ka kádè vinyò-kpò nòpè okpèna nà itsu dō. ⁴⁵ Ídzi afina nà ale náafí ò rò aráhu dhu ní ídzi dhu. Ndirò, nzére afina nà ale náafí ò rò aráhu dhu ní nzére dhu. Ale-tsù náarí òrina dhu ní ale-afí rùbhi irèna rò atdídò dhu.»

Óyò idza-tidò tó mbólí

(Màt 7.24-27)

⁴⁶ «Ádhu nyí nyárí mitdè, nyámbe àtina dò: «Ádrèngbàlé! Ádrèngbàlé», ìnzí nyádè ma mánóna fùkù dhu ònzí ní? ⁴⁷ Ma mí pé tidu ò rírá ale, ndírí ma mánóna dhu, ndàdè ndí dhu ònzí, ní ràdè ndòfò ná ale nítè fùkù. ⁴⁸ Ndí ale nílí ndí yà p̀bìndà idza napè ndòsì ale bhèyi. Kägýè p̀bìndà idza-bhu mbèyi nyú ndàrà isí bhalabhala dò, ndàdè idza-pfò nòrù ndí bhalabhala dò. Ní, igye níkò, idha rùtù n̄ rò, idha náakpà ndí idza-pfò, ìnzí ngbóna ma ràdè ndàyà, mbèyi nyú ka kasì ndí idza nídhuní. ⁴⁹ P̀bétè, ma mánóna dhu nírí rí, ìnzí ndàdè ndí dhu nónzì ale, nílí ndí yà adzi-ví ò p̀bìndà idza nasì ìnzá ndí ndògyè bhúna rórò ale bhèyi. Igye níkò, idha rùtù n̄ rò, idha náakpà ndí idza-pfò, ràdè ndùgòlò ányìrò rò tí, ràdrù ndí atídí.»

Yèsù rí p̀bànówí tó ádrèngbàlé bhà kasutále nígù dhu

(Màt 8.5-13; Yùw 4.46-54)

7 ¹ Yèsù níitdègu yà ndí ndúbhi ènòná rò ìndrù tò dhu t'únòta nító, ní kádù àrà Kàpèrnawumù tó kígò ò. ² Ányì, P̀bàrómá tó p̀bìrì ò atdí miyà p̀bànówí dò ádrèngbàlé bhà kasutále ní? àfina rò ka kòdóna rò. Ndirò ndí kasutále ní? atídí kòzè. ³ Ní wò ádrèngbàlé níitdègu Yèsù dò ka kúnóna dhu nírí, ní kávi P̀bàyàhúdí nínzì ò ngúfe p̀bàkàrù ròwù Yèsù nánzì, ndíní ira tí p̀bìndà kasutále nígù. ⁴ Kòkò p̀bàkàrù náawù ùwò Yèsù-tí'ò, 'adè 'òpè 'ítsò ò atídí Yèsù rò, 'àti: «Yà má nivì tìnù ò ádrèngbàlé náká wà nyonzi dzànána. ⁵ Àbadhi nózè tìkàdò atídí. Ndirò, ka ní ndí fàkà unduta-dzà nábhè kòsì.» ⁶ Ní, Yèsù mà náadè òwu atdíkpá kòkò p̀bàkàrù màná. Ní, íkyèrò abádhí òkò wò p̀bànówí dò ádrèngbàlé bhà idza-li'ò ò owu tí ùwò rórò, ndí ádrèngbàlé náadè òdhfina nóvì ròwù dhu ènò Yèsù tò, 'àti: «P̀bànówí dò ádrèngbàlé ràtina nyí ní: «Ádrèngbàlé, nzítù afínù! Ìnzá ma mìlì ma nyí nyádè òtsù p̀bìndà idza ale bhèyi.» ⁷ Ndí dhu-okú dò rò átò ní ndí, ma màdìná ìnzí marà ma-tírò tìnù ò. P̀bétè, òrì atdí dhu kèlè, ní p̀bàkà kasutále ràdè ògù ògù. ⁸ Ìma nyú, yà ma mí'í rò, ma mí'í ìnè dùdu-tísíró ádròdrò ale ná. Ndirò, ma mí'í ìnè ma marúvina p̀bànówí ná. Ma mapé àtina atdí mùnowí ní «Àrà!» Ní kà ràdè àrà. Ndirò ma mapé àtina ngàtsì ní «Írà!», ní ndí tsí ràdè írà. Ndirò, ma mapé àtina p̀bàkà kasutále ní «Ónzì yà dhu!», ní kà ràdè kònzì.» ⁹ Ní Yèsù níitdègu wò p̀bànówí dò ádrèngbàlé nénd dhu ìrì, ní idhò nùkò atídí. Ní, Yèsù adè ndàgere ndàtí yà owùna ò rúbhi ìwu rò ihé-yà ní: «Ma màtina nyí ní: ìnzá ma màpè yà dhu bhèyi a'uta-tidò ná ale nálá P̀bàisràyélí tó p̀bìrì ò màtí.» ¹⁰ Kòkò p̀bànówí dò ádrèngbàlé nóvìná Yèsù-tí'ò òdhfina níitdègu 'adù, 'ìwù ùwò idza, ní abádhí náatù wò andí ná 'ì'ina kasutále iwà ògù rò.

Yèsù rí atdí abvo-àyi bhà ìngba níkyè dhu

¹¹ Wò dhu-dzidò, Yèsù náara Nàyina tí kátina p̀banga ò. Kàbhà ábhàlì, ábhò ihé-yà màná náadè kèndà ányì. ¹² Ní, p̀banga ò kòtsù rò kàrà àhè rò ní ndí, ka kùbhína òwu rò atdí abvo ná, ndíní ka kowu tí òtdèná. Ndí abvo ní? atdí tí arí? atdí abvo-àyi-fò ngbàngba-abvò. Ndí p̀banga ò ábhò ale nyú ní? atdíkpá ò owu ndí abvo-àyi màná kàbhùlì ò rò. ¹³ Ní ka ndí ndàla rò, Ádrèngbàlé Yèsù náabà izè atdí dò kádò, ndàdè àtina kà ní: «Nzòdzi iyá!» ¹⁴ Ní kádè ìndri ndàlè òtdù-ngbò, ka nàndò ale ràdè òkò. Ní Yèsù adè àtina: «Màlè-ngbá, ma màtina nyí ní: ívà nyí.» ¹⁵ Ní wò òvòvèná ale nívà ndí, ndàdè sùnátù dò, ndàdè òte nópè. Ní Yèsù adè kàdu íyàná-fò ò. ¹⁶ Wò dhu-dzidò, òdò nífí kórò ale ò. Ní, abádhí níilè Kàgàwà, 'adè àtina: «Kàgàwà bhà ádrèngbá *Nabì náhè wà àlè-nzínzì ò, ndírò Kàgàwà nírá iwà p̀bìndà ale-kèmbà nónzì.» ¹⁷ Wò Yèsù ònzì dhu-òyí náadè àkà kórò Yùdeyà tó p̀bìrì ò, tìnà arí? ngùkpà p̀banga màná.

Bàtizò nubhónà Yùwanì bhà ábhàlì ròwù dhu ìvu Yèsù-tsù dhu

(Màt 11.2-19)

¹⁸ Wò dhu-dzidò, Yùwanì bhà ábhàlì náadù wò Yèsù ònzì dhu náwe kórò fìyò màlimò tò. Ní, Yùwanì náanzi òyò ale abádhí nzínzi ò, ¹⁹ ndàdù òvinà ròwù dhu ìvu Ádràngbàle Yèsù-tsù 'àti: «Nyí tíf yà mà marí òdona, ndíní ira tíf ale? Ndirò mà màkà tíf mòdò vurò ale?» ²⁰ Kòkò Yùwanì nívi ale níitdègu ìvu òvò Yèsù-tí'ò, ní abádhí níwú dhu Yèsù-tsù 'àti: «Bàtizò núbhò arí Yùwanì nívi mà míwú dhu ìvu tsùhù, nyí ràtíf yà mà marí òdona, ndíní ira tíf ale, ndirò mà rākà tíf mòdò vurò ale?» ²¹ Wò ndi kàsùmì ò tíf, Yèsù nígù íbì ale nyé fìyò andi mà, nzére arí ì ònzi dhu màna ò rò. Kàránà nzére-alafí nípfo rò ìndrù ò rò, ndàdù íbì ndùmùndùmú-nyìkpò nábhù rəngbe ì. ²² Nírò ní ndi kàdù dhu àdu Yùwanì ìvinà ale tò, ndàti: «Nyòwu nyàwe yà nyí nyálàna dhu mà, yà nyí nyírìna dhu màna Yùwanì tò. Kà tò nyí nyáwèna dhu ní: ndùmùndùmú-nyìkpò rāròwu 'əngbe rò, 'àdù inga àla. Òtsòtsù ale rāròwu ègù rò, 'àdù ùbhi mbèyi. Kíki nà ale rāròwu ègù rò, ìwí ràdù òwu inga níri rò. Èvève ale rāròwu ìkye rò, ètùdù ka kàtùdù ale ràdù 'əngbe. Ndirò, nàkàtále rāròwu Ídzi Màkàrè níri rò. ²³ Hirò nonziya ale ní yà ìnzì rí 'àwà okúdu dò rò ale.»

²⁴ Kòkò Yùwanì ìvinà ale níitdègu 'ìvà 'òwù, ní Yèsù adù ndòpè ndàwe dhu ihé-yà tò Yùwanì dò. Kàpè ndòngè dhu abádhí-tsù, ndàti: «Ádhi nyí nyawù àndàna rəngù ò? Tí awe rí ònànga nètíyà ízò? ²⁵ Ádhi nyé nyí nyawù àndàna? Tí oré odziya nà mèdzarè nàfò ale? Pbéù, oré odziya nà mèdzarè nàfò ale, 'àdù òko ònzi ò, nótù nyí nyádù àdròdrò kámá-idzà ò. ²⁶ Ní ádhi nyé nyí nyawù àndàna olu? Tí Kàgàwà bhà nabi? Obhò tíf, nyí nyawù Kàgàwà bhà nabi nándà. Pbéù ma mátina nyí nì, iwà kà ròsè nabi dònà màtí.

²⁷ Kòkú dò rò nga ní ndi ka kandí dhu kati:

«Kòní ma mòvì pbàkà məkəngyè angyi indè,
ndíní nyí nyébbhi ònà otu nòbholò tíf.»

²⁸ Ma mátina nyí nì, yà tsìbhàle nyé nàgù yà adzi dò ale nzínzi ò, Yùwanì dònà òsè ale rí'ì mbà. Pbéù, yà ákè ale tíf ka kálàna òrù-akpà ò Ádràngbà kamà Kàgàwà bhà idzi ò ale, nòsè wà Yùwanì dònà.

²⁹ Yùwanì rənona dhu níri kórò ale, pàratà tò pbàndòmbé màna, nàa'ù Kàgàwà òzè ì rònzi dhu, 'àdù bàtizò àlù Yùwanì-fò. ³⁰ Pbéù, Pbfàrisáyò mà, Úyátà tò màlímò màna náadhò Kàgàwà òzè 'ònzì dhu. Ní ndi dhu-okú dò rò, abádhí náadù nzà 'òzè 'àlù bàtizò Yùwanì-fò.

³¹ Yà indo arí ale nyé núdhe mà mádù àdhà bhà rò? Abádhí nùlì ì àdhà bhà bhèyi?

³² Abádhí nùlì ì yà pbanga-tsidò ì nùndu nzónzo bhèyi. Atdídhena ràdù òwu odhíya núnzi rò ìkú ò, 'àti: «Mà mèmì mbà obé tò adyi rəgè ò màtí fùkù, ní nyí nyàdù nzà òbè. Ndirò, mà mèyè mbà ləngáyí tò adyi mà fùkù, ní nyí nyàdù nzà òdzi.» ³³ Obhò tíf, bàtizò nubhónà Yùwanì nàra, ìnzì ndàrà ònyè nónyè rò, ìnzì ndàdù dhu mà nómùvè. Ní, nyí nyàdù àtinà, nzére-alafí rārì'ì kà-ò. ³⁴ Ndi dhu bhèyi tíf, ìndrù t'ídhùnà nàrà, ndàrà dhu ònyè rò, ndàdù dhu òmvè. Ní, nyí nyaràdù kàtì òna óvò ale, ndirò atdídò arí ndòmùvè ale tíf. Ndirò, nyí nyaràdù kàtì pàratà tò pbàndòmbé mà nzéregatále màna ì nòzè ale tíf. ³⁵ Pbéù, dhu-ònga t'òvòta tò obhóna nàarì ndàvì kà-nyetsì rò àhù dhu-otù ò.»

Yèsù rí dhu nùbà nzérenga tò tsìbhàle tò dhu

(Màt 26.6-13; Mrk 14.3-9; Yùw 12.1-8)

³⁶ Atdí Məfàrisáyò náanzi Yèsù 'òwù dhu ònyè màna pbìndà. Ní, Yèsù arà, ndòtsù kàbhà idza, ndàdù àdì ndàmbe dhu ònyè dò. ³⁷ Ní kòmbòmbí tíf, ndi kígò ò nzérenga tò atdí tsìbhàle níri Yèsù rí dhu ònyè Məfàrisáyò bhà idzà rò dhu. Ní kàdù ìrà àlèbatrò tíf kátina odù ní ka kòbhòlò tsùpà nà foná Yèsù-tí'ò. Ndi tsùpà ò 'ì'ì dhu ní ndrùù rəngù akye. ³⁸ Ní, kítsi ìde Yèsù tíf olù nà rò, ndàdù ndòpè ndòdzì. Ní òdzi ndi ndòdzì rórò, kàdù ndàgu

ndámbe Yēsù-pfɔ-ngbò nímò dō nyina-dha nĩ, ndàdè ùndonà dōna-ká nĩ. Tdítdɔ́, kádè Yēsù-pfɔ námbò, ndàdè ndrùù róngu akye nédho dɔ́yá. ³⁹ Ní wò Yēsù nànzina ònyè tò Mǎfàrisayò nítdègu wò dhu nála, náadè ndòpè ndámbe àtina dō afina ò: «Yàrí ale f'íná gukyè Kàgàwà bhà nabi nyú tí, ní kàmbènà pé wò ngbòna nùlù rí tsibhále ràrí àdhi dhu núní. Kàmbènà pé dhu núní f'iyadhíyà ràrí nzérenga tó tsibhále.» ⁴⁰ Ní, Yēsù apè òte ndàtí wò Mǎfàrisayò nĩ: «Simoní, ma mòzè múnò atdí dhu indè.» Ní Simoní adè àtina: «Málimò, éno ná ndí dhu.» ⁴¹ Ní Yēsù adè àtina: «Atdí ale náabhè f'uranga óyò ale r'èwè foná: atdí ale tò kàbhè imbò miyá f'uranga-kpò, ndrìrò ngàtsi ale tò kàbhè imbò kumi f'uranga-kpò. ⁴² Ní ìmbà kòkò óyò ale r'í'í kórò, wò ì wèwè f'uranga nádú ì'í nĩ fangà ná rò, wò ale náadè dhu èbà óyò kórò abádhí tò, ìnzí rùbho f'iyò wànzá. Ní, ádhi ndí nyi nyèni rò, kòkò óyò ale n'ínzì ò atdítdɔ́ rádè wò f'uranga n'èwè f'indá ale nózè?» ⁴³ Simoní adè dhu àdu Yēsù tò, ndàtí: «Ma mǎni rò, atdítdɔ́ rádè wò ale òzè ale ní yà àbhò f'uranga tó wànzá ka kùbà f'indá ale.» Ní, Yēsù adè àtina Simoní nĩ: «Nyi nyènd wà obhó dhu nyá.» ⁴⁴ Wò dhu-dzidɔ́, Yēsù adè ndàgere, ndàndà wò tsibhále, ndàdè àtina Simoní nĩ: «Nyi nyála tí wà wò tsibhále, Simoní? Àndà, ma mitsù pbèkè idza, ní nyi nyibhò nzá ale-pfɔ tó idha mà idù. Pbétè, wò tsibhále nú'ò pfɔdu nyina-dha nyú nĩ, ndàdè ngbòna núnúo dōna-ká nyú nĩ. ⁴⁵ Nyi nyàmbòna nzá ima, nyi nyi makò rò. Pbétè, yà pbèkè idza ma mitsùnà rò, f'iyadhíyà r'í'í ìnè pfɔdu námbò rò ndí ndàrà ró. ⁴⁶ Nyi nyàtdèná nzá akye mà dùdu-tsí ró. Pbétè, f'iyadhíyà nédho ndrùù róngu akye nyú pfɔdu dō. ⁴⁷ Ndi dhu-okú dō rò ní ndí, ma mí dhu nóvò kpangba indè. Wò tsibhále návi ádrùngbá àzè nyú idù. Ní, ndí dhu-okú dō rò, ma mèbà wà kàbhà nzérenga kórò. Pbétè, akekpa dhu ka kùbà f'indá ale bhà àzè narí ákè kèlè yà f'indá dhu mèbà ale tò.» ⁴⁸ Yēsù adè àtina wò tsibhále nĩ: «Ma mèbà wà pbèkè nzérenga.»

⁴⁹ Ní kòkò Yēsù mà rùbhi dhu ònyè rò màna ale náadè 'òpè 'àmbe àtina dō afiyya ò: «Íngbà ale-tidɔ́ yà ìndrù bhà nzérenga mà n'èbà rádè ìndrù tò?» ⁵⁰ Pbétè, Yēsù adè àtina wò tsibhále nĩ: «Pbèkè a'uta nigù wà nyi. Ní àrà mbèyi.»

Yēsù-owù ò ubhì vèbhále

8 ¹ Wò dhu-dzidɔ́, Yēsù núubhì kígò ònà, ndrìrò pbanga ònà mǎtí. Kàránà Ídzi Màkèrè n'èndò rò, ndàdè àrà òrè-akpa ò Ádrùngbá kamà Kàgàwà bhà idzi tó màkèrè nóvò rò ìndrù tó. Ní, atdí kumi dōnà óyò ná kàbhà àbhàlì mà, ² yà kípfò nzére-alafí òyà rò, ndrìrò yà kígù f'iyò andí ò rò ngúfe vèbhále màna, nóowúnà ubhì rò atdíkpá kà màna. Yàrí ní ì vèbhále-òvò: Màgàdalá tó kígò ò Màriyà, yà àrèbhè nzére-alafí Yēsù ipfò ònà rò, ³ Zàní, Kuzà bhà ingba-tsánà. Ndi Kuzà ní'í Hèròdè bhà malí nodónà ale. Ndrìrò ní'í Sùzanà mà, ibí ngùkpà vèbhále màna. Ì vèbhále ní yà Yēsù mà pbìndá àbhàlì màna ní dzàna ònzí rò owúnà foyá dhu ní vèbhále.

Ònyè-tse òre rí ale tó mbólí

(Mát 13.1-9; Mrk 4.1-9)

⁴ Atdíku, ìndrù níwú Yēsù-t'í'ò dhèdhèrò pbanga ònà rò. Ní, ádrùngbá ihé-yà náandu ì'í Yēsù-tí. Nírò ní ndí kádè yàrí mbólí náwe abádhí tò, ndàtí: ⁵ «Atdí ale níyà ndí, ndàrà ònyè-tse nóre pbìndá inga ò. Ní yà ònyè-tse nóre kà r'í inga ò ònà kàsòmí ò, atdídhená itse náawà ì ndí inga-ginà édá otu ò, ìndrù rádè óyángà nótsi pfɔyá nĩ. Ndrìrò, àrè adè iwu, 'ùbhí ì itse otu ò rò. ⁶ Ngùkpà-tsí náawà ì ìmbà adzi r'í'í dōnà abho odu-kengere dō. Ní, ì tsí n'íngà, adyifò rádè itdyunà, ìmbà òdòdè adzi r'í'í abho dɔ́yá dhu-okú dō rò. ⁷ Ndrìrò, ngùkpà itse náawà ì okpèyà nà itsukpò-vé r'í'í ònà adzi ò. Ní, ì okpèyà nà itsu-kpò náadè àta, 'òvi atdíkpá kò ìngingà ònyè màna, 'àdè ì òvi róvi ònyè n'ètsi ìnzí rádè ò'ò. ⁸ Pbétè, ngùkpà itse náawà ì ìdzi adzi ò. Ní, ì tsí n'íngà, 'òvi, 'àdè ò'ò, ngàtsi ràrà atdí miyá itse nódhì rò.» Yēsù adè àtina ihé-yà ní tdítdɔ́: «Ínga t'írítà tó bíkè ná nyí nyapè ì'í, ní nyèri nga mbèyi!»

Ádhu Yěsù náaràná òte rǒ mbólí ò ní?

(Màt 13.10-17; Mrk 4.10-12)

⁹ Ní wòrí mbólí ì ìrì dhu-lutiná, Yěsù bhà ábhàlì níwú ndi mbólí-tì kà-tsù. ¹⁰ Ní, Yěsù adù dhu àdu abádhí tǒ ndàtí: «Nyí nyé, nyí nyéni wà òrà-akpà ò Ádràngbà kamà Kàgàwà bhà idzi-nyetsi ndi nórú dhu. Pbéù, ngǔkpà ale tǒ ka karí kàwě mbólí tǒ òfǒ ò, ndíni abádhí owu tí inga àndà rǒ, pbéù ìnzí 'àdù atdí dhu mà nála, 'àdù òwu inga níri rǒ, pbéù ìnzí atdí dhu mà ràdù òyà náluh.»

Yěsù rǐ ònyè-tsè tǒ mbólí-tì nàwě dhu

(Màt 13.18-23; Mrk 4.13-20)

¹¹ «Yàrí ní ndi wòrí mbólí-tì: Ònyè-tsè ní Kàgàwà bhà òte. ¹² Atdídhénà ale nùli ì yà itse náawà ì òná otu bhéyi. Kàgàwà bhà òte abádhí ìrì rǒ, Pǒmvo ràdù ìrà, ndipfo ndi òte abádhí-afí ò rǒ, ìnzí abádhí a'u tǐ dhu, 'àdù ègu. ¹³ Ngǔkpà ale nùli ì yà ìmbà adzi rǐ'ì òná abho odu-kengere-ò bhéyi. Kàgàwà bhà òte ì ìrì rǒ, abádhí rǐ kà'u dhèdhe nyé ná. Pbéù, abádhí rǐ 'àpba àkě kàsùmi kèlè tǐ Kàgàwà bhà òte rǒ, ìnzí 'àdù kàbhù ìvèna rǒdì ndi afíya ò. Ní, ale-afí ùmwú rǐ dhu-tǐdǒ nǒpè ndi rǒ, abádhí ràdù fíyò a'uta nábhà atdífǒ. ¹⁴ Okpèna nà itsu-vé nà adzi bhéyi ì nùli ale ní, yà Kàgàwà bhà òte níri arí, ìnzí yà ì ìrìna òte ràdù itse nódhì. Obhò tǐ, yà adzi ò dhu-tǐ tǒ ìrèta mà, yà adzi ò ònzì mà, ndirò yà adzi ò ka kóko dhu tǒ dhèdhe màna, náaràdù abádhí-afí nùtsi. ¹⁵ Ìdzi adzi bhéyi ì nùli ale ní, yà Kàgàwà bhà òte níri arí atdí afíya nyé nà, 'àdù òdòna afíya ò, 'àdù 'àpba rǒnà ale.»

Tarà tǒ mbólí

(Mrk 4.21-25)

¹⁶ Wò dhu-dzidǒ, Yěsù adù àtina: «Atdí ale mà rǐ nzí àdù tarà nǒbì, ndàdù àtsi nà ìtá-tsì. Ndirò, kà rǐ nzí àdù kòbì, ndàdù ìlìnà ara-tsì. Pbéù, ka kàdù kòbì kilì orá, ndíni idza rǐtsù ale-nyínga nawù tǐ. ¹⁷ Kóró dhu tǐ, yà ùru ì nuru núuviya ì kpangba. Ndirò, kóró dhu-tǐ yà òdhù ò aróko, ní ka kuniya kóró, ràdù 'ùvi kpangba awáwù ò. ¹⁸ Nyàndà nga mbéyi yà fùkù ka kúnona dhu níri nyí nyáí tǐ dhu nà. Obhò tǐ, dhu nà arí'ì abho ale náabáya dhu abho nyé ròsè. Ndirò, ìmbà arí'ì kà nà ale-fǒ rǒ ka kakòya yà kǎri ìrèna ndi ndí'ì nà dhu tǐ dhu mà.»

Yěsù-tsánà mà Yěsù t'ádóna màna

(Màt 12.46-50; Mrk 3.31-35)

¹⁹ Wò dhu-dzidǒ, Yěsù-tsánà mà, kà t'ádóna màna níwú Yěsù rǐ'ì ì. Pbéù, abádhí ròwu òvò kà-tǐ dhu ní'ì òbì tǐ ihé-yà-okú ò rǒ. ²⁰ Ní, ka kàdù dhu òvò Yěsù tǒ, kati: «fíyanù mà adónù màna níkò ìrì. Ní, abádhí òzè 'àla ngbónù.» ²¹ Pbéù, Yěsù adù àtina yà tìná ì'ì kóró ale ní: «fíyàdu mà, adódu màna ní yà Kàgàwà bhà òte níri arí, 'àdù kèndò dhu ònzì ale.»

Yěsù rǐ àpùpù nábhù rìdè dhu

(Màt 8.18,23-27; Mrk 4.35-41)

²² Atdíku, Yěsù mà, pbìndà ábhàlì màna núpò atdí ibhú ò. Ní, kàtí abádhí ní: «Kàda rèrè-adzè.» Ní, abádhí adù abhi òpè 'òwù ànyì. ²³ Ní idha ò òwu rǒrǒ, Yěsù náayi, idho ròdýi ndi. Ní, kòmbómǐ tǐ àpùpù náapè ndòpìli rèrè ò, idha ràdù ndòpè ndòtsù ibhú ò. Ní, ibhú ì'ì fkyèrò ndíni ndi ndabì tǐ abádhí nà idha ò. ²⁴ Nírò ní ndi ábhàlì náandrì Yěsù-tǐ'ò, 'ìnga ka idho ò rǒ, 'àdù àtina: «Ádràngbálè, Ádràngbálè, àlè kiku wà!» Ní, Yěsù níwà ndi, ndisò awe mà, màkàrà màna rìkò. Ànyirò rǒ tǐ, awe nùubhà opilita, idha ràdù ìnè bhii. ²⁵ Nírò ní ndi kàdù àtina pbìndà ábhàlì ní: «Nyí nyapè tǐ obhò ì'ì a'uta

nà?» Ní ɔdɔ nńsì abádhí ð, idho ràdè ùko. Abádhí ambénà ðte dɔ nńnzɪyà ð, 'ámbe àtɪnà dɔ: «Íngbà dhu bhéyi ale-tídò yà? Kárɔte awe mà, idha mànà dhu dɔ, ràdè tsànà dhu ìrì!»

Yèsù rě nzére-alafí náarí àvu rònà atdí ale nígbù dhu

(Mát 8.28-34; Mrk 5.1-20)

²⁶ Yèsù mà, p̀b̀ndà ábhàlĩ mànà náawù ùvò P̀b̀g̀eràsĩ tɔ p̀b̀irì ð. Ndi p̀b̀irì nń'ĩ Gálilayà tɔ r̀r̀èr̀è-adzèná r̀. ²⁷ Ní, ibhù ð r̀ Yèsù ifò, ndàhù idha-bidò r̀, kígbò ð atdí ale nńra àhù k̀ǹnzĩ. Ndi ale ní'ĩ ibí nzére-alafí náarí'ĩ ònà. Ndirò, kí'ĩ mbà mberè ná rònà ábhò idho nyú tí. K̀ng̀onà nń'ĩ àdi atdí idza ð màf. P̀b̀étà, k̀ng̀onà àdi kàbhùlì ð. ²⁸ Ní, Yèsù ndi ndàla r̀, kàkù, ndàdè ìrà ndibvu obvò Yèsù-ònzĩ. Ndirò, kàdè dhu òvò Yèsù tò ɔr̀-ùtùna nyú nà, ndàti: «Hń! Àdhu àlè nńnzĩ ð rĩ'ĩ Yèsù, yà kórɔ dhu dɔ arĩ'ĩ Kàgàwà t'Ídhùnà? Ma mìtsò ma ìtsò tí nyú r̀ǹǹ, nń'ĩ àvù r̀dùú.» ²⁹ Obhò tí, Yèsù adè àdi ndàmbe dhu náyà dɔ wò ale ð rĩ'ĩ nzére-alafí tò, ndíní àhù tí kà ð r̀. Ndirò, ibí-g̀ǹna ndi nzére-alafí ongónà dhu ìvà kà r̀. Ní, ka k̀ng̀onà àdè ndi ale nódb àdrà-mbì nń'ĩ ka kàtsì r̀ór̀, ndirò s̀ng̀à-mbì nń'ĩ ka kàtsì p̀f̀ɔna mà r̀ór̀. P̀b̀étà, k̀ng̀onà k̀k̀k̀ ndi ka kàtsì nń'ĩ imbi nátdi kórɔ. Ndirò, kà'ò rĩ'ĩ nzére-alafí ǹng̀onà àdè kídzi r̀rà ìmbà ìndr̀r̀ arĩ'ĩ ì nanà. ³⁰ Ní, Yèsù nívù dhu wò ale-tsù, ndàti: «Ovòndu ní àdhi?» Ní, kàdè dhu àdu Yèsù tò, ndàti: «Ovòdu ní (Ihé-yà.») Obhò tí, ibí nzére-alafí nyú náatsù kà ð. ³¹ Ndirò, ì nzére-alafí nńtsò ð Yèsù r̀, ìnzĩ dhu náyà tí f̀ỳỳ òwù òỳ ð.

³² Wò ndi kàsùmì ð, adè tɔ màhò nń'ĩ ìnè ànyìr̀ ð ànyè p̀b̀irì-ongò r̀ r̀. Ní, k̀k̀k̀ nzére-alafí náadè 'ìtsò Yèsù r̀, ndíní r̀sà nńfà tí f̀ỳỳ, 'òwù òtsù ð adè ð. Ní, kàdè ndi r̀sà èfà abádhí t̀. ³³ K̀k̀k̀ nzére-alafí náadè 'ènyà wò ð f̀'ĩ ònà ale ð r̀, 'adè òwù òtsù adè ð. Nírò nń'ĩ ndi ð adè tɔ màhò náadè àdr̀r̀ p̀b̀irì-ongò r̀ r̀, 'òwù 'èp̀b̀à ndi p̀b̀irì-p̀f̀ ð rĩ'ĩ r̀èr̀ ð, tsèyà r̀t̀d̀ ð. ³⁴ Wò ndi ǹnzĩ dhu ð àla r̀, k̀k̀k̀ adè néndà r̀ r̀b̀hì ale náatsè kórɔ, 'adè ndi dhu òỳ négà kígbò ð bhà t̀, ndirò p̀b̀anga ònà màf. ³⁵ Ìndr̀r̀ náawù wò ndi ǹnzĩ dhu nándà. Ní abádhí adè òwù Yèsù-t'ì'ò, 'adè wò nzére-alafí núvò ònà r̀ ale nótu kà-tí nyú àdi rònà mberè mànà, ndirò ìdzì r̀ r̀ nyú r̀. Ní, ɔdɔ náadè ìs'ĩ atdídò abádhí ð. ³⁶ Wò ð ǹnzĩ kórɔ dhu nàla ale náawe wò nzére-alafí náarí àvu rònà ale ǹgb̀ù tí dhu k̀k̀k̀ ìwù ìwù ale t̀. ³⁷ Ní P̀b̀g̀eràsĩ tɔ p̀b̀irì ð ale kórɔ náadè Yèsù ǹnzĩ r̀v̀à ndi f̀r̀àrv̀v̀è r̀, atdídò ì'f̀ ɔdɔ ǹnzĩ nńduní. Wò dhu-dzidò, Yèsù adè ùpò ibhù ð, ndàdè ndàdu abádhí-bvè r̀. ³⁸ Wò nzére-alafí núvòná ònà r̀ ale nńtsò ndi, ndíní ð owu tí atdíkpá Yèsù mànà. P̀b̀étà, Yèsù adè ndùvo ùvò tí kàr̀, ndàti: ³⁹ «Ádù nyi p̀b̀ùk̀ nyadè Kàgàwà ònzĩ r̀ǹm̀ kórɔ dhu náwe.» Nírò ní ndi wò ale náadè àrà, ndàdè àmbe Yèsù ònzĩ f̀ndà dhu náwe dɔ ìndr̀r̀ tò kígbò ð kórɔ ngari ð.

Yèsù rě Yàhirò bhà tsibhíngba mà atdí tsibhále mànà nígbù dhu

(Mát 9.18-26; Mrk 5.21-43)

⁴⁰ Yèsù nítdègu ndàdù, ndàdè r̀èr̀è-adzè, ní ànyè ihé-yà nyú náadè kàkò, angangyí ð úbhi k̀d̀d̀ r̀ nńduní. ⁴¹ Ní kòmbòmbí tí, Yàhirò tí kátina atdí ale nńra àhù ànyìr̀. Ka ní'ĩ P̀b̀yàhùdí tɔ unduta-dzà ð àdr̀ǹgb̀àle. Ní, kíbvù ndi Yèsù-ònzĩ, ndàdè ndìtsò kàr̀, ndíní ara tí p̀b̀ndà. ⁴² Kàtsò ndi ndi dhu bhéyi, yà atdí tí arĩ'ĩ f̀onà tsibhíngba rĩ'ĩ afina r̀r̀ ka kòdona r̀ dhu-okù d̀ r̀. Wò ndi tsibhíngba ì'ĩ mbèmbè atdí kumì dónà òỳ ð nà atò nà. Ní, Yàhirò bhà Yèsù r̀rà ònà kàsùmì ð, ihé-yà nyú níb̀òlò ð kà-r̀, 'ìp̀b̀ò ka átsì. ⁴³ Ndirò, atdí tsibhále, yà vèbhàle tɔ ɔgb̀bhà tɔ azu náarí ìrà rònà, r̀rà àhù atdí kumì dónà òỳ ð nà atò tí, nń'ĩ ìnè abádhí nńnzĩ ð. Ka ní'ĩ iwà f̀onà ongyéngá-tsè nòtdi p̀b̀angàngá dònà ndi ndarí úbhi r̀. P̀b̀étà, atdí m̀ng̀angà mà náadè nzà kígbù. ⁴⁴ Ní, wò tsibhále náawè ndi Yèsù-dzidò ná r̀, ndàp̀b̀alà kàr̀ m̀dzar̀-bidò-ngb̀. Ní ànyìr̀ r̀ tɔ wò tsibhále r̀ arĩ ìrà azu náadè ide. ⁴⁵ Ní, Yèsù ivù dhu ihé-yà-tsù ndàti: «Ádhi ngbòdu nàp̀b̀alà?» Ní kórɔ ale adè 'àgò àgò tí. P̀b̀étà, Péterè adè dhu òvò Yèsù tò ndàti: «H̀k̀k̀ M̀l̀im̀ò, ihé-yà nyú ní ndi ngb̀ònwè nàkp̀r̀ò, 'ìp̀b̀ò nyi átsì!» ⁴⁶ Ní Yèsù adè àtɪnà kà nń: «Íwà atdí ale nàp̀b̀alà ngbòdu! Ma m̀ǹǹ wà dhu mbèyi nyú, atdí òbì r̀h̀wè wà nyèdutsì r̀.» ⁴⁷ Ní, wò tsibhále

níitdègu iwà Yèsù nòsè wò ndi ndònzì dhu dhu nàlá, ní kädù ìrà ìvì ndi ndívi rórò, ndibvù ndi Yèsù-ònzì: Ní, kóró ale-ònzì rò, kädù Yèsù rò mùdzarà-bidò-ngbò ndi ndápbalá okúna dò rò dhu mà, ndirò ndi ndògù ányirò rò tí dhu màná dhu náwe. ⁴⁸ Ní Yèsù adù àtìná ìyàdhíyà ní: «Pbà ní tsibhíngbá, iwà pbàkù a'uta nígù nyí! Ní àrà màràngà ð.»

⁴⁹ Àzèmbè Yèsù ròte òná kàsùmì ð, atdí ale níra Pbàyàhúdí tó unduta-dza ð atdí ádràngbàle, Yàhirò tí kátina bhà rò. Ní, kítsi àtìná ndi Yàhirò ní: «Ádràngbálé, ivanù-ngba nóvè wà! Ní nzí àvà Màlìmò-tsi.» ⁵⁰ Pbéù, Yèsù níitdègu wò Yàhirò tò ka kènd dhu níri, ní kädù àtìná ndi Yàhirò ní: «Nzì onzi odo! Í'ì a'uta ná tí! Ní pbàkù tsibhíngba rògù ògù.» ⁵¹ Ní Yàhirò bhà ndi ndàrà àhè rò, Yèsù náa'uta atdí ale mà ròtsù idza owùna ð. Pbéù, ká'u ní Péterè mà, Yùwanì mà, Yàkòbhò mà, wò ngbángba t'ábanà mà, kà-tsánà màná kèlè. ⁵² Ányirò ì'ì kóró ale náambénà òdzi dð, izè ràdù 'ùka atdííd wò ngbángba bhà òve-okú dò rò. Pbéù, Yèsù adù àtìná abádhí ní: «Nzì nyòdzi, inzà wò ngbángba nóvè! Kòdhò òdhò tí.» ⁵³ Ní indrù adù Yèsù rònna dhu ègbo ègbò tí, ì èni dhu iwà wò tsibhíngba ròvè nídhuní. ⁵⁴ Pbéù, Yèsù adù wò tsibhíngba nálu òtsúna rò, ndàdè dhu òvò fíndà òré tìna nyé ná, ndàti: «Pbàningbá, ívè nyí!» ⁵⁵ Ní, kà-afí náadè ingo, ndàdè ndivà ndi kàsùmì ð tí. Ní Yèsù adù ònyè àvi kabhè kà tò. ⁵⁶ Ní wò tsibhíngba t'ábanà mà, kà-tsánà màná néko idho adù atdííd. Ndirò, Yèsù adù abádhí niso inzì wò ndi nònzì dhu nòvo tí atdí ale tò màtí.

Yèsù rí atdí kumi dóná òyò ná pbìndà ábhàlì núvì dhu

(Mát 10.5-15; Mrk 6.7-13)

9 ¹ Yèsù andu atdí kumi dóná òyò ná pbìndà ábhàlì-tsè, ndàbhè ádràngbànga tó òbi fíyò. Ndi òbi ní'ì kóró nzère-alafí nípfo abádhí ràdè ní indrù ð rò, 'adù dhèdhèrò andi-tidò ná ale nígù ní ádràngbànga tó òbi. ² Ní, kúvì abádhí ròwù òrà-akpà ð Ádràngbà kamà Kàgàwà bhà idzi tó màkèrè nénd indrù tò, 'adù andi ná ale nígù. ³ Káyá dhu abádhí tò ndàti: «Àpé nyídyi atdí dhu mà abhi tò. Àpé nyùgu mùgò mà, bhòlo mà, mègati mà, ndirò fèrangà màná. Ndirò, àpé nyùgu mberè òyòyò. ⁴ Nyí ka kàko òná idza ð, nyí nyowuna òko rò, ràrà àhè ányirò rò nyí nyí nyíwà nyòwù dhu ð. ⁵ Ndirò, inzà ka kàko nyí òná kígò ð rò, nyí nyowuna ùvò rò, nyàdù pfo-òtsísirò àhè n'ò'ò ányirò, ndíni abádhí tó afátà nitè tí abádhí tò.» ⁶ Ní kòkò ábhàlì nívè ì 'òwù, ì rùbhi dhèdhèrò pbanga òna ná, 'ambe Ídzi Màkèrè nénd dð, 'adù òwu indrù nígù rò kóró ngari òná.

Hèròdè-dò rí ndìnzà Yèsù rònzina dhu ìri ndi ndí rò dhu

(Mát 14.1-12; Mrk 6.14-29)

⁷ Ádràngbà kamà Hèròdè níri Yèsù rònzina dhu-òyí. Ní ndi dhu adù kàdò àbhè rìnza ndi atdííd. Atdíidhená ale nòowúnà àtìná rò, bàtizò ùbho rò arùbhi Yùwanì rìngbè wà ndi. ⁸ Ngèkpà ale adùnà òwu àtìná rò, Èliyà ràrì wò ndi nitò. Ndirò ngèkpà-tsi náadùnà òwu àtìná rò, yà angyí èvè pbànábi nízini ð atdí ale ràrì wò ndi nìngbè. ⁹ Pbéù, Hèròdè adù àtìná: «Ma mávi wà bàtizò ùbho rò arùbhi Yùwanì-dò kòkèrè. Nírò, ádhi pbá ale nyé wò ma màrà ònzina rí dhu-òyí níri rò?» Nírò ní ndi Hèròdè adù ndòzè ndàla Yèsù.

Yèsù rí imbò lufù ale nóngu dhu

(Mát 14.13-21; Mrk 6.30-44; Yùw 6.1-15)

¹⁰ Yèsù bhà uvitatále níitdègu 'adù, ní abádhí adù ì ònzì dhu àwe Yèsù tò kóró. Ní, Yèsù mà, ì ábhàlì màná adù ùvò atdíkpá, 'òwù lèngèlèngè rí'ì ngari ð, Bètèsàiyàdà tí kátina kígò-tí'ò. ¹¹ Pbéù ihé-yà níitdègu abádhí òwù ndi ngari ð dhu ìri, ní ihé-yà adù òwu ányí átò. Ní, ányí ì òwù ùvò rò, Yèsù adù abádhí àko, ndàdè òte òpè ndàwe fíyò òrà-akpà ð Ádràngbà kamà Kàgàwà bhà Idzi dð. Ndirò, kädù ì nòzè ndígù ì ale nígù átò. ¹² Ní inga níitdègu ndòpè ndàti, ní Yèsù bhà ábhàlì náadù iwu kà-tí'ò. Ní abádhí adù dhu òvò kà tò, 'àti: «Író àlè k'í'ì rùngù ð. Ní, óvi ihé-yà ròwù kyèròkyèrò rí'ì pbanga mà, inga òbhi ka karí òyá ngari màná òná. Ányí nga ní ndi abádhí rí ònyè mà, idho tó ngari màná dhu

nábà ní.» ¹³ Pbéta, Yèsù adè àtìná abádí ní: «Nyàbhù ònyè abádí tò nyí-tírò!» Ní, ábhàlì adè dhu àdu kà tò 'àti: «Má mí imbò m̀gati mà óyò ìbhè kèlè mànà nà. Ní, nyí nyòzè tí mòwù ònyè ùdzi mà-tírò kòkò alé-yà tò kórò!» ¹⁴ Ányírò kpabhále í'í mbèmbè imbò lèfè tí. Ní, Yèsù adè p̀bìndà ábhàlì àvi ràbhù kòkò ale, ròkò obvò, imbìmbó kumì rò tsùna tí. ¹⁵ Í ábhàlì adè dhu ònzí ndí dhu bhèyi tí, 'àbhù kórò ale ròkò obvò. ¹⁶ Wò dhu-dzidò, Yèsù ugu kòkò imbò m̀gati mà, óyò ìbhè mànà, ndèlù foná. Ní, kádè orè-akpà-ònga àndà, ndàdè wòrì ònyè náso. Tdítdò, kádè m̀gati-ònga náko, ndùbho p̀bìndà ábhàlì-fò, ndíní abádí náando tí ihé-yà tò. ¹⁷ Ní, kórò ale náadè dhu ònyè 'ùlè ní. Yèsù bhà ábhàlì náadè òdòdì m̀gati-go mà, ìbhè-go mànà-tsù núndu, 'adè atdí kumì dóná óyò nà sèngè nfra ní.

Péterù rí Yèsù náti Kàgàwà bhà Krístò tí dhu

(Màt 16.13-19; Mrk 8.27-30; Yùw 6.66-71)

¹⁸ Atdíku, Yèsù núubhína ndítsò rò atdíró, inè p̀bìndà ábhàlì rí'í tiná rórò. Ní, kívú dhu abádí-tsù, ndàti: «Yà indrù ròte dùdù rò, abádí náaróngo àtìná ma ràrì àdhi?» ¹⁹ Ní abádí náadù ote kà tò 'àti: «Atdídhená ale náarátina nyí ràrì yà bàtizò nubhóná Yùwanì. Ngèkpà ale náarátina nyí ràrì Èliya. Ndirò, ngèkpà ale-tsí náarádè àtìná nyí ràrì angýì èvè p̀banábi nzínzi ò rò ndí níngbè atdí ale.» ²⁰ Ní, kádè dhu ìvu abádí-tsù, ndàti: «Olu, nyí nyú, nyí nyarátina ma ràrì àdhi?» Ní, Péterù adè dhu àdu, ndàti: «Nyí ní Kàgàwà bhà Krístò.»

Yèsù rí ndí ndovéya kotdè ndí, ndàdè ndíngbè dhu nóvo dhu

(Màt 16.20-28)

²¹ Yèsù adè abádí nísò obi nyú nà ìnzí ndí dhu neno tí atdí ale tò màtí. ²² Kadè àtìná p̀bìndà ábhàlì ní tdítdò: «Dhu àkà Indrù t'ídhùnà ràbà àp̀bè atdífò. P̀banga ò p̀bàkèrù mà, p̀bàkùhání tó àdròdrò ale mà, Úyátá tó màlímò mànà dhu nóodhoya ka. Ka kohoya ka, kadè òtdànà. Ndirò, ìbhù idho ò, kádèya ndíngbè.»

Yèsù-owù nùngù ka kí tí dhu

(Mrk 8.30-9.1)

²³ Tdítdò, Yèsù adè àtìná ányírò í'í kórò ale ní: «Ndí nòzè ndùbhi owùdu ò ale náka ndàdzo ròná rò, ndàdè ndà'ù ndànò p̀bìndà m̀sàlábha kórò kàsùmì ò, ndàdè owùdu nùngù.» ²⁴ P̀bìndà ípirònga nòzè ndòdò fìndà ale níwíyá ka. P̀béta, okúdu dò rò rí p̀bìndà ípirònga níwí ale, níngúya ka. ²⁵ Indrù rí yà adzi ò kórò ònzí nábà, p̀bìndà ípirònga ràdè ndinza, ngàtsi ní ndí nyé ndàdè àwí dhu tó ídzinga ní àdhu? ²⁶ Indrù-nyí náapè ìwù okúdu dò rò, ndirò p̀bàkà ote-okú dò rò màtí, ní Indrù t'ídhùnà-nyí níwíyá átò kókú dò rò ndí ndísi irà p̀bìndà àdrùngbànga tó awáwè mà Àbanà bhà awáwè mà ndirò ìlilá màlàyíká tó àdrùngbànga tó awáwè mànà ò nínganí. ²⁷ Ma mí obhó dhu náno fùkè: ngèkpà ale, yà irò rí'í ale nzínzi ò, nùvèya nzí inzà ì àla Kàgàwà rí idzi nónyè indrù dò dhu rórò.»

Yèsù-wòyò rí ndùgèrè dhu

(Màt 17.1-9; Mrk 9.2-10)

²⁸ Mbèmbè àrè idho dzidò, wò dhu ndí ndótè rórò, Yèsù náanzi Péterù mà, Yùwanì mà, Yàkòbhò mànà, 'adè ùpo nà p̀birì dò, ndíní ì itsò tí ì. ²⁹ Ní, Yèsù rí ndítsò òná kàsùmì ò, kà-nyí-wòyò nùgèrè ndí, kà-rò mùdzarè ràdè òwù, ndàmbe ùmbilì dò ale-nyìkpò nóho rí dhu bhèyi. ³⁰ Ní ányírò, óyò ale náuto ì, 'àmbe òte dò Yèsù mànà. Í ale ní'í Músà mà Èliya nà. ³¹ Ní àdrùngbànga tó awáwè ò ì ètò ì rò, abádí náambèná òte dò Yèrùsàlemà Yèsù ràrè p̀bìndà kasù nùtsà ní abhi dò. ³² Péterù mà, odhína mànà ní'í ìwà idho nùdà nà atdífò ró. Ní, idho ò rò ì ìvà ì rò, abádí náala Yèsù bhà àdrùngbànga tó awáwè, kòkò tiná ikò óyò ale mànà. ³³ Ní, kòkòrì ale rí Yèsù nùbha òná kàsùmì ò, Péterù náadè àtìná Yèsù ní: «Màlímò, dhu òfò nga àlè ròkò irò. Kádè ìbhù hemé-dzà, atdí indè, ngàtsi Músà tò, ndirò ngàtsi Èliya tò.» (Péterù nùni inzà àdhu mà náno ndí ndí dhu.) ³⁴ Wò dhu nóte kà rí rórò

ní ndi, ádrèngbã àp̀b̀ù ǹíbv̀ù nd̀i, nd̀ats̀i ab̀ád̀h̀i s̀is̀ìna ǹí. Ǹí odo ǹísf̀i Ỳès̀ù bh̀à ábh̀àl̀í ð, ẁò àp̀b̀ù r̀í nd̀ats̀i d̀òỳá dhu ì àla r̀ò. ³⁵ Ẁò àp̀b̀ù ð r̀ò, atd̀í ale-t̀ù ǹírf̀i nd̀i, nd̀ati: «Ỳar̀í ǹí Idh̀ùdu, id̀ù ma m̀òp̀ì ale. Ǹí, nỳr̀i k̀à-ts̀ù dhu.» ³⁶ Ẁò dhu-dzid̀, Ỳès̀ù náad̀ù nd̀òt̀ù atd̀írf̀ò t̀í ánỳr̀ò. K̀àbh̀à ábh̀àl̀í náad̀ù ẁò ì àla dhu ǹód̀ò af̀íỳa ð t̀í, ìnz̀i àd̀ù atd̀í dhu mà ǹénd̀ ìndr̀ù t̀ò.

Ỳès̀ù r̀í nz̀ere-alaf̀í náar̀ávu r̀òná ngb̀angba ǹíg̀ù dhu

(M̀at 17.14-21; Mrk 9.14-29)

³⁷ Ts̀úts̀á ǹíngaǹí, Ỳès̀ù mà, k̀òk̀ò ìbh̀u p̀b̀ìnd̀à ábh̀àl̀í màná náaẁù p̀b̀ir̀ì d̀ò r̀ò. Ǹí, ihé-yà náad̀ù ìwu Ỳès̀ù t̀í ð. ³⁸ Ǹí, ì ihé-yà ǹz̀ìnz̀i ð atd̀í ale náav̀ò dhu or̀ù t̀ùna nỳù ná Ỳès̀ù t̀ò, nd̀ati: «M̀alim̀ò, ma mìts̀ò mà ìts̀ò t̀í nỳù r̀èné, ágèr̀é pé nỳi nỳand̀à idh̀ùdu. Obh̀ò t̀í àbadh̀i ar̀í'ì atd̀írf̀ò t̀í fud̀ù. ³⁹ Nz̀ere-alaf̀í òts̀ù k̀à ð r̀ò, ǹí ánỳr̀ò r̀ò t̀í k̀àròk̀ù, nd̀i nz̀ere-alaf̀í ràd̀ù ònànga ǹíỳà òb̀i nỳù ná, is̀-ýà ràd̀ù nd̀ùp̀b̀ò liǹá. Nd̀i nz̀ere-alaf̀í náar̀í àrà k̀èbh̀à p̀b̀à ngb̀or̀ò r̀ò, iẁà nd̀i nd̀àbh̀u ka r̀ìngỳé nd̀i, nd̀èẁé kp̀àna atd̀ídf̀ò nỳù r̀ór̀ò. ⁴⁰ Ǹí, ma mìts̀ò ma p̀b̀èk̀ù ábh̀àl̀í r̀ò, nd̀íñí ẁò nz̀ere-alaf̀í nípfo t̀í k̀à ð r̀ò. P̀b̀èt̀ù, ab̀ád̀h̀í ad̀ù nz̀á k̀à-lèma ònz̀ì.» ⁴¹ Ǹí, Ỳès̀ù ad̀ù àt̀ìna: «H̀àk̀à! Nỳi indo ar̀í'ì ale t̀í r̀ò, nỳi ǹí ìmb̀à ar̀í'ì a'uta ná ale! Nd̀ir̀ò, nỳi ǹí nz̀ere ale! Àlè kokoya atd̀íkp̀á nỳi màná ife k̀às̀um̀ì t̀í? Nd̀ir̀ò, ma mond̀úỳa f̀ùk̀ù dhu-dzi ràrà àh̀u ife idh̀ò t̀í?» Ǹírf̀ò ǹí nd̀i Ỳès̀ù ad̀ù àt̀ìna ẁò ngb̀angba t̀'ábanà ǹí: «f̀rà nd̀i idh̀ùnè ná ir̀ò!» ⁴² Ǹí, Ỳès̀ù-t̀í'ò nd̀i ngb̀angba r̀òndri òná k̀às̀um̀ì ð, nz̀ere-alaf̀í ǹíbv̀ù k̀à-ònga obv̀ò, nd̀àd̀ù k̀à-ònga ǹíỳà òb̀i nỳù ná. P̀b̀èt̀ù, Ỳès̀ù náad̀ù òr̀ù ẁò nz̀ere-alaf̀í d̀ò, ẁò ngb̀angba ràd̀ù òg̀ù. Ẁò dhu-dzid̀, k̀àd̀ù nd̀i ngb̀angba nádu àbanà-f̀ò ð. ⁴³ Ǹí, idh̀ò ǹúuk̀ò ur̀ò ì'ì k̀órò ale atd̀ídf̀ò, K̀ag̀aẁà bh̀à ádr̀èngb̀angba t̀ò òb̀i ì àla r̀ò.

Ỳès̀ù r̀í nd̀i nd̀òv̀é, kotd̀ù nd̀i, nd̀àd̀ù nd̀ìngb̀è dhu ǹòvo t̀d̀ítd̀ò dhu

(M̀at 17.22-23; Mrk 9.30-32)

Òko ìndr̀ù òko idh̀ò r̀í 'èk̀ò Ỳès̀ù ònz̀ì dhu d̀ò r̀òr̀ò, ǹí k̀àd̀ù dhu òv̀ò p̀b̀ìnd̀à ábh̀àl̀í t̀ò. ⁴⁴ K̀at̀í: «Nỳèd̀í b̀ìk̀u nỳr̀i yà f̀ùk̀ù ma m̀énona ote mb̀éyi: Obh̀ò t̀í, ka k̀í Ìndr̀ù t̀'ídh̀ùnà nípfo kabh̀u ìndr̀ù-yà-f̀ò.» ⁴⁵ P̀b̀èt̀ù, ẁò ote náad̀ù nz̀á ab̀ád̀h̀í-dò àl̀u. Obh̀ò t̀í, nd̀i ote-t̀i náar̀ù nd̀i òru t̀í ab̀ád̀h̀í r̀ò ìnz̀i ab̀ád̀h̀í ẁni t̀í. Nd̀ir̀ò, ab̀ád̀h̀í ad̀ù Ỳès̀ù-ts̀ù'ì'ì nd̀i ote-t̀i nív̀ù dhu-òd̀ò ǹónz̀ì ònz̀ì t̀í.

Ádr̀èngb̀àle nỳù ròsè ǹí àd̀h̀i

(M̀at 18.1-5; Mrk 9.33-37)

⁴⁶ Ì ábh̀àl̀í náad̀ù 'òp̀é 'àgò ì ǹz̀ìnz̀ìỳa ð. Ab̀ád̀h̀í ambénà dhu òng̀ù d̀ò ts̀èỳá ǹz̀ìnz̀ìỳa ð, 'àmbe àt̀ìna d̀ò: «Àlè ǹz̀ìnz̀i ð ádr̀èngb̀àle nỳù ròsè ǹí àd̀h̀i?» ⁴⁷ P̀b̀èt̀ù, Ỳès̀ù ǹúuni ab̀ád̀h̀í t̀ò ir̀èta angyangỳi. Ǹí, k̀àd̀ù àk̀é ngb̀angba ǹíỳi nd̀ilì rid̀è t̀íná nỳù, ⁴⁸ nd̀àd̀ù dhu òv̀ò p̀b̀ìnd̀à ábh̀àl̀í t̀ò, nd̀ati: «Ỳar̀í ngb̀angba ǹàkò ovd̀ù r̀ò ale ǹàkò wà ma. Nd̀ir̀ò, ima ǹàkò ale ǹàkò wà yà ima ǹíẁì ale. Obh̀ò t̀í, ǹz̀ìnz̀ìk̀ù ð k̀órò, àk̀é ale t̀í r̀í'ì ale ǹí nd̀i ádr̀èngb̀àle.»

Ìnz̀i nd̀i ale náapè ì'ì àlè t̀ò òmv̀ù t̀í, ǹí nd̀i ale ǹí àlè ǹz̀ìnz̀i ð ale

(Mrk 9.38-41)

⁴⁹ Ỳùwanè ad̀ù dhu òv̀ò Ỳès̀ù t̀ò, nd̀ati: «M̀alim̀ò, mà màla atd̀í ale ovd̀ùnè r̀ò r̀í nz̀ere-alaf̀í nípfo ìndr̀ù ð r̀ò r̀ò. Ǹí mà mìs̀ò ka ìnz̀i k̀ar̀í ùbhi atd̀íkp̀á mà màná oẁùnè ð dhu-ok̀ù d̀ò r̀ò.» ⁵⁰ P̀b̀èt̀ù, Ỳès̀ù ad̀ù dhu òv̀ò k̀à t̀ò, nd̀ati: «Ìnz̀i nỳis̀ò nd̀i dhu k̀à t̀ò. Obh̀ò t̀í, ìnz̀i nd̀i ale náapè ì'ì àlè t̀ò òmv̀ù t̀í, ǹí nd̀i ale ǹí àlè ǹz̀ìnz̀i ð ale.»

Sàmàr̀iỳà ð bh̀à r̀í 'ùv̀ò ìnz̀i 'àkò Ỳès̀ù dhu

⁵¹ Ỳès̀ù r̀òdzi yà adz̀i ð r̀ò, nd̀àrà òr̀ù-akp̀à ð òná idh̀ò ǹí'ì iẁà nd̀i nd̀ìnd̀ù nd̀i r̀ò. Ǹí nd̀i dhu-ok̀ù d̀ò r̀ò, k̀àk̀á nd̀àrà Ỳer̀ùsàlemà t̀ò k̀ìg̀ò ð. ⁵² Ǹí, k̀àd̀ù p̀b̀ìnd̀à mùk̀èngỳé ǹóv̀ì ròẁù angỳi f̀ìnd̀à. Ǹí ì ale uv̀ò 'òẁù, 'òẁù òts̀ù P̀b̀àsàmàr̀iỳá t̀ò atd̀í p̀banga ð, nd̀íñí ì òbh̀òlo t̀í k̀àk̀ò ka k̀í t̀í dhu. ⁵³ P̀b̀èt̀ù, nd̀i p̀banga ð bh̀à ad̀ù nz̀á Ỳès̀ù àkò f̀ir̀ábv̀ù, Ỳer̀ùsàlemà t̀ò

kigò ò kà ràrà dhu-okú dò rò. ⁵⁴ Ní, Yèsù bhà ábhàlì, Yàkòbhò mà Yùwanì màrà nítédègu wò dhu àlà, ní abádhí adè dhu òvò Yèsù tò, 'àti: «Ádrèngbálé, nyi nyòzè tí wà mǒnzì kàzè rífo òrè-akpà ò rò, ròtdì kòkò ale-tse?» ⁵⁵ Pbéù, Yèsù adè ndàgere ndàndà abádhí dò nga, ndàdè òrè abádhí dǒ. ⁵⁶ Wò dhu-dzidǒ, Yèsù mà pbìndà ábhàlì màrà náadè ùvò, 'òwù ngàtsi pbanga ò.

Yèsù-owù nòzè 'èngè ale

(Màt 8.19-22)

⁵⁷ Otu ò kòkò ale ròwu ròrò, atdí ale náavò dhu Yèsù tò ndàti: «Ádrèngbálé, mà mǒngò ùbhi owùnù ò, kórò ngari ò nyi nyúbhi i naná.» ⁵⁸ Ní, Yèsù adè dhu àdu kà tò ndàti: «Ayíwè mà náarí'ì inè bhúya nà. Ndirò, yà orú arángìli àrè mà náarí'ì inè idzàya nà. Pbéù, Indrù t'ídhùnà, rí ndòkò, ndìli dóna obvò róngà mà náarí'ì ìmbá.» ⁵⁹ Ndirò, Yèsù adè àtìna ngàtsi ale ní: «Írà owùdu ò!» Pbéù, ndi ale adè dhu àdu kà tò, ndàti: «Ádrèngbálé, úfà rusà idù, màrà pé àbadu òtdè angyi.» ⁶⁰ Ní, Yèsù adè dhu òvò kà tò, ndàti: «Ébhà kòkò abvo rùtdè fíyò abvo. Pbéù, árà nyèno òrè-akpà ò Ádrèngbá kamà Kàgàwà bhà Idzi tó Màkúrè indrù tò.» ⁶¹ Ngàtsi ale náati tǒtdǒ Yèsù ní: «Ádrèngbálé, mà mòzè mungu owùnù. Pbéù, úfà pé rusà angyi idù, màrà pbàkà idzá-bhà nóvi.» ⁶² Ní, Yèsù adè dhu àdu kà tò, ndàti: «Íwà inga nòpè ndòbhi ale náapé olùnga àndà, ní ndi ale àkà nzá ndònzì kasu òrè-akpà ò Ádrèngbá kamà Kàgàwà bhà Idzi ò.»

Yèsù rí pbìndà àrèbhè kumi dóná óyò nà ábhàlì núvì óyòyò rò dhu

(Màt 10.7-16)

10 ¹ Wò dhu-dzidǒ, Ádrèngbàlè Yèsù náavò àrèbhè kumi dóná óyò nà ngèkpà ale. Kàdè i ale núvì óyòyò rò ròwù angyi fìndà, yà ndi nyú ndífrò ndi ndàkàrà ndàrà óyà kórò kigò mà, kórò ngari màrà ò. ² Tdè abádhí owu rò, kàdè dhu òvò abádhí tò, ndàti: «Ònyè t'óguta-kàsè rí'ì abho nyú, pbéù ndi ònyè ògu rí ale rí'ì ngúfe. Ní nyètsò nyí inga-àbadhi rò, ndíni ònyè t'óguta-kàsè t'ále-bvu nitrò tí. ³ Nírò, nyòwu: Kòni ma mùvì nyí tàmà bhèyè tsamangèrè nzínzì ò. ⁴ Àpé nyùgu ísòwè mà, bhòlo màrà. Ndirò, àpé nyùgu kàyitò. Àpé nyòwu iko rò ìko tí otu ò, atdí ale mà nátse nyí nyí rò. ⁵ Atdí idza ò nyí nyòtsù rò, nyí nyowuna ànyí idzá-bhà àtsè rò angyi nyàti: «Màrèngà àkà ndí'ì àzú-dzá.» ⁶ Màrèngà nòzè atdí ale mà ní'ì ànyí-dzá rò, ní wò nyí nyòzè rí'ì ànyí-dzá màrèngà náarana i'ì rò ndi ale tò. Pbéù, ìmbá nyàkò rí màrèngà ò ale ní'ì rò, ndi màrèngà arana ndàdu rò fùkè ò. ⁷ Nyí ka kàkò ònà idza ò, nyí nyowuna òko rò ànyí-dzá tí. Ndirò nyí nyowuna fùkè ka kàbhè dhu kèlè nónyè rò, nyàdè fùkè ka kàbhè dhu kèlè nómuvè. Obhó tí kasutále náká ndàbà pbìndà mùkimbà. Àpé nyòwu èda rò atdí idza ò rò ngàtsi idza ò. ⁸ Atdí kigò ò nyí nyòtsù, kàdè nyàkò rò, nyí nyowuna fùkè ka kàbhè dhu nónyè rò ònyè. ⁹ Nyí nyowuna ndi kigò ò andi nà ale nígu rò, nyàdè àtìna ndi kigò ò bhà ní: «Kàgàwà rí idzi ònyè dèkú ònà kàsèmi rìndù wà ndi.» ¹⁰ Pbéù, atdí kigò ò nyí nyòtsù, ìnzí kàdè nyàkò rò, nyí nyowuna ùvò rò ndi kigò-tsidò ngùdhà ò, nyàdè àtìna ndi kigò ò bhà ní: ¹¹ «Kàni, mà mò'ò wà pǒkà-tsítsírò ì nàpà fùkú kigò ò àhù róngò dèkú. Pbéù nyèni dhu, Kàgàwà rí idzi nónyè indrù dǒ ònà kàsèmi rìndù wà ndi.» ¹² Ma mí dhu òvo fùkè: Kàgàwà rí indrù-ànyà nítédì nìnganí, wòrì kigò dǒ kòtdíya anya, ròsè Sòdòmò tó kigò dǒ ndi ndatdi anya dóná.»

Óyà ale núvò ì ìnzí 'a'ù tí Yèsù dhu

(Màt 11.20-24)

¹³ Tǒtdǒ, Yèsù adè àtìna: «Nyí nyí'ì àpbè ò Kòràzini tó kigò, ndirò nyi nyí'ì àpbè ò Bètèsàyidà tó kigò! Obhó tí, yà èkú ì nònzì wíwì ní'iyana gukyè Tirò mà, Sidonà màrà tó kigò ò ì nònzì dhu tí, ní ì kigò ò ale ní'iyana angyi nyú ì ugèrè ì, 'èbhà fíyò nzèrè mùtso rò. Abádhí i'iyana iwà ì wò gònyà mberè tí ròyà, 'àdè ohu nátrò dýya ò rò. ¹⁴ Nírò, Kàgàwà rí indrù-ànyà nítédì nìnganí, kítǒyà dhu dèkú abhàbhò nyú, ròsè Tirò mà Sidonà màrà tó kigò dǒ ndi nditdi dhu dóná. ¹⁵ Ndirò ìnyí Kàpèrnawumù, nyi nyà'ù tí dhu idzi

Kàgàwà ràràdù nyidzi òrù-akpà ò? Pbéù kà rí nyifò obvò, ndàdù nyabhù nyarà àhù òve-bvè.

¹⁶ Tsùkù dhu nírì ale nírì wà tsùdú dhu. Ndirò, inzà nyí nàkò ale náko nzà ima átò. Ndirò, inzà ima náko ale náko nzà yà ima nívi ale.»

Àrèbhè kumi dóná òyò nà ábhàlì rí ì àdú dhu

¹⁷ Kòkò Yèsù ùvina àrèbhè kumi dóná òyò nà pòndà ábhàlì náadú ì atdíð nyú idhèya nka ì rórò. Ní, abádhí adù àtina Yèsù ní: «Ádrèngbálé, nzére-alafí mà nírì tsùkà dhu, òvònwè rò mà mòdi ì rò!» ¹⁸ Ní Yèsù adù àtina abádhí ní: «Ma màla àlā Sitanì òrù-akpà ò rò rítsi, ràmbìli òvò bhèyi rò. ¹⁹ Kòní ma màbhù wà ádrèngbànga tó òbi fùkè, ndíní nyí nyobé tí osu mà áwíya ní arí indrù òbì àwù-tidò màna-ònga ní. Ndirò ma màbhù wà òbi fùkè ndíní nyí nyonzi tí wò òmvù bhà kórò òbi lèma ní. Ndirò, nyònzì rí nzére atdí dhu mà rí'ì ìmbà. ²⁰ Pbéù, dhu àkà nzà idhèkù rika ndí nzére-alafí ròwu tsùkù dhu ìrì rò dhu-okú dò rò. Dhu àkà kà rika ndí iwà ka kúndí òvòkù òrù-akpà ò dhu-okú dò rò.»

Yèsù-idhè rí ndikà dhu

(Màt 11.25-27; 13.1-17)

²¹ Wò ndí kàsùmì ò tí, Kàgàwà bhà Ìlìlā-Alafí náabhè Yèsù idhèna rika ndí atdíð. Ní kàti: «Ò Àba Kàgàwà, òrù-akpà mà yà adzi màna ò Ádrèngbálé, ma mìlè nyí atdíð nyú, yà inga nùni, 'àdù dhu-ònga t'òvòta nùni ale rò nyí nyarù dhu ní nyí nyábhù inzà ka kàdù òzèna dhu tí ale nyú rùni dhu-okú dò rò. Obhó tí Àbá, wò dhu bhèyi ní ndí nyí nyazè ndí dhu rònzì ndí. ²² Àbadu níibho wà kórò dhu fudú, ndirò atdí ale mà nùni nzà àdhi mà ràrì Kàgàwà t'ídhùnà, pbéù ka nùni ní kà t'Ábanà kèlè. Ndirò, atdí ale mà nùni nzà Àba ràrì àdhi mà dhu, pbéù ka nùni ní kà t'ídhùnà kèlè, ndirò yà kòzè ndìtè ka fíyò ale màna.»

²³ Wò dhu-dzidò, Yèsù agéré ndí pòndà ábhàlì dò, ndàdù dhu òvò fíyò tí òyá, ndàti: «Hirò nònzì ale ní yà nyí nyálàna dhu àlā rí ale. ²⁴ Obhó tí, ma mátiina nyí ní: ábhò pbànábí nyú, ábhò ádròdrò pbàkámá màna nù'ì dhu-atdyú nà 'àla yà nyí nyálàna dhu, pbéù abádhí adù nzà ì dhu nála. Ndirò, abádhí ì'ì dhu-atdyú nà 'ìrì yà nyí nyírìna dhu, pbéù abádhí adù nzà ì dhu nírì.»

Ídzi afina nà Mùsàmàriyà tó mbólí

(Màt 22.34-40; Mrk 12.28-34)

²⁵ Hyátá tó atdí màlímò níwà ndí ndivù dhu Yèsù-tsù kà-afí ndí ndomvù tí ní, ndàti: «Màlímò, ádhu ndí àkàkà mònzì, ndíní ma mabá tí dhòdhòdhònga tó ìpírònga?» ²⁶ Ní, Yèsù adù dhu àdu kà tó, ndàti: «Ádhu àlè tó Hyátá ò ka kándí? Ádhu kà ò nyí nyarí òzèna?» ²⁷ Wò ale náadù dhu àdu ndàti: «Dhu àkà nyozè pbèkè Ádrèngbàlè Kàgàwà kórò afinù nyú nà, kórò atdyùnù nà, kórò òbìnù nà, ndirò kórò pbèkè ìrèta màna. Ndirò, dhu àkà nyozè òdhìnù yà nyí nyú nyí nyozè nyí nyí-tírò dhu bhèyi.» ²⁸ Ní Yèsù adù dhu àdu kà tó ndàti: «Nyí nyòtè mbèyi nyú. Ònzi ka, ní nyí nyádù ìpírònga nábà.» ²⁹ Pbéù, wò Hyátá tó màlímò náazè ndòlè dhu fndà. Ní kàdù dhu ìvu Yèsù-tsù, ndàti: «Òdhìdu ní àdhi?» ³⁰ Nírò ní ndí Yèsù adù yàrì mbólí náwe. Kàti: «Atdí ale núubhína àwù rò Yèrùsàlemà tó kigò ò rò, ndámbe àrà dō Yèrikò tó kigò ò. Ní otu ò, ogbotàlè náakèrè ka, 'àdù kòngbè, 'àdù kàrò mùdzarè nùdha, 'àdù òwu fíyò dhu ní, 'èbhà àbadhi iwà òve-ngbò nòfò rò. ³¹ Ní pbà ngbòrò rò, atdí *kùhanì núubhína èda rò wò otu ò. Ní ndí ale ndí ndàla rò, wò *kùhanì nùdà otu-ìgi dò, ndàdù àrà fndá dhu ní. ³² Ndirò, atdí Mùlawì níra àhù ànyìrò ndí dhu bhèyi tí. Ní, kàndrì ndàla wòrì ale, ndàdù pòndà otu nága ìgi, ndàdù àrà. ³³ Pbéù, Sàmàriyà tó pbrì ò atdí ale, wò ndí otu ò ràrà, náara àhù wò ngbòna àvo tí. Ní ka ndí ndàla rò, àbadhi náadù izù àbà atdíð kàdò. ³⁴ Ní, kàdù òndrì tdítdò ìkyèrò nyú kà-t'ò, ndí ràdho akye, *dìvayi màna kà-rò otù dō, ndàdù ndí otù nùtsì. Tdítdò, kàdù kítù ndí pòndà kayinò dō, ndàdù àràna òlo-dzà ò. Ànyì, kàdù kàngbò nòdò mbèyi nyú. ³⁵ Tsùtsà nínnganì, kídìyì òyò fèrangà-kpò ndàbhù òlo-dzà-àbadhi-fò, ndàdù àtina kà ní: «Ódò yàrì

ale mbèyi. Tdítdò ma mǔda irò rò, ma mísi kòkú dò rò nyí nyíwí tdítdò dhu núbho indà ma-tírò.»³⁶ Wòrè mbólí dzidò, Yèsù adè dhu ìvu ndàti: «Ádhi ndi kòkò ìbhè ale nzínzi ð ndí nàvi nyíkprónè ð wò ogbotále angbè ale t'òdhìnà tí?»³⁷ Ní, Úyátá tó màlimò náadè dhu àdu, ndàti: «Yà ídzinga nǎnzí kà tò ale.» Ní Yèsù adè àtìnà kà ní: «Nyí nyé mà átò, àrà, nyadè dhu ònzí ndi dhu bhèyi.»

Yèsù rí'ì Màrità mà, Màriyà mànà mà t'ídzá dhu

³⁸ Yèsù mà, pòndà ábhàlì mànà rí'ì abhi ð rò, ní abádhi awù òtsù atdí pbanga ò. Ndi pbanga ð, Màrità tí kátina atdí tsibhàle náakò abádhi pò idzá.³⁹ Ndi Màrità ní'ì inè Màriyà tí kátina awènà nà. Ní, ndi Màriyà náadè Ádrèngbàle Yèsù tí fkyèrò nyé, ndàmbe kà rùnna dhu ní'ì dè.⁴⁰ Pbéttù, Màrità adè ì'ì atdídò idzá ábhò kasu náva tsina ró. Ní, íyàdhiyá arà Yèsù-tí'ò ndi dhu-okú dò rò. Kàti: «Ádrèngbàlé, wò awèdu èbhà ima, mambe kasu ònzí dò atdí'ò dhu nǎnzí tí nzá atdí dhu mà rùnà? Nírò, ávi ka rìrà dzànàdu ònzí.»⁴¹ Ní, Ádrèngbàle Yèsù adè dhu àdu kà tò, ndàti: «Màrità! Màrità! Nyí nyí inga ìrè abho, tsinè ràdè ndàva ábhò dhu-okú dò rò.»⁴² Atdí dhu kèlè ní ndi àkàkà dhu tí rí'ì. Màriyà òvò idzi dhu nyé, yà ìnzí atdí ale mà ràdè àkonà foná rò.»

Yèsù rí ale ìtsò ka kádè tí dhu núdhè pòndà ábhàlì tò dhu

(Màt 6.9-13; 7.7-11)

11¹ Atdíku Yèsù náadè ndàmbe ndìtsò dò atdí ngari ð rò. Ní kítègu ìtsòta nftò, ní kàbhà ábhàlì nzínzi ð atdí ale náati kà ní: «Ádrèngbàlé, údhè mà màkà mǎngò mítsò tí dhu fàkà, àdhàdhi Bàtizò nubhònà Yùwanì núudhè ka pòndà ábhàlì tò dhu bhèyi.»² Ní Yèsù adè dhu àdu abádhi tò ndàti: «Nyìtsò nyí nyí rò, nyòngò àtìnà:

«Ábaká,

òvònu àkà kuni Ìlilá Owo tí.

Ábhè dòkà nyí nyí idzi ònyè ònà idho ràkà.

³ Óngò mǎ'ì nà ràkà ònyè nìbhò fàkà bilínganà.

⁴ Úbà fàkà nzèrenga fàkà,

átò mà marí dhu èba onziká dhu nùfà ale tò nídhuní.

Ndí'ò, àpé nyabhè mà mòtsù umvútá ò.»

⁵ Tdítdò, kádè àtìnà abádhi ní: «Atdí nzínzikè ð ale rí'ì òdhìnà nà, ndàdè ndìvà ndàrà iku-alikpa ð ndi òdhìnà bhà, ndìtsì àtìnà kà ní: «Òdhi, ìbhò pé ìbhè mǎgati mawu fùnà,⁶ atdí òdhìdu nìrà àhè pòkà, abhi ònà rò, ní ma mábhèna kà rònyè dhu rí'ì ìmbà akekpa màtí fudú.»⁷ Ní, idza nà rò wò ale náapè àdè dhu àdu ndàti: «Ìnzí ávà tsìdu. Tsàtsè ka kápbi wà. Mà mòyi wà pòkà inzo mànà. Ní, ma mí nzí mìvà màrà mǎgati àbhè indè.»⁸ Ní ma mí dhu òvo kpangba fùkù: wò ale rí mbà adè àdì ìnzí ndìvà ndi, ndìrà mǎgati àbhè kà tò òdhìnà tí kà rí dhu-okú dò rò, pbéttù kà ràdè ndìvà, ndàdè kóró dhu yà kà rí atdyúna òho nábhè kà tò dhu ní, ìnzí ndi ndi ndìngyè rórò kà rùbhi kònzì rò dhu.

⁹ Nírò, ma màtina nyí ní: dhu àkà nyònzì dhu, ndì'ò ní ndi ka kádè kàbhè fùkù. Dhu àkà nyòndè dhu, ní ndi nyí nyàdè kabà. Ndí'ò dhu àkà nyítdò tsàtsè, ní ka kádè kápfo fùkù.¹⁰ Obhò tí, dhu nònzì ale tò ka kádè dhu àbhè. Dhu nòndè ale, ràdè dhu àbà. Ndí'ò, tsàtsè nìtdò ale ní tò ka kádè tsàtsè àpfò.¹¹ Ádhi pò ale t'ábanà ndi idhùnà nónzì ìbhè foná rò ràdè osu nábhè kà tò? ¹² Ndí'ò ngàtsì ní, idhùnà nónzì à'è-bhí foná rò, kà t'ádè àwìna ní arí indrù èbì àwù-tidò nábhè àbhè kà tò? ¹³ Nírò nyí nyé ngà, nzère ale tí'ò nyí nyá'í idzi dhu núbhò fùkù nzónzo tò rò, òrè-akpà ð arí'ì Ábakù ràdè àdì ìngbà dhu bhèyi ìnzí ndàbhè Ìlilá-Alafí ka nònzì foná ale tò?»

Yèsù rí òtè nādù ndi nòbhè ale tò dhu

(Màt 12.22-30; Mrk 3.22-27)

¹⁴ Atdíku Yèsù adè ndàmbe atdí ale nábhè ròngò ìwí tí nzère-alafí nípfo dè ndi ale ð rò. Ní nzère-alafí nítidègu àhè, ní ndi ale adè ndòpè ndòtè, idho ràdè ihé-yà náko atdí'ò.

¹⁵ Pbéttà, ngúfè ale adè àtìna: «Kàrì nzére-alafí nódì *Bèlìzèbuli tíf kátìna nzére-alafí dṣ ádrèngbàlè bhà òbì nǎ.» ¹⁶ Ngǔkpàkà-tsí náazè 'òmvù Yèsù-afí. Ní, abádhí náavì ka rònzì atdí wíwì, ndí nǎ òrù-akpà ò rò kàbhà òbì ìrà dhu navì tíf. ¹⁷ Pbéttù Yèsù núnì abádhí rǎrèna dhu angyangyí. Ní kǎdè àtìna abádhí nǎ: «Atdí ádrèngbà kamà bhà p̀bìrì ḡ ale-ḡnga náapè àdè ndàndò, ní ndí ádrèngbà kamà bhà idzi-tsù ràdè ndòdì òdì tíf, ònà idza ràdè 'ùgolo, atdídhená idza ràdrù ì ngǔkpà idza dṣ. ¹⁸ Ní P̀fṣmvo náapè àmbe ndùgyè dṣ ndítírò, ní kàbhà idzi ràdè àdì ìngbà dhu bhèyì ìnzí tsùna ròdì ndì, wò nyí nyátìna Bèlìzèbuli bhà òbì nǎ ma rarí nzére-alafí nódì rò? ¹⁹ Ndírò, dhu apé ì Bèlìzèbuli bhà òbì nǎ ma marí nzére-alafí nódì dhu tíf, ní f̀kù ale náaràdè kòdì àdhi bhà òbì nǎ? Ndi dhu-okù dṣ rò ní ndì, ì f̀kù ale núnòya ndì ànyàkù. ²⁰ Pbéttà, dhu apé ì nǎ ma marí nzére-alafí nípfò modì ìndrù ò rò Kàgàwà bhà ádrèngbànga tó òbì nǎ dhu tíf, ní nyèni dhu Kàgàwà rǎ idzi ònyè d̀kù ònà idho náká wà.

²¹ Òbì nǎ atdí ale, ndàdè ì kórò f̀ndá m̀tsùmù nà, náapè àmbe p̀bìndà p̀banga-ngbò nòdò dṣ, ní kàbhà dhu-tsí ràdè òko mbèyì, ìnzí kinza. ²² Pbéttù ngàtsi ale yà ìdzidzò ròsè kà ònà náapè àdè ìrà àhè, ndàdè kà lèma nónzì, ndùdhà yà kǎrì ndòyò ròyá kórò kà-fṣ m̀tsùmù, ní ndì ale ràdè kà-fṣ rò ndì ndàdhà dhu ǹndò odhína tṣ. ²³ Ìmbà rǎ tìdu ònà rò ale ní p̀bàkà òmvù, ndírò ìnzí rǎ dhu-tsù ùndù atdíkpá ìma mànà ale ní rǎ dhu ìnda ìnda tíf.»

Nzére-alafí ràdè ndàdu ndì ndahè ònà rò ale-ḡ t̀dítṣ dhu

(Màt 12.43-45)

²⁴ Yèsù adè àtìna t̀dítṣ: «Nzére-alafí náapè àhè atdí ale ò rò, ní ndì nzére-alafí náarí àrà, ndùbhi r̀ngè ònà m̀tíf ndàmbe ndì ndàrà ndàso r̀nga nómè dṣ. Ní ìnzà ndì ndàbà ka rò, kà ràdè àtìna: «Ma mí madù yà ma mahè ònà rò p̀bà idza ò.» ²⁵ Ànyì ndì ndàrà àhè rò, kà rǎ ànyì-dzà nga nótù ìwà ka kàtsù, kàdè nyìnàtì òhù mbèyì nyú rò. ²⁶ Nírò ní ndì kà ràdè àrà àr̀bhè ngǔkpà nzére-alafí, atdíṣ f̀yò nzérenga-òbì òsè p̀bìndà òbì d̀ona nà núnzì, 'ìwù òko mànà atdíkpá ndì ale ò. Ní wò dhu-dzidṣ, ndì ale bhà òfṣ ràdè ì nzére nyú ròsè yà angyi ì kàbhà òfṣ d̀onà m̀tíf.»

Hirò nonziya ale

²⁷ Wò dhu bhèyì Yèsù r̀te ònà kàsùmì ḡ, atdí tsìbhále náati kà nǎ ihé-yà ǹzínzì ò rò: «Ìndé ari ayò finatsè ò, nyadè ìbàna òndò tsìbhále nónzì wà hirò.» ²⁸ Pbéttù, Yèsù adè dhu àdu ndàti: «Hirò nyú nónzì ale ní yà Kàgàwà bhà Òte nírì arí, 'àdè ndì Òte r̀nnona dhu nónzì ale.»

Yèsù r̀te ihé-yà nòzè kónzì wíwì f̀yò dhu dṣ dhu

(Màt 12.38-42)

²⁹ Ihé-yà nítṣdègu 'òpè 'àndu ì Yèsù tíf, ní Yèsù adè òte òpè ndàti: «Ìndo arí ì ale narí ì nzére ale nyú. Abádhí nòzè kónzì wíwì kèlè f̀yò. Pbéttù, ka kí nzi atdí ngàtsi wíwì mà nítè abádhí tṣ, ìnzà ní Yòna rò ndì nanzì dhu kèlè nádi wíwì tíf abádhí tṣ rò. ³⁰ Àdhàdhì yà nabi Yòna rò ndì nanzì dhu ní ì wíwì tíf Nínawè ḡ bhà tṣ dhu bhèyì, Ìndrù t'ídihùnà rò rǎ ndònzì dhu ní ì yà wíwì tíf kàkà ìndo arí ì ale tṣ. ³¹ Ndírò ìndrù-ànyà nítṣ kà kí nánaní, Sabà tó p̀bìrì ḡ ádrèngbà tsìbhà kamà níf̀vaya ndì, ndidè ìndo arí ale-nyìkpa rò, ndàdè abádhí-ànyà nítṣ. Obhó tíf, kira yà adzi-tsù adì ndì ì rò, ndìrà dhu-ḡnga t'òvòta núnì ádrèngbà kamà S̀l̀òm̀nì r̀nnona dhu nírì. Ndírò nyèni dhu, yà onzìkù idè ale nòsè wà S̀l̀òm̀nì d̀onà m̀tíf. ³² Ndírò, ìndrù-ànyà nítṣ kà kí nánaní, Nínawè ḡ bhà níf̀vaya ì, 'ìkò kàkà ìndo arí ale-nyìkpa rò, 'àdè abádhí-ànyà nítṣ. Obhó tíf, Nínawè ḡ bhà núǹgèrè ì, 'ùbhà f̀yò nzére m̀tsò Yòna r̀nnona dhu ì ìrì rò. Ndírò nyèni dhu ìrò rǎ ì ale ràdà wà Yòna d̀onà m̀tíf.»

Ale-nyìkpó ní ale-ngbò rǒ tarà

(Màt 5.15; 6.22-23)

³³ Tdítídǒ Yèsù adè ọtẹ ìsẹ ndàtí: «Atdí ale mà rí nǚ àdè tarà nóbì, ndàdè ìlínà ndí nórú ngari ǒ, ngàtsi ní ndàdè àtsinà ìtá-tsi. Pbéù kà rádè kòbì, ndàdè àgùràná ọrú, ndíni idza rítsu ale-nyíngà nawè tí. ³⁴ Nyìkpónù rí'ì àdhàdhi ngbònu nàwù rí tarà bhèyi. Nyìkpónù náapè ì'ì idzi rǒ rǒ, ní kóró ngbònu rádè ì'ì awàwè ǒ. Pbéù nyìkpónù náapè ì'ì mbá idzi rǒ rǒ, ní kóró ngbònu rádè ì'ì ìnǒ ǒ. ³⁵ Ní dhu òfǒ nga nyodǒ afimù ǒ rí'ì awàwè mbèyi, ìnzí ongo tí ìnǒ tí. ³⁶ Ndirò kóró ngbònu náapè àwù, ìmbà rànù atdí ngari mà rí'ì ìnǒ ǒ, ní kóró ngbònu rádè àwù, àdhàdhi yà atdíídǒ ráwè tarà nátdyi ngbònu dhu bhèyi.»

Yèsù rǒrè Pbfàrisáyó mà, Ọyátá tó màlímó mànà dǒ dhu

(Màt 23.1-36; Mrk 12.38-40; Luk 20.45-47)

³⁷ Wò Yèsù rǒtẹ ònà kàsùmì ǒ ní ndí, atdí Mfàrisayó náanzi ka ràrà ònyè nónyè pbìndà. Ní, Yèsù atsu kàbhà idza, ndàdì ònyè-tsùná. ³⁸ Ní, idho nùukò wò Mfàrisayó atdíídǒ nyú yà Yèsù rí ònyè nǒpè ndònyè ìnzá ndí ìndù'ò ọtsùna rǒrǒ dhu ndí ndàla rǒ. ³⁹ Pbéù, Ádràngbàlẹ Yèsù adè àtìnà kàni: «Nyí, Pbfàrisáyó tírǒ, Nyí nyárí kópá mà sàni mànà ngbò kèlè ní'ò, pbéù afikè ònǎ rǒ nyàdè ì'ì ulè tí nyí nyulè ogbo t'ónzita mà, nzérenga t'ónzita mànà-atdyú nǚ rǒ. ⁴⁰ Nyí ní ìmbà dọya nà ale. Kàgàwà, yà ale-ngbò nanzì, náanzi tí obhó ale-aff átǒ? ⁴¹ Ní dhu àkà nyùbho afikè nyú ǒ rǒ àhù dhu perè tí Kàgàwà tǒ. Ndi dhu bhèyi ní ndí nyí nyàdè ìlà Kàgàwà-nyìkpó ǒ.

⁴² Nyí Pbfàrisáyó tírǒ, nyí nyí'ì àpè ǒ! Nyí nyárí ònyè nábhè arí rǒvù írì-bí-tidǒ mà, kóró itò-tidǒ mànà tó atdínga idre dǒ nùbhò perè tí Kàgàwà tǒ, nyàdè àdzo obhónanga ònzi nyí nyí dhu mà, Kàgàwà òzè nyí nyí dhu mànà dhu rǒ rǒ. Kǒkǒ ní ì àkàkàná nyónzì dhu, ìnzá nyí nyàdzo kǒkǒ angangyi nyí nyarónzina ngùkpà dhu rǒ rǒ rǒrǒ. ⁴³ Nyí Pbfàrisáyó tírǒ, nyí nyí'ì àpè ǒ! Pbyàhùdí tó unduta-dzà ǒ, nyí nyárí nyòzè nyòkò angyinà rǒ rí'ì tombi dǒ, ndirò ìndrù arí 'ùndù òyá ngari ǒ, nyí nyárí nyòzè kowù nyàtsè rǒ ifata nyú nà! ⁴⁴ Nyí nyí'ì àpè ǒ! Nyí nyí'ì nyí ìnzí arí 'àlà adzido, yà ìndrù arùbhi dọyá ìnzá ì àni rǒrǒ bhèyi.»

⁴⁵ Tdítídǒ, Ọyátá tó atdí màlímó náati Yèsù nǚ: «Màlímó, wò nyí nyòtẹna ọtẹ ǒ, nyí nyènd wà dhu mà nǚ átǒ.» ⁴⁶ Ní Yèsù adè dhu àdu kà tǒ ndàtí: «Nyí, Ọyátá tó màlímó tírǒ, nyí nyí'ì àpè ǒ átǒ! Obhó tí, nyí nyárí odú rǒ'ò àndna ka kí rǒ ànd nùgbà ìndrù dǒ, ìnzí nyàdè nyòzè nyàpbalà ì ànd-ngbò ọtsùkù-do ní màtí. ⁴⁷ Nyí nyí'ì àpè ǒ! Nyí nyárí Kàgàwà bhà pbànábi-adzido nórù, àzèmbè pbáni abákù kèlè náakyè abádhí rǒrǒ! ⁴⁸ Wò dhu bhèyi ní ndí nyí nyítè dhu kpangba iwà nyí rǒ'ù abákù anzì dhu. Obhó tí, abádhí náakyè Kàgàwà bhà pbànábi, ndirò nyí nyaràdù ì pbànábi-adzido nórù. ⁴⁹ Wò dhu-okú dǒ rǒ ní ndí, Kàgàwà náavù dhu kpangba dhu-ònga t'òvòta tó pbìndà irèta nǚ ndàtí: «Ma mí pbàkà pbànábi mà, pbàkà uvitatále mànà nùvì abádhí nzínzì ǒ. Ní abádhí nókoyeya kǒkǒ ma mòvì ale nzínzì ǒ atdídhénà ale, 'àdè àvu ngùkpà-tsí rǒ.» ⁵⁰ Ndi dhu bhèyi ní ndí, Kàgàwà nítidiya yà indo arí'ì ale-ànyá, yà yà adzi Kàgàwà anzina rǒ ndí nufù Kàgàwà bhà pbànábi-azù-okú dǒ rǒ, ⁵¹ rǒpè ndí Àbèlì-azù rǒ rǒ, ràrà àhù Zakàriyà-azù ǒ. Ndi Zakàriyà ka kahò Kàgàwà bhà idzá màzàbahè mà atdíídǒ ìlà ngari mànà nzínzì ǒ rǒ. Obhó tí, ma mí kèno kpangba fùkà, Kàgàwà nítidiya yà àkye ka kakyè ale-abvò-ànyá yà indo arí'ì ale dǒ. ⁵² Nyí, Ọyátá tó màlímó tírǒ, nyí nyí'ì àpè ǒ! Nyí nyíwà ìnga t'ùnta tó tsàtsè tó fàngulà, ìnzí nyàdè nyòzè nyòtsù nyí-tírǒ ndí tsàtsè ǒ, ndirò nyàdè nyùvo ì nòzè 'òtsù kà ǒ ale rǒ ìnzí rǒtsù!»

⁵³ Yèsù nítidègu ndivà ọrǒ rǒ, ní Ọyátá tó màlímó mà, Pbfàrisáyó mànà náakó atdíídǒ kà rǒ, 'àdè 'òpè 'òngè àbhò dhu nyú kà-tsù. ⁵⁴ Abádhí nòowúnà kà-afí nómù rǒ ọtẹ ní ndíni ì idyi tí kà-idà-do 'àdè kòbhè ònà.

Yèsù rí p̀b̀ìndà ábhàlì-nyìkpó nítidyù dhu

(Màt 10.26-27)

12 ¹ Wò ndi kàsùmì ð, ábhò ihé-yà náandu ì Yèsù tí, 'àkpòrò kà-ngbò, ale-pfò kafò r̀ngà mà ràwì. Nírò ní ndi Yèsù apè ndòtè p̀b̀ìndà ábhàlì t̀ò angyi, ndàti: «Nyòdo nyí mbèyi P̀b̀àfàrìsáyó t̀ò afi r̀ò r̀ò. Ndi afi ní abádí t̀ò oyoyò ale-idà. ² Kórò dhu-tsí yà ì nuru nùniya ì k̀pangba. Ndirò kórò dhu-tsí yà ðdhè ð aróko nùniya ì k̀pangba. ³ Ndi dhu-okú d̀ò r̀ò ní ndi, yà ìndò ð r̀ò nyí nyòtè kúbhingá dhu náaraya ndirò r̀ò k̀pangba awáwà ð. Ndirò, yà bhèlè ð nyí nyòtè káluga ð r̀ò dhu níku r̀ò ka woyaya ikù ð idza d̀ò r̀ò.»

Ádhi ndi àkàkà konzì òd̀ona?

(Màt 10.28-31)

⁴ Yèsù adè àtina t̀dítd̀ò: «Òdhídù, ma mí yà dhu náno f̀ükè: dhu àkà nzá nyònzì yà ngbòkè kèlè nóho rí, ndi dhu-dzid̀ò ìmbà 'adè ì' r̀àkè ì ònzina ngàtsi dhu nà ale-òd̀ò. ⁵ Ma mí òd̀ona àkà nyònzì ale nítè f̀ükè. Nyí nyàkà nyònzì òd̀ona ale ní Kàgàwà, yà ìndrù ndi ndòhò r̀ò rádè ì' ì ádr̀ngbànga t̀ò obi nà ndòbvù ndi ale ìnzì aráve dhòdhòhónganà kàzè ð ale. Obhó tí, ma mátiina nyí ní: ndi ale ní ndi nyí nyàkà nyònzì òd̀ona. ⁶ Imbò àrè-tútè-nzo nòdzi ka ka tí obhó òyò f̀arànga-kpò-nzo r̀ò tí? P̀b̀ètè, atdí k̀k̀k̀ àrè-tútè-nzo nzínzi ð mà náarí nzì àdzo Kàgàwà ðnà r̀ò ìnzì kà r̀òd̀ò ngbòna. ⁷ Ndirò Kàgàwà ùni wà d̀ükè-ká-vé-bvè mà kórò. Ní ìnzì nyònzì òd̀ò! Obhó tí, f̀üké ìpir̀ngà nòsè wà ábhò àrè-tútè-nzo t̀ò ìpir̀ngà d̀nà màtí.»

Yèsù bhà ale tí ka kóko dhu mà, kòdho ka kí dhu mànà

(Màt 10.32-33; 12.32)

⁸ T̀dítd̀ò kádè àtina: «Ma mátiina nyí ní: ndi ale náapè dhu èno k̀pangba ábhò ale-ònzì ndàti ndi r̀arì p̀b̀àkà ale, ní Ìndrù t̀'ìdhùnà náadèya àtina átò Kàgàwà bhà màlàyíkà-ònzì, ndi ale r̀arì p̀b̀ìndà ale. ⁹ P̀b̀ètè, modho rí ìndrù-ònzì ale ní ma modhoya átò Kàgàwà bhà màlàyíkà-ònzì. ¹⁰ Ndirò, Ìndrù t̀'ìdhùnà ní rí dhu èno nzére ale, náabáya àbà p̀b̀ìndà nzérenga t̀ò ẁbàta. P̀b̀ètè Kàgàwà bhà Ìlìl-Àlafì ní rí dhu èno nzére ale, náabáya nzì ẁbàta akekpa màtí. ¹¹ Nyí nà ka kówu ànyàkè kitidè tí unduta-dzà ð r̀ò màtí, p̀b̀àkámá-ònzì r̀ò màtí, ndirò ngàtsi ní p̀banga ð ádr̀drò ale-ònzì r̀ò màtí r̀ò, ní apè nyòwuya afikè nítu r̀ò nyí nyí r̀àkè dhu nísò tí dhu mà, ndirò nyí nyúnona dhu mà ní. ¹² Obhó tí, Ìlìl-Àlafì náaraya ndi nyí nyúnona ndi kàsùmì ð dhu nídhe r̀ò f̀ükè.»

Kpóna ð iwí nà ònzitále t̀ò mbólí

¹³ Ihé-yà nzínzi ð r̀ò, atdí ale náati Yèsù ní: «M̀límò, áví adòdu r̀andò yà àbadu nùbhà òvè ndi ndòvè r̀ò dhu-ònga f̀ókà.» ¹⁴ Ní Yèsù adè dhu àdu kà t̀ò ndàti: «Ádhi ndi ìma níli ndíni mongó tí ànyàkè núnò, madè f̀üké dhu núnò f̀üké?» ¹⁵ T̀dítd̀ò, Yèsù adè àtina kórò ale ní: «Nyàndà nga mbèyi! Nyòdo nyí ábhò ongyéngá-atdyú òho nyí nyí nyàbà dhu r̀ò r̀ò. Obhó tí, ìnzì ní ábhò ongyéngá ndi ìndrù t̀ò rádè ìpir̀ngà nàbhè.»

¹⁶ Nírò ní ndi Yèsù náadè yàrì mbólí náwe ihé-yà t̀ò. Kàti: «Ònzònzì atdí ale bhà inga ð ònyè náanzi, ndàdè ò'ò mbèyi nyú. ¹⁷ Ní kádè ndòpè ndirè nga afina ð, ndàti: «Ádhu ndi àkà àkà m̀onzi yà ìmbà ma mí'ì p̀b̀àkà ònyè-t̀sè-t̀sè núnùdù ma mí ðnà ngari nà r̀ò? ¹⁸ Kànì ma m̀onzina dhu: ma mí p̀b̀àkà òngòlì nùgòlò, madè ádr̀drò ngùkpa-t̀sí nùsi. Wò dhu-dzid̀ò, ma mí kórò p̀b̀àkà ònyè-t̀sè mà, kórò p̀b̀àkà ngùkpa ongyéngá mànà núnùdù m̀lì ì òngòlì ð. ¹⁹ Nírò ní ndi ma mí inga ìrè afidù ð matí: nyí nyí'ì inè nyòdo rí ibí ato nyú tí ábhò dhu-t̀sí-yà nà. Ní àsò nyí, ònyè nyí, òmvè nyí, ndirò ònzì m̀hendè.» ²⁰ P̀b̀ètè, Kàgàwà náadè àtina kànì: «Nyí, nyìkpóna ð iwí nà alé, indo yàrì iku ð, nyí nyí yàrì ònyè nùbhà! Ní, yà nyí nyúndu nyòdè dhú-yà nùbhà nyí nyí àdhi t̀ò?» ²¹ Wò dhu bhèyi tí ní ndi ndi dhu r̀í'ì yà dhu-t̀sè ùndù arí f̀indà, ìmbà ndàdè ì'ì ònzitále tí Kàgàwà-nyìkpò ð ale t̀ò.»

Kàgàwà arí p̀b̀indà ale dz̀anà ònzi tí dhu

(Màt 6.25-34)

²² Tdítédò Yèsù adù àtìnà p̀b̀indà àbhàlì ní: «Kòní, wò dhu-okú dò rò ní ndi ma mátina nyí ní: dhu ràkà nzá nyítù afíkù fùkù ípìr̀ngà-okú dò rò, ndirò ngbòkù-okú dò rò nyàtí, nyí r̀arí àdhu nónyù, ndirò nyí r̀arí àdhu nùfò r̀akù. ²³ Obhò tí, ìndrù bhà ípìr̀ngà nòsè wà ònyè d̀onà, ndirò ale-ngbò nòsè wà mùdzarè d̀onà. ²⁴ Nyàndà pé àk̀r̀r̀! Abádhi náarí nzí dhu òzò, ndirò abádhi náarí nzí ònyè ògu onzi-bvù rò. Ndirò abádhi-fò, ònyè òdò ka karí òyà àrò mà, òngòlì mànà náarí'ì mbà. P̀b̀ètù Kàgàwà náarí ndi abádhi nòngù! Nírò, fùkù ípìr̀ngà nòsè wà atdífò kòkòrì àrè tó ípìr̀ngà d̀onà! ²⁵ Ádhi-p̀bá ale ndi ǹz̀iǹzikù ò, wò afina ndi ditù ndámbe ìr̀enà dò dhu bhèyi, rádù idhòna nítro yà adzi ò atdí idho ní màtí? ²⁶ Ní, dhu r̀í'ì ìnzí nyí nyádù kòkò isò r̀ó'ò dhu bhèyi rólo dhu s̀wòrò nònzí dhu tí, ní àdhu nyí nyádù afíkù nítu ngùkpà dhu-tsí ní ní? ²⁷ Nyàndà pé kòkò ìnga ò arí ìnga dhu-tsí náaríp̀fò tí dhu. Abádhi náarí nzí kasù nònzí, ndirò abádhi náarí nzí mberù nódýù. P̀b̀ètù ma mí obhò dhu ǹǹnò fùkù: àdr̀ngbà kamà Sòlòmònì nyù mà, kórò p̀b̀indà ònzi-íyà ò, náafò nzá kòrì itsu-opfò ǹz̀iǹzi ò atdí itsu-opfò tó aya d̀onà màtí fìndá aya r̀ada mùdzarè. ²⁸ Ír̀-ì'ì ní indo tí rí ndalà ìnga ò, tsútsà rádù òtýù, kadù òbvùnà kàzù ò dhu. P̀b̀ètù Kàgàwà náaràdù abádhi èfò mbèyi nyù. Ní kà tí nzí àdù nyèfò mbèyi nyù ròsè ì ìr̀-ì'ì d̀onà màtí, nyí àkè a'uta nà alé? ²⁹ Ní nyí, dhu àkà nzá nyítù afíkù, nyámbe nyí nyónyuna dhu mà, nyí nyóm̀v̀ena dhu mànà dhu nòné dò. ³⁰ Obhò tí, kórò kòkò dhu nòne arí ìnzí ì'ì ìngyè r̀órò ale ní yà adzi ò ale, yà ìnzá Kàgàwà ná'ù. P̀b̀ètù nyí, Àbakù Kàgàwà ǹǹni wà dhu nyí r̀arí'ì ì dhu-atdýù nà. ³¹ Nírò, nyòme pé Kàgàwà bhà idzi angyi, ndirò ní ndi kà rádù kòkò nyí nyí atdýùya òho dhu námà àma tí fùkù. ³² Ìnzí nyònzí òdò, wò àkè tàrà tó màhò-ngba bhèyi nyí nyí'ì ngúfè rò! Obhò tí, Àbakù-nyìkpò dhu òfò wà, ndàbhù p̀b̀indà Idzi fùkù.»

Òr̀-akpà ò ka kí ongyéngá-tsù ǹndù dhu

(Màt 6.19-21)

³³ Kàdù àtìnà tdítédò: «Nyùdzí fùkù arí'ì dhu-tsí, nyádù nyí nyòngyè f̀aràngà núbho perè tí nàk̀tálè tò. Nyòbhòlo ìnzí rádù'ì ìnza isòwù, nyádù fùkù ongyéngá-tsù ǹndù òr̀-akpà ò. Ànyì, kà r̀í nzí àdù ndi ìnza, ogbotálè mà r̀í nzí àdù òwu òvò ànyì, ndirò akuku mà r̀í nzí àdù dhu òbhè ànyì. ³⁴ Obhò tí, p̀b̀èkà ongyéngá r̀í'ì ì nga ní ndi afinù rádù ì'ì ònà átò.»

Kasù tó Ádr̀ngbàlè r̀ingo dhu nàkà kòdò tí dhu

(Màt 24.36-44; 25.1-30; Mrk 13.33-37)

³⁵ Tdítédò Yèsù adù àtìnà p̀b̀indà àbhàlì ní: «Nyòko kengè dò, nyádù mv̀ukù'ò nísò kùkyè ní, fùkù tarà rádù òko òr̀è ì òr̀è r̀órò. ³⁶ Ndirò, dhu àkà nyèlì nyí átò yà f̀iyò kasù tó àdr̀ngbàlè nòdò r̀í r̀ingò àdhìngbà ka k̀endà ní màhendù ò rò kasutálè bhèyi. Ní, k̀irà àhù, nditsi tsàtsè nítò rò, abádhi rádù tsàtsè nàp̀fò kà tó ànyìrò rò tí. ³⁷ Ní, hirò nònzia kasutálè ní yà f̀iyò àdr̀ngbàlè r̀irà àhù dhu nòotýa ípìrò rò ale. Ma mí obhò dhu ǹǹnò fùkù, wò kasù tó àdr̀ngbàlè r̀irà àhù rò, kàfòya kasù tó p̀b̀indà mberù r̀onà. Wò dhu-dzidò, kàdùya p̀b̀indà kasutálè nòhù, ròkò ònyè-tsùnnà, ndàdù ònyè nàbhù abádhi r̀ònyè. ³⁸ Iku-alikpa ò màtí, ngàtsi ní à'ù-akpà-òngò ò màtí k̀irà àhù rò, hirò nònzia ní yà ípìrò rò kà r̀òtuna ale.

³⁹ Nyàlè yà ma m̀ǹnòna dhu mbèyi d̀akù ò. f̀dza-àbadhi náapé àdù ogbotálè r̀irà ònà kàsùmì ǹǹni, ní r̀í nzí àdù p̀b̀indà idza-tsù nàbhù ogbotálè r̀akù. ⁴⁰ Ní, nyí nyù mà átò, nyòko nyìkpòkù nà, Ìndrù t'ídihùnà ǹf̀raya ìnzá nyí nyìr̀enà ndi ndàdù ìrà ònà dhu tí kàsùmì ò ǹf̀dhunì.»

Ndi nífú kasutále tó mbóli

(Mát 24.45-51)

⁴¹ Péterà adù dhu ìvu kà-tsù ndàti: «Ádrèngbàlé, nyí tí wòrí mbóli nàwě fàkà tí, ndirò nyí tí kàwě kóró ale tó?» ⁴² Ní, Ádrèngbàlé adù dhu àdu ndàti: «Ádhi-pbá kasutále nyìkóna ótdyù, yà findà ka kàvinà dhu ònzi arí? Ndi ale ní ndi yà pbìndà kasu tó ádrèngbàlé náadàya ìlinà pbìndà ale dō ádrèngbàlé tí, ràrà ònyè nùndò rō abádhi tó àkàkà kàsùmi 5. ⁴³ Ní hirò nonziya kasutále ní yà pbìndà ádrèngbàlé ringo rō kà rōtùna yà findà ka kavi kasu nónzi arí rō ale. ⁴⁴ Ma mí obhó dhu núnò fàkù, kàbhà kasu tó ádrèngbàlé nífiliya ka kóró pbìndà dhu-tsí dō ádrèngbàlé tí. ⁴⁵ Pbéti, wò kasutále náapè àdù inga nírè afina ò ndàti: pbàkà kasu tó ádrèngbàlé ní dhu úmbè wà, ndàdè ndòpè ndòvì yà ì arí kasu ònzi mànà atdíkpá kpabhále mà, vèbhále mànà, ndàdè àrà ndònyè rō, ndàdè ndòmvè, ndòri, ⁴⁶ ní kàbhà kasu tó ádrèngbàlé rí ndàdù inzà kírèna idhò 3, ndirò inzà kèninà kàsùmi 5 rō, ndi ádrèngbàlé náabhàya atdídō 3rè màlipò kà tóⁱ, ndàdè kòbvù yà inzà arí fíyò ka kavi dhu ònzi ale nzínzi ò. ⁴⁷ Ndi kasutále, yà iwà ndi ndéni pbìndà kasu tó ádrèngbàlé-afí nózè dhu rórò rádi inzà ndòbhòlò ndi, inzà ndàdè pbìndà ádrèngbàlé ózè dhu ònzi, náabàya mùgò abho nyé ròsè. ⁴⁸ Pbéti inzà ndi ndéni pbìndà kasu tó ádrèngbàlé-afí ózè dhu dhu-okú dō rō rí dhu àfà ale, ndi afátá ràdè kòzè kèvi, ní ndi ale náabàya mùgò ngúfe tí. Abho ka kubhò dhu foná ale-fó ka konziya dhu abho, ndirò abho nyé ròsè ka kèbhà dhu foná ale-fó ka kadàya dhu ònzi abho nyé ròsè.»

Ìndrù-ònga rí ndèndo Yèsù-okú dō rō dhu

(Mát 10.34-36)

⁴⁹ «Ma mírà kàzè ma míwó tí yà adzi dō, ní ma mòzè wà ndi kàzè rìrè. ⁵⁰ Ma mí atdí bàtizò nà ma málèna. Ní, itù kà ró'ò rùdú dhu bhèyi, kàkà wà ndònzì ndi.»

⁵¹ «Nyí nyírè tí nga ma rírà màrèngà níbhò yà adzi 5? Ìnzí ní ndi dhu bhèyi, akèkpá màti. Pbéti ma mírà ìndrù-ònga nábhè rùndò i. ⁵² Obhó tí, ròpè ndi kòmbí, imbo rō aróko atdí idza 5 ale-ònga náarana ndùtù rō 3yo, ìbhè ale ròndrò 5yò ale, ndirò 5yò ale ràdè ìbhè ale nòndrò. ⁵³ Àbanà náaraya idhùnà nòndrò rō, idhùnà ràdè àbanà nòndrò. fyanà náaraya ivànà òndrò rō, ivànà ràdè fyanà nòndrò. Aguna-àyi náaraya pbìndà àdhìngbà nòndrò rō, àdhìngbà ràdè pbìndà aguna-àyi nòndrò.»

Kombí ràdè ndònzì dhu núní ka kí-dhu

(Mát 16.2-3)

⁵⁴ Yèsù adù àtina átò ihé-yà ní: «Nyí nyapè àpbù nálá adyifò aròtsù inà rō rírà ró, ní nyí nyarí àdè àtina ànyírò rō tí ìkò igye rárí ìkò, ndi dhu ràdè ndònzì ndi dhu bhèyi tí. ⁵⁵ Ndirò, nyí nyapè awe àlá mùsùngú dònà rō rírà ró, ní nyí nyarí àdè àtina ìka adyifò rárí ìka, ndi dhu ràdè ndònzì ndi dhu bhèyi tí. ⁵⁶ Nyí ní 3yo-3yo idàya nà ale. Nyí nyarí yà adzi dō rí 'ònzì dhu mà, 3rè-akpà-nyí rō rí 'ònzì dhu mànà dhu núní mbèyi nyé. Ní, ádhu ìnzí nyí nyarí àdè yà kòmbí rí'ì kàsùmi 5 rí 'ònzì dhu rùnona fàkè dhu núní ní?»

Ìndrù mà rí 'ìri ndi nòbhè ale nà dhu

(Mát 5.25-26)

⁵⁷ «Ádhu ìnzí nyí nyarí dhu-ònga òvò nyí-tírò, ndíni nyí nyùnì tí obhónanga tó dhu tí rí'ì dhu ní? ⁵⁸ Dhèwanì ò nyí nyòwu nyí nòbhè ale mànà rō, dhu àkà nyònzì obi nyírí nyí ndi ale nà, nyítò ndi dhu òko nyí nyòko otu 5 rórò. Ìnzà nyí nyònzì ka ndi dhu bhèyi rō, kà ràdè àrà nyabhè anya t'ítàta t'ále-fó, i ale ràdè nyabhè pùrùsi-fó, ndi pùrùsi ràdè nyosò imbi ò. ⁵⁹ Ma mí obhó dhu núnò ìndè: nyí nyí nzí àdè àhè imbi ò rō ìnzà nyí nyùbho dhèná ka kòtdí dhu, riku kórò rórò.»

ⁱ12.46 Kà-tì ní, kàbhà kasu tó ádrèngbàlé nún'aya kà-ònga ràhè 3yo.

Ìndrù rí 'ègèrè 'èbhà fiyó nzére mètso dhu

13 ¹Ndi kàsùmì ð, ngúfe ale níwú Gálilayà tó pbirì ð bhà rò ndi nònzì dhu náwe Yèsù tó. Abádhí atí, Pilatò ràbhù i ale kòkyè, azùya rùngbò ndi yà abádhí rùbhóna perè tí ìzà-azù màná. ²Ní Yèsù adè àtìná abádhí ní: «Nyí nyirè tí dhu kòkò i Gálilayà ð bhà rí'í i nzérenatále ròsè Gálilayà tó pbirì ð kóró ngùkpà ale dòná, wò dhu bhèyi ka kakyè abádhí dhu-okú dò rò? ³Ma mátiina nyí nì, ìmbà kà rí'í ndi dhu bhèyi. Pbetù, ìnzí nyí nyapè nyùgèrè, nyèbhà fùkú nzére mètso, ní nyí nyáwe kóró átò! ⁴Ndirò, atdí kumì dòná àrè nà ale, yà Silòamù tó m̀nàrà nùgòlò ndi d̀yá ràve, ní nyí nyirè tí dhu abádhí rí'í nzérenatále ròsè Yèrùsàlemà tó kígò ð kóró ngùkpà ale dòná? ⁵Ìnzí akekpá màtí. Pbetù, ìnzí nyí nyapè nyùgèrè, nyèbhà fùkú nzére mètso, ní nyí nyàwèya kóró ndi dhu bhèyi.»

Ìnzí arí ð'ò mùtini-kpa tó mbólí

⁶Tdítd̀ Yèsù adè yàrí mbólí náwe átò ndàtí: «Atdí ale ní'í mùtini-kpa nà p̀bìndà v̀nyò tó ìnga ð. Ní k̀ira ndíí ndòpè tí itsu-kpò ndi mùtini-kpa d̀, p̀betù kàdè nzà atdí dhu mà nòtù kà d̀. ⁷Ní kàdè àtìná ndi v̀nyò tó ìnga kàsù nónzi arí ale ní: «Àndà pé! Kàní ato náhù wà ìbhù nyú yà ma marí ìrà mùtini-kpò ma m̀pè tí yàrí mùtini-kpa d̀ rò, ní ma marí nzí atdí dhu mà nòtù kà d̀. Ní òkèrè ka, ìnga-ðnga níí kàrí kòkòrò dhu-okú dò rò.» ⁸Wòrí kasutále náadè dhu àdu kà tó ndàtí: «Ádr̀ngbálé, ìtsè kà radí pé yàrí ato ð tí. Ma mí kà-pfò-r̀ngà nòbhì, madè ìkyi-zì ǹtro r̀óná. ⁹Ní ngàtsi ní, kàdèya ð'ò ð'ò t̀dítd̀ r̀ira ato ð. Ndirò ìnzà kò'ò rò ní ndi nyàdèya kàbhù kòkèrè.»»

Yèsù rí òtsòtsù tsibhále nígù dhu

¹⁰Atdíku, sàbatà-idhò ð, Yèsù adè ndàmbe dhu núdhe d̀ unduta-dzà ð rò. ¹¹Ní atdí tsibhále ní'í inè ànyí idzà. Ndi tsibhále ní'í yà ònà arí'í nzére-alafí ábhù adzina-kpa ràtd̀ ndi, ìnzí r̀ngò ndàto ake màtí, r̀rà àhù atdí kumì dòná àrè nà ato tí. ¹²Ní Yèsù itdègu wò tsibhále àlã, ní kànzì f̀yàdhíyá, ndàdè àtìná ní: «Tsibhálé, nyi nyògè wà p̀b̀kù andi ð rò.» ¹³Ní Yèsù adè ̀tséna núli wòrí tsibhále d̀, ànyirò rò tí kàdzí-kpa ràdè ndàto, f̀yàdhíyá ràdè ndòpè ndífu Kàgàwà. ¹⁴Ní unduta-dzà ð ádr̀ngbàle níitdègu Yèsù ìgù wòrí tsibhále sàbatà-idhò ð dhu nálã, náakò atdítd̀. Ní wòrí ádr̀ngbàle náati ihé-yà ní: «Ìndrù ràdè kasù nónzì d̀yá idho náarí'í aza. Ní nyòngò iwu nyí nà kígù nyí i azà idho ð, ìnzí ní sàbatà-idhò ð!» ¹⁵Ádr̀ngbàle Yèsù adè dhu àdu kà tó ndàtí: «Nyí ní ̀yoyò idèya nà ale! Sàbatà-idhò ð tí, nyí kóró, nyí nyatí nzí f̀kù ìkyi-akpá mà, f̀kù kayinò màná ǹngá kíwalì ð rò rí dhu ònyu r̀órò, nyàdè èndàna r̀òwù idha nóm̀vè? ¹⁶Ní yàrí tsibhále ní Ábràhamù-dhú-bvè tsibhíngba, ndirò Sitanì ǹéutsi ka r̀rà àhù atdí kumì dòná àrè nà ato nyú tí. Ní dhu àmbènà tí obhò àkà kíkolò ka Sitanì bhà imbi ð rò sàbatà-idhò ð?» ¹⁷Wò dhu bhèyi Yèsù ìvù dhu rò, yà kà-rò òmvù tí rí'í kóró ale-nyí náadè ìwè atdítd̀. Pbetù, ihé-yà-idhè náadè ndíka atdítd̀, yà Yèsù r̀rà ònzina rò idho rí ìndrù èkò ní kóró dhu-okú dò rò.

Hàradalì-tsè tó mbólí

(Màt 13.31-32; Mrk 4.30-32)

¹⁸Yèsù adè àtìná t̀dítd̀: «Ádhu ndi òrè-akpá ð Ádr̀ngbà kamà Kàgàwà bhà idzi nòfò ndi nà? Ma màdè kùdhe àdhu rò? ¹⁹K̀lì ndi yà atdí ale níyidi ndòzò p̀bìndà ìnga ð hàradalì-kpò bhèyi. Ndi hàradalì-kpò ǹngà, ndòvì, ndàdè òngo itsukpò tí, àrè ràdè idzàya nòsì s̀bhina nzìnzì ð.»

Afi tó mbólí

(Màt 13.33)

²⁰ Yèsù adè dhu ìvu tǎfǎdǎ, ndàtí: «Ádhu ndí ma mǎdè Kàgàwà bhà idzi nùdhè rónà?

²¹ Yàrí ní ndí kǎfǎ ndí nà dhu: Kǎlì ndí yà atǎfì tsìbhále nífúyí, ndàngbò mbèmèbè òyǎ kumí dónà imbò nà kílò nganè-ra tǎ ò afi bhèyí, ndí dhu ràdè ndí idyí nábhu rìvè kóró.»

Yèsù rǎte ndí nǎpǎ tsátsù dǎ dhu

(Màt 7.13-14,21-23)

²² Yèsù adí ndàmbe àrà dǎ Yèrùsàlemà tǎ kígò ò. Ní kàránà dhu nùdhe rǎ ìndrǔ tǎ yà ndí ndéda òyanà kígò mà pbanga mànà ònà. ²³ Ní atǎfì ale níwú dhu kà-tsù ndàtí:

«Ádrèngbálé, tí ngúfe ale kèlè í ègùgàya?» Ní Yèsù adè dhu àdu abádhí tǎ, ndàtí:

²⁴ «Nyònzí òbí nyòtsù ndí nǎpǎ tsátsù ò. Obhó tí, ma mǎtina nyí ní: ábhǎ ale nyé nòowuya 'òmvù rǎ 'òtsù, pbétè ndí dhu náaraya nzí àkǎ rǎ abádhí tǎ. ²⁵ Atdíku, idza-àbadhi níwàya ndí, ndàdè tsátsù nǎpí idza nǎ rǎ. Ní iri nyí nyòtdí nyí rǎ, nyí nyokoya gukyè nyámbe tsátsù òtdǎ dǎ, nyòwù àtina rǎ: «Ádrèngbálé, ápfò tsátsù fákà,» ní idza-àbadhi náaraya dhu àdu rǎ fákà ndàtí: «Ínzá ma màni nyí nyíwú àdhà rǎ màtí dhu!» ²⁶ Nírǎ ní ndí nyí nyowuya àtina rǎ kǎn: «Mǎ manyè tí obhó dhu, mǎdè dhu òmvè onzìné rǎ? Ndirǎ nyí nyaràná tí obhó dhu nùdhe rǎ fákà fákà pbanga-tsidǎ ngùdhà ò rǎ?» ²⁷ Ní àbadhi adèya àtina nyí ní tǎfǎdǎ: «Ínzá ma màni àdhà rǎ màtí nyí nyíwú dhu. Ní nyìndrǐ nyí itse nyé tídú rǎ, nyí kóró, yà nzère dhu ònzí nyí nyarí rǎ!» ²⁸ Àbràhamè mà, Ísakà mà, Yàkòbhò mà kóró pbànábí mànà nyí nyàla òrè-akpà ò Ádrèngbá kamà Kàgàwà bhà idzi ò òkò rǎ, kadè nyòdì iri ànyìrǎ rǎ ní ndí, nyí nyambèya òdzi dǎ, nyàdè àmbe kùkè nátri dǎ. ²⁹ Ní ìndrǔ níwúya ifò yà adzi-pbidǎ ònà rǎ, 'àdè dhu ònyè atǎfìkpá ndí òrè-akpà ò Ádrèngbá kamà Kàgàwà bhà idzi ò. ³⁰ Ní yà kòmbí arí'ì olù ale tí ale, nòokoya wemberè tí, ndirǎ yà wemberè tí arí kòmbí ale, nòokoya olù ale tí.»

Yèsù rǐ dhu òzu Yèrùsàlemà tǎ kígò dǎ dhu

(Màt 23.37-39)

³¹ Wò ndí kàsèmi ò tí, ngúfe Pbàfàrisáyó níwú dhu òvò Yèsù tǎ, 'àtí: «Ívà nyí nyarà irǎ rǎ, Hèròdè rǐ dhu ònzí ndíni ndabhè tí nyí kohò nídhuní.» ³² Ní kadè àtina abádhí ní: «Nyòwuya nyàtí wò ayíwè ní: Rǎpè ndí indo, ràrà àhu tsútsá, ma rǎrǐ nzère-alafí nípfò, modí ìndrǔ ò rǎ, ndirǎ ma rǎrǐ andí nà ale nígù. Ndirǎ ibho ma radèya pbàkà kasè nítò.

³³ Pbétè rǎpè ndí indo, tsútsá, ràrà àhu ibho, dhu àkǎ modí dùdu, mambe àrà dǎ. Obhó tí, dhu àkàná nzá nabí ràrà òvè igi Yèrùsàlemà tǎ kígò rǎ rǎ.»

³⁴ «Yèrùsàlemà, Yèrùsàlemà, nyí nyarí pbànábí nòkye nyàdè Kàgàwà òvì tìnù ò ale núbvu odu ní. Abhò-gèna nyé mà mómvu mandu ènè aróko ale-tsù àdhàdhí à'è-yà-ba náarí pbìndà inzo-tsù nándú pékéléna-tsi dhu bhèyí! Pbétè nyí nyàdè nzá ndí dhu nòzè. ³⁵ Nírǎ kòní, ka kí pé fákú idza nábha fákú. Ma mí obhó dhu núnò fákù: nyí nyí nzí mà àlà tǎfǎdǎ, ràrà àhu nyí nyowuya àtina: Kàgàwà rǎkǎ ndàso Ádrèngbále-òvò rǎ rǎrà ale ònà idho ò.»

Yèsù rǐ atǎfì ale nígù tǎfǎdǎ sàbatù-idhò ò dhu

14 ¹ Atdíku sàbatù-idhò ò, Yèsù ira dhu ònyè Pbàfàrisáyó nzínzì ò atǎfì ádrèngbále bhà idzá. Ní ìndrǔ adè nyìkpóya nédí, 'àmbe kàndà dǎ atdyúya nyé nà. ² Ní, ònà àdhà ndí atǎfì ale ní'ì Yèsù-ònzí. ³ Ní Yèsù, ivú dhu Úyátá tǎ mǎlímò mà Pbàfàrisáyó mànà-tsù, ndàtí: «Alé tǎ Úyátá ná'ù tí wà ìndrǔ ègu ka kádè sàbatù-idhò ò dhu? Ndirǎ ngàtsi ní, kǎtí tí inzi ka rǎràdè kígù?» ⁴ Pbétè abádhí náadè inè, inzi 'àdu òte. Ní Yèsù idyí wòrǐ ale ndígù, ndàdè àvinà ràrà. ⁵ Tǎfǎdǎ Yèsù adè àtina abádhí ní: «Ádhi pbá ale nzínzikù ò, pbìndà ingba mà, ndirǎ pbìndà ìkyì mà nǎtsí dzìwò ò rǎ, inzi ràdè kípfo

ányirò rò tí ndi dzìwò ò rò sàbatù-idhò 3?»⁶ Ní abádhí rādúna wòrí òte dš dhu náadù abádhí-lèmà nónzì ònzi tí.

Mèhendù ð ka kóko ònà ngari dš róte mbólí

⁷ Yèsù nítdègu ya ì ka kúnzìna mànà ònyè tó ale nóvò angyinà rò rí'í tombi, 'àdù òko dšyá dhu nálá, ní kádù yarí mbólí náwe ì ale tò ndàti: ⁸ «Atdí ale nánzi nyi àdìngbà ka kèndà nř mèhendù tó ònyè tò rò, dhu àkà nzá nyitsi àdì angyinà rò rí'í tombi dš. Obhò tí, ngàtsi nř wòrí ale nádu ì'í iwà ànzìnà pbàkù ifata dònà pbìndà ifata ósè ngàtsi ale át. ⁹ Ní wò ngàtsi ale nřtò ndì rò, wò nyi núnzìnà òyó kóró ale rādù àrà àtìnà nyi nř: «fva nyi, nyèbhà ngari wò ale tò.» Ní nyi nyi nyivà, nyarà àdì olù rí'í tombi dš dhu rādù nyìnè nábhu rìwù atdííd. ¹⁰ Ní, nyi ka kànzi mèhendù ð ònyè tò rò, dhu òfò nga nyitsi àdì olùnà rò rí'í tombi dš, ndíni yà nyi nánzìnà ale nítsù rò, kítsi tí ndi àtìnà nyi nř: «Odí, údà nyadì angyinà rò.» Ní, ndi dhu nádu ì'í àdrèngbà ifata nyé tí indù yà atdìkpá nyi nyi dhu ònyè mànà kóró ale-ònzí. ¹¹ Obhò tí, ndìdzí rí ndìtírò oré ale ní ka kifoya. Ndìrò, ndifò rí ndìtírò ale ní ka kidziya.»

Mèhendù ð rādù àkà kunzi ale-tidò

¹² Tdítdš Yèsù adù àtìnà wò ndi nánzìnà ònyè tò ale nř: «Kútsingá nga tó ònyè, ndìrò ngàtsi nř adìybhengá nga tó ònyè nyi nyòbhòlò indrù tò rò, dhu àkà nzá nyunzi odhínè mà, adónè mà, fàkù idzá-bhà mà, ndìrò ònzònzì odhínè mànà. Obhò tí, abádhí rādù òwu nyanzi átò fíyó mèhendù ð, nyadù yà abádhí tò nyi nyanzi dhu-ari ð nábà abádhí-fš. ¹³ Pbétù, ònì nyi nyònzì rò, dhu òfò nga nyunzi ale nř: nàkètále mà, òtsòtsù ale mà, ùkele arúkele ale mà, ndùmùndùmú mà. ¹⁴ Nìrò ní ndi nyi nyadù hirò ònzi, ìmbà abádhí rí'í indù ì ádúna dhu nà dhu-òkú rò. Obhò tí, Kàgàwà náadùya ndi yà nyi nyanzi dhu-ari ð nádu indù, yà Kàgàwà rí obhòngatále nábhu rèngbe ì òve-bvè rò nřnganí.»

Ádrèngbà mèhendù tó mbólí

(Màt 22.1-14)

¹⁵ Wò Yèsù èndò dhu ndi ndìrò rò, kà mà rùbhi dhu ònyè rš mànà atdìkpá ale nzínzi ð atdí ale náati Yèsù nř: «Hirò nonziya ale ní, òrù-akpà ð Ádrèngbà kamà Kàgàwà bhà idzi ð dhu nonyèya ale!»

¹⁶ Ní Yèsù adù dhu àdu kà tò ndàti: «Atdí ale nánzì ádrèngbà ònì ndàdù àbhò ale nyé núnzi ònà. ¹⁷ Ní, ndi ònì tó kàsùmì àkà rò, kàvì pbìndà kasutále ràrà dhu èndò yà ndi ndúnzi ale tò, ndàti: «Kóró dhu-tsí ka kòbhòlò wà, ní nyiwù kòmbí.» ¹⁸ Pbétù, kóró kòrí ale náapè 'òwù èbàta nónzì rš atdátìrà ð. Wemberè t'ále ati wò kasutále nř: «Ma módzi atdí inga, ní dhu àkà marà ndi inga nándà. Ní, ma mìtsò ma rùnù atdííd, èbà dhu idù.» ¹⁹ Ngàtsi ale náati: «Ma módzi inga t'òbhita tó ìkìyì-akpá idre, ní ma mí abádhí nř ma móngo kasù ònzi tí dhu nómvù. Nìrò, ma mìtsò ma atdííd rùnù, èbà dhu idù.» ²⁰ Ndìrò, ngàtsi ale adù àtìnà kà nř: «Má mémbà má pbàkà tsibhále nà rò idhò nápe nzá òtrò. Ní, ma mí nřì àrà àwólò.» ²¹ Ní wò kasutále náadù ndi pbìndà ádrèngbàle ì, ndàdù kòkò ale ròwu àdunà rš fìndà dhu náwe kóró àbadhi tò. Ní wòrí idza-àbadhi náakò atdííd, ndàdù àtìnà pbìndà kasutále nř: «Àrà tsàkàtsàkà kigò ð ngèdhà ònà, ndìrò otu ònà màtí, nyundu nàkètále mà, òtsòtsù ale mà, ndùmùndùmú mà, ndìrò ùkele arúkele ale mànà, nyirà nà irò.» ²² Ní, ányirò ndi ndìngò rò, kítsi àtìnà: «Ádrèngbálé, ma mònzì wà yà nyi nyàvì dhu, pbétù ngari nòdì òdì tdítdš idzá.» ²³ Ní wò kasù tó ádrèngbàle náadù àtìnà pbìndà kasutále nř: «Áhù, nyarà igigi pbanga ð rówu otu ònà, inga-ngbò ka kùkpòrò ní kòròwà ònà màtí, nyadù indrù ètù rìtsù, ndíni idzá nga núupílí tí ndi indrù nř. ²⁴ Obhò tí, ma màtina nyi nř: atdí ale mà yà ka kúnzìnà ale nzínzi ð nínèya nřì pbàkà ònì ð ònyè-dzi mà.»»

Yèsù bhà ábhàlì tí ndì nòzè ndàtí ale náák ndònzì dhu

(Màt 10.37-38)

²⁵ Wò dhu-dzidò, ábhò ihé-yà núubhína òwu rò atdíkpá Yèsù mànà. Ní Yèsù agéré ndì abádhí dò, ndàdù àtina abádhí ní: ²⁶ «Òwùdu ð ndì nòzè ndùbhi ale náapé nzí àbanà mà, fyànà mà, pbindà tsibhàle mà, pbindà nzónzo mà, adóna mà, awéna mà, ndírò pbindà ípirònga nyé mà nòndrò, ní rí nzí àdù àdi pbàkà ábhàlì tí. ²⁷ Ndirò, ìnzí ndi ale náapé pbindà mùsàlabhà nánò, ndàdù ùbhi owùdu ð, ní rí nzí àdù àdi pbàkà ábhàlì tí.

²⁸ Ádhi pbá ale, nzínzikè ð, idzá-yà-ba ndì ndòzè ndòsì rò, ìnzí rádù àdi, ndùpí pé ife màtí ndì idza t'òsita kàsù ràdù fùrangà nónzi dhu angyi, ndàdù dhu àndà yà fóná rí? fùrangà ràtí ndì kasu nító ito? ²⁹ Pbéù kápé àdù ndì idza-pfò kèlè nòsì, ndì idza-kàsù ràdù àkpa, ní kórò ale wòrì dhu nàla rádù 'òpè 'ùgbò ndì ale, 'òwù àtina rò: ³⁰ «Yarí ale náapé ndòsì yà idzá-yà-ba, pbéù kà-kàsù nító kà rí dhu nàdù wà kà-lèma nónzi.»

³¹ Ndi dhu bhèyi tí, ádhi pbá ádrèngbà kamà, ila ùgyè ndì ndàrà ngàtsi ádrèngbà kamà nà rò, ìnzí rádù àdi, ndàndà fóná rí? pbanówi-bvè, ndíni ndèni tí dhu, pbindà atdí kumi lufè pbanówi ràtí àdù 'ùgyè ùgyè kòkò pbindà òmvù rìrà nà òyò kumi lufè pbanówi mànà? ³² Kápé ndì dhu àlā odù fíndà, ní kà rádù pbindà màkèngyè núvi ròwù wòrì ngàtsi kamà bhà, àdi kàdì itse rórò, ròwù màràngà ð ì óko ní otu nómè.

³³ Ní ndì dhu bhèyi tí, atdí ale mà nzínzikè ð, ìnzá fóná arí? kórò dhu nàbhà, ní rí nzí àdù àdi pbàkà ábhàlì tí.»

Ìmbà ònà okyeta nà iko tó mbólí

(Màt 5.13; Mrk 9.50)

³⁴ Kádù àtina tdítdò: «Iko ní ídzi dhu nyú, pbéù iko ò okyeta náapé ìku, ní ka kádù kàbhè ròkyè àdhu ní tdítdò? ³⁵ Kà-kàsù rí mbà àdù ì? akekpa màtí inga tó màtí, ndírò inga ð ka kètróna ìkyí-zì tó màtí. Ní ka kádù kòyi irí ò. Inga t'frita tó bina nà rí? ale náák ndírò dhu!»

Áwáwí ndàdù ndàbà tàrà tó mbólí

(Màt 18.11-14)

15 ¹ Àlitá bhà fùrangà-tsè nùndù arí pbàndómbé mà, nzére fíyò mètso nà ale mànà níwú kórò Yèsù tí ò, ndíni ì iri tí kà rùnona dhu. ² Ní, Pbfàrisáyò mà, Úyátá tó màlímò mànà náambénà ònu dò nzínziya ð, 'ámbe àtina dò: «Wò ale náará nzére fíyò mètso nà ale náák, 'àdù àmbe dhu nónyè dò mànà.» ³ Ní, Yèsù adù yarí mbólí náwe abádhí tó:

⁴ «Atdí ale nzínzikè ð náapé àdù ì? atdí miyà tàrà nà, atdí rádù àwí nzínziya ð rò. Ní, ndì ale tí nzí àdù kòkò àrègyètdí kumi dónà àrègyètdí nà ngùkpá tàrà nùbhà ànyè rányè rò, ndàdù àrà àwáwínà-tsí nónè, ràrà àhè kàbà ndì ndàrà dhu ò? ⁵ Ndirò ka ndì ndàbà rò, kà rádù kidiyi ndìli èna dò, atdí dò idhèna ìka ndì rórò, ⁶ ndàdu ndì nà ìbha. Kà rádù odhèna núnzi, tiná aróko ale mànà, ndàdù àtina ní: «Nyàbhè idhèkè rika ndì ma mànà atdíkpá, ma màbà wà àwáwínà pbàkà tàrà nìdhunì.» ⁷ Ndi dhu bhèyi tí, ma màtina nyí ní: ádrèngbà dhèdhe nyú rádù ì? òrù-akpa ð, atdí nzéregatàle nùgèrè ndì ndèbhà pbindà nzérenga dhu-okú dò rò, ròsè àrègyètdí kumi dónà àrègyètdí nà ídzi ale, yà ìmbà rí? ì í 'ùgèrè 'ùbhà fíyò nzérenga dhu-atdyú nà dónà.»

Áwáwí rádù ndàbà fùrangà-kpò tó mbólí

⁸ «Ndirò, ádhi pbá tsibhàle, idre fùrangà-kpò nà ndì ndí?, atdí rádù àwí nzínziya ð rò rò, ìnzí rádù tarà nòbì, ndàtsù idzá nga, ndàdù nga nónè mbèyi nyú, ràrà àhè kàbà ndì ndàrà dhu ò? ⁹ Ndirò, ka ndì ndàbà rò, fýàdhíyà rádù odhèna núnzi, tiná aróko ale mànà, ndàdù àtina ní: «Nyàbhè idhèkè rika ndì ma mànà atdíkpá, ma màbà wà fudù rò àwí idú fùrangà-kpò nìdhunì.» ¹⁰ Ndi dhu bhèyi tí, ma mí kèno fùkù, Kàgàwà bhà màlàyíkà-idhè rádù ndìka atdí dò, atdí nzéregatàle kèlè nùgèrè ndì, ndèbhà pbindà nzérenga rò.»

Àwawí ndàdè àrà ìngò kpatsibhíngba tó mbólí

(Màt 7.7-8; 1Yù 3.1)

¹¹ Yèsù adè àtíndà títídò: «Atdí ale ní'í kpabhínzo nà ọ́y. ¹² Ní olù ìngba náatí àbanà ní: «Àbá, íbhò yà pbùkù ongyéngá ð rò àkà kibhò dzàkà dhu-tsí fudu ò.» Ní abádí t'ábanà nùndò pbìndà ongyéngá-ǵngba pbìndà inzo-fó. ¹³ Ní, ngúfe idho dzidò, olù ìngba nùudzí fíndà ka kùbho dhu-tsí, ndàdè àrà pbìndà fàrangà nà itse nyú ngàtsi pbiirì ò. Anyì, kàtdì fóná dhu-tse kóró, yà adzi dò dhèdhe-okú dò rò. ¹⁴ Kítidègu fóná fàrangà nínzá kóró, ní àgàyì nńsì wò ndi pbiirì ð, àbadhi-ngbò ràdè ndòtdí atdí. ¹⁵ Ní, àbadhi náarà òtsù ndi pbiirì ð atdí ale bhà kasù ò. Ndi ale náadè kòvì ràrà pbìndà àdè nóngù inga ò. ¹⁶ Kàránà ndòzè rò ndòngù ndi àdè rónyema itsu-kpò ní, ndirò kà tó rí atdí dhu mà nábhè ale náaràndà 'í' rò mbá. ¹⁷ Ní, kápè ndirè nga afina ò, ndàdè àtíndà: «Ífe kasutále nyú àbadu tó arí kasù nónzi, 'àdè dhu ònyà 'ùlè ní gòna mà ròdè, madè àmbè òvè dò író àwù ní! ¹⁸ Ma mí mivà madu mà àbadu bhà. Ní ma mítsi àtíndà àbadu ní: Àbá, mà máfá dhu òrè-akpà-ònzí, madè dhu àfa onzinú. ¹⁹ Ní mà màkà nzá kanzi mà títídò pbùkù ìngba tí. Ítsè màdè pbùkù kasutále nzinzi ð atdí ale màtí.» ²⁰ Ɖrò rò, kàdè ndivà, ndàdu ndi àbanà bhà.

Ní àdì kàdì itseta nyú rórò, kà t'ábanà náala ka, ndàdè izè nába atdí dò kàdè. Ní kà t'ábanà náakè kà i, nditsi ndibvu kàdò, ndàdè kàmbò. ²¹ Ní kà t'ídihùnà náadè àtíndà kà ní: «Àbá, mà máfá dhu òrè-akpà ònzí, madè dhu àfa onzinú. Ní, mà màkà nzá kanzi mà pbùkù ìngba tí.» ²² Pbetè, kà t'ábanà náadè àtíndà pbìndà ìnc ní: «Nyònzì dhu tsàkàtsàkà nyídyi atdí dò àya kanzè nyáfó kà-rò. Ndirò nyídyi petè nyáfó kòtsá-kpò rò, nyàdè kàyitò néfó kà-pfò rò. ²³ Nyiwù òyòyò ìkyi-akpà-ngba nà nyòdù, àlè ràdè àdrèngbà mēhendè nónzi. ²⁴ Obhó tí, yàfí pbàkà ìngba náavè, ní kikyè wà. Ndirò káwí, ní kàrà wà ndàdu.» Ní, ànyirò rò, abádí adè àdrèngbà mēhendè nópè 'ì rónzi.

²⁵ Wò dhu rí ndònzì rò, wò ale bhà àdrèngbà ìngba ní'í inga bvè ndi ndàràndà rò. Ní, ànyirò ndi ndàrà ìngò rò, fkyèrò ndi ndòdè idza-li'ò ndito tí ndi rórò, kírì adyi mà, ọ́bè màndà tó wògò. ²⁶ Ní kánzi àbanà bhà kasutále atdí, ndivù wò rí ndònzì dhu-tì tsùnà. ²⁷ Ní ndi kasutále náadè dhu àdu kà tó ndàtì: «Adònhè nírà wà àhè. Ní, ídizì rò rò kàrà ìngò dhu-okú dò rò, àbanu àdè òyòyò ìkyi-akpà-ngba nábhè kodù.» ²⁸ Ní, àdrèngbà ìngba náadè àkò, ndàdè ndùvo ìnzí ndotsú tí idza. Kà t'ábanà náadè àhè idza rò, ndàdè kà-afí nópè ndíni otsú tí idza. ²⁹ Ní, kàdè dhu àdu àbanà tó ndàtì: «Yà ato-akpà-tse náarí ndòvì dhu bhèyi, mà marí kasù ònzì ìndè ìnc bhèyi. Ndirò, mà màpè nzá mbè òtènhè dònà atdíku màtí. Ní, nyi nyapèna nzá ìndrì-ngba-tsí dhu mà níbhò mozè, mònzì mēhendè ní ọ́dhídu màndà! ³⁰ Pbetè, wò pbùkù ìngba, fənù dhu-tse natdì kórò mēnyòndì ð nárà ìngò rò ní ndi, nyi nyàdè òyòyò ìkyi-akpà-ngba nábhè kodù kà tó.» ³¹ Kà t'ábanà náadè àtíndà kà ní: «Pbanìngbá, àlè karòko nyi nà bilìnganà, ndirò yà kórò fudú rí'í dhu ní pbùkù átò. ³² Pbetè, dhu àkàndà àlè rónzi mēhendè, àlè-idhè ràdè ndika. Obhó tí, yàfí àvavè adònhè nkikyè wà. Ndirò káwí, ní kàla wà ndi.»»

Nyìkpóna ótdyù kasutále tó mbólí

(Màt 6.24; 1Tì 6.17-19; 1Pè 5.2)

16 ¹ Yèsù adè yàfí dhu náwe átò pbìndà àbhàlè tó: «Atdí ònzitále ní'í atdí pbìndà kasutále nà. Ndi kasutále kílì rí'í kórò pbìndà dhu-tsí dò àdrèngbàlè tí. Ní ka kadè ndi kasutále nòbhè katì, kà rarí pbìndà àdrèngbàlè bhà dhu-tsí nínzá. ² Ní wòrì àdrèngbàlè náanzi ka, ndàdè dhu ìvu tsùnà ndàtì: «Ádhu wò mà màrà ìrìndà rò dènhè ka kánona rò? Ítè pé pbàkà dhu-tsí nòdò nyi nyàfí tí dhu idù. Ròpè ndi kòmbí, nyí nzí adì títídò pbàkà dhu-tsí dò àdrèngbàlè tí.» ³ Ní wòrì ale ní'í nga afina ò, ndàtì: «Má mí dhu ònzì ìngbà dhu bhèyi yà pbàkà àdrèngbàlè rí ìma nípfò pbìndà dhu-tsí t'òdota-kàsù ò rò rò? Tí mongò ìngba nòbhi? Wòrì tó mà mí'í ìmbà ọ́bì nà. Tí mongò dhu núnzi ìndrù-fó? Wòrì ní nyídu ràdè ìwè tí ìwè. ⁴ Íwà mà mēni mà mònzina dhu, ndíni ìndrù ongó tí makò mbèyi fíràbvè nà, mípfò ka kí kasù ò rò rò.» ⁵ Nírò ní ndi kápè ndúnzi pbìndà kasù tó àdrèngbàlè bhà

wànzá nà arí'ì ale atdátírá ð. Angyi ndí nítò ale-tsù kívú dhu, ndàti: «Ífe dhu nyi nyí'ì nà pbàkà ádrèngbàle bhà wànzá tí?» Ní wò ale adù dhu àdu kà tò ndàti: ⁶ «Atdí miyà kàtini akye tó.» Ní wòrì kasutále adù dhu àdu kà tò ndàti: «Kànì bhàrèwà. Ádì obvò nyadù imbò kumi kàtini akye tó nàndi kà dš tsàkàtsàkà.» ⁷ Tdítdš kívú dhu ngàtsi ale-tsù, ndàti: «Olu inyi, pbùkù ní ife?» Ní wò ale adù dhu àdu ndàti: «Ma mf'ì atdí miyà gòniyà nganù-kpò tó nà.» Ní wò kasutále náadù àtina kà ní: «Kànì pbùkù bhàrèwà. Ándì àrè kumi.» ⁸ Ní, ádrèngbàle níilè wò ìmbà obhónána nà pbìndà kasutále atdíð, àbadhi ònzì dhu nyìkpóna ótdyù ale bhèyi dhu-okú dš rò. Obhó tí, yà adzi ð ale-nyìkpò nótdyù atdíð nyú. Abádhí náarí nzinziya ð dhu nóbhòlò mágèzi nà, ròsè yà awáwè ð arúbhi ale dónà.

⁹ Níró, ma mátiina nyí ní: nyùfè olo yà ìmbà fìndá obhónána nà otu ð nyí nyábà ongyéngá ní. Ndi dhu bhèyi ní ndi, dhu ìtsinà ndòtdí rùkù nínganì, i olo náadùya tí ndi nyáko yà dhòhdhòhóna nà nyí nyóngo òko òyá idza ð. ¹⁰ Obhónána dš arí akekpá dhú-ngba nódo ale, ní ndi ràdù ádrèngbà dhu nódo átò obhónána dš. Ndirò, inzi arí ákèkpá dhu nódo obhónána dš ale, ní rí nzi àdù ádrèngbà dhu mà nódo átò obhónána dš. ¹¹ Níró, inzi nyí nyapè àdù yà fùkù arí'ì yà adzi dš ongyéngá nódo obhónána dš, ní ádhí ndi ídzi ongyéngá-tidò nábhu adùya fùkù? ¹² Ndirò inzi nyí nyòdò fùkù ka kàbhè ngàtsi ale bhà dhu mà mbèyi rò, ádhí ndi fùkù adùya fùkù ongyéngá nyú nábhu?

¹³ Inzi atdí kasutále mà ràdù óyò ádròdrò ale-kàsù nónzi atdí kàsùmi ð tí. Obhó tí, kà ràdù atdí ádrèngbàle nóndrò, ndàdù ngàtsi nózè. Ndirò ngàtsi ní, kà ràdù ndàpba atdí rò, ndàdù ngàtsi nídzèlè. Inzi nyí nyádù Kàgàwà-kàsù nónzi atdíkpá fèrangà-kàsù mànà.»

Yèsù rí dhèdhèrò dhu-tidò núdhè dhu

(Màt 11.12-13; 5.31-32; Mrk 10.11-12)

¹⁴ Pbfàrisáyò, abho ì ózè fèrangà dhu-okú dš rò, núubhína Yèsù rònna dhu níri rš, 'àdù òko 'àmbe ndi dhu nágbo dš. ¹⁵ Ní Yèsù adù àtina abádhí ní: «Nyí, nyí ní obhónángatále tí arí 'àbhè ìndrù ròzè ì ale. Pbéù, Kàgàwà ùni wà afíku ð nyí nyírenà dhu. Obhó tí, yà ìndrù ròzèna ádrèngbà dhu tí dhu ní ndi Kàgàwà òndrò atdíð dhu.» ¹⁶ Músà bhà Úyátá mà, pbànbí mànà tó kàsùmi-tsù náara iku bàtizò nubhónà Yùwanì rš. Ndirò, ròpè ndi ndi Yùwanì bhà kàsùmi ð rò, ka kárànona ní òrè-akpà ð Ádrèngbà kamà Kàgàwà bhà idzi tó Ídizì Màkèrè. Ní, ngàtsi ale náarí òbi ònzì fìndá ndíni ndi ndotsú tí ndi idzi ð. ¹⁷ Yà adzi mà, òrè-akpà mànà ràdù èda èda isò nyú, pbéù yàri Úyátá ð atdí andítá-tútèngba mà náawíya nzi.

¹⁸ «Atdí kpatsibhàle mà náapè pbìndà tsibhàle nódhò, ndàdù ngàtsi tsibhàle nókù, ní ndi ale nónzi wà mènnyòni. Ndirò atdí kpatsibhàle mà náapè àdù pbìndà kpatsibhàle ódhò tsibhàle nókù, ní ndi ale ònzì wà mènnyòni.»

Ònzitále mà Làzarè nà tó mbóli

(Zàb 49.17-21; 73.4-5,19; Luk 6.20-21,24-25)

¹⁹ «Atdí ale ní'ì ònzitále. Ndi ale nóongónà atdíð ùya orú odziya nà mberè náfo. Bilingànà kóngónà àdi dhèdhe ð tí, ndàdù ídizi ònyè-tidò kèlè nònyè dš. ²⁰ Ndirò, Làzarè tí kàtina ale ní'ì nàkùtále. Ka ní'ì otú ípba ngbòna kórò ale. Ní, kóngónà àyi wò ònzitále bhà idza-lí. ²¹ Kóngónà àdù ndòzè ndòngù ndi ònzitále rí dhu ònyè dónà rò mizà dš rò rí 'àwà obvò ònyè-ù'ù-nzo ní. Ndirò ìtsè nóongónà adù iwu, 'àmbe kà rš otú dšnga nùtda dš. ²² Ní atdíku wòrì nàkùtále náavè, Kàgàwà bhà màlàyíkà ràdù affina nódyi, 'òwù nà òrè-akpà ð, Àbràhamù-ti'è. Ngàtsi idho ð, wò ònzitále náadù òvè átò, kadù òtdùna. ²³ Ní òve-bvè, àzèmbè ndi ndi àpè nábà abho nyú rórò, wò ònzitále náangbe dóna, ndàndà nga, ndàdù Àbràhamù nála itse rò, Làzarè àdi tiná rš. ²⁴ Ní wò ònzitále náafa ndi ndàti: «Ábadu Àbràhamù, àbà izù dùdù! Ávi Làzarè ròdù otsùna-kpò-ðo idha ð, ndàdù ìrà nà idàdu-ðo mà midè tí ní. Obhó tí, ma mf'ì àbhò àpè nyú ð yàri kàzè ð.» ²⁵ Pbéù Àbràhamù adù àtina kà ní: «Pbànhngbà, írè pé dhu: nyi nyábà àbhò ídzinga nyú pbùkù ìpìrònga ð, pbéù Làzarè f'ì àpè ð pbìndà ìpìrònga ð. Ní kòmbí Làzarè r'ì ìdzinga ð, ndirò nyi nyí'ì àpè

5. ²⁶ Ndirò ròsè kórò dhu ònà, àlè-nzínzì ð nyí mànà rí'ì dhu ní ádzí ibhu-akpá. Ní ázú dhená rò indrù ráda tíkù ò ní fangá rí'ì ìmbá, ndirò tíkù ònà rò màtí indrù rída tíka ò ní fangá rí'ì ìmbá átò.» ²⁷ Wò ònzítále adù àtìná tdítdò: «Ma màtè nyí atdítdò àbadú. Áví Lázàrè ràrà àba bhà pbanga ò. ²⁸ Obhó tí, ma m'í'ì inè ìmbò adódu nà. Ní, dhu àkà Lázàrè ràrà dhu òvò abádíhí tò ngàmbi bhéyi, akye abádíhí nóowuya iwu átò yàrí àpèbè tò ngari ò ní.» ²⁹ Ní Àbràhamè adù dhu àdu kà tò, ndàtí: «Mùsà mà pbànábí mànà náandí dhu rí'ì inè àwú. Ní i adónù àkà i rírì i Andítá rēnna dhu!» ³⁰ Tdítdò wò ònzítále adù àtìná: «Inzá wò dhu àkà wò dhu bhéyi, àbadu Àbràhamè. Ove-bvè rò ndí nìngbè atdí ale nyú náapè àrà dhu òvò abádíhí tò, ní abádíhí ràdè 'ègèrè ègèrè, 'èbhà fíyò nzére mètso.» ³¹ Pbéttè Àbràhamè adù àtìná àbadhi ní: «Inzá abádíhí náapè Mùsà mà, pbànábí mànà rēnna dhu ní, ní abádíhí rí nzí ibhu ò rò ndí nìngbè ale rēnna dhu mà níri.»»

Indrù àbhè rádè ròtsù nzérenga ò dhu

(Màt 18.6-9,21-22; Mrk 9.22-28,42; 1Kò 8.9-13; 10.32)

17 ¹ Yèsù atí pbìndà àbhàlì ní: «Indrù rádi ìmbá ndí'ì ndàbhè rí ndòtsù nzérenga ò dhu nà dhu rí'ì odú nyú. Pbéttè odhìná nábhè rí ròtsù nzérenga ò ale rí'ì àpèbè ð. ² Dhu òfò nga mbéyi nyú, kosò ádrùngbá odu-ba ndí ale-tú, kadè ndí ale nídò ádrùngbá rèrè ò, k'ì'ì kàrí nzónzo nzínzì ð atdí ngbàngba mà nábhè rí ròtsù nzérenga ò ale tí rò. ³ Níró, nyòdo nyí mbéyi nyí-tíró!»

Dhu t'ùbàta

(Màt 18.15,21-22)

Odhìná náapè dhu àfà onzíné, ní dhu àkà nyòvò kàbhà afátà kà tò. Kápè ndègèrè ndèbhà pbìndà nzérenga, ní dhu àkà nyèbà dhu kà tò. ⁴ Ndirò kápè dhu àfà onzíné àrèbhè-gèna atdí adyi ð, ndàdè ndàdu àrèbhè-gèna ndírà àtìná nyí ní: «Ma m'ègèrè wà ma m'èbhà pbàkà nzére mètso.» Ní dhu àkà nyarà dhu èbà rò kà tò.»

Yèsù rí dhu núdhè pbìndà àbhàlì tò a'uta dò dhu

(Màt 17.19-20)

⁵ Wò dhu-dzidò, pbìndà uvitatále náadè àtìná Ádrùngbàle Yèsù ní: «Ádrùngbàlé, ítrò fàkà a'uta.» ⁶ Ní Ádrùngbàle Yèsù adù dhu àdu abádíhí tò ndàtí: «Fùkú a'uta ní'íná gukyè hàràdali tí kátìna itsu-kpò bvè màtí, ní nyí nyàmèbèna àtìna yàrí itsu ní: «fngbè nyí ivènyè mànà, nyarà nyòdè ádrùngbá rèrè ò, ní kàmèbèna àdù tsàkú dhu níri'ì.»»

Yèsù rí dhu núdhè yà fìndà ka kàvi dhu kèlè nònzì kasutále dò dhu

⁷ «Ádhi pbá ale nzínzìkù ð ndí, yà inga bvè rò ríngo, ngàtsi ní tàrà ndí ndèndà i rò ríngo pbìndà kasutále ní rádè àtìná: «Írà tsàkàtsàkà, ònyè nyí nyonyè tí!» ⁸ Pbéttè kà tí nzí adù àtìná kà ní: «Óyè ònyè idù. Ndirò nyádè nyéfò nyí mbéyi, nyadè ònyè níbhò idù. Dhu ma m'ònyè madù dhu òmvè dhu-dzidò ní ndí, nyí nyadèna dhu ònyè, nyadè dhu òmvè átò.» ⁹ Wò ádrùngbàle t'ádù òtsò àbhè àbhè ndí pbìndà kasutále tò yà kà tò ndí ndàvìna dhu kònzì dhu-okú dò rò? ¹⁰ Ní ndí dhu bhéyi tí, nyí nyú mà átò, nyí nyapè yà fùkú ka kàvìna dhu ònzì kórò, ní nyí nyàkà nyàtì: «Má ní ìmbá t'íya nà kasutále, mà m'ònzì yà àkà àkàna m'ònzì fàkà kasu kèlè.»»

Yèsù rí idrè kíkítále nígbù dhu

(Màt 8.2-4; Luk 5.12-14)

¹¹ Yèrùsàlemà tò kígò ò ndí ndàrà rórò, Yèsù n'èudà Sàmàriyà tò pbìrì mà Gàlìlayà tò pbìrì mànà nzínzì ð ifo òna nà. ¹² Ní atdí pbanga ò kà ròtsù rò, idrè kíkítále náatù i kà mànà. Ní, itseta i ikò rórò, ¹³ abádíhí apè 'ùkú, 'àmbe àtìná dò: «Yèsù, Màlimò, àbà izu d'ókà!» ¹⁴ Ní, abádíhí ndí ndàla rò, Yèsù atí abádíhí ní: «Nyòwu nyètè nyí pbàkùhání tò.» Ní ànyè i òwu rórò, abádíhí náala i iwà i ègù rò. ¹⁵ Ní abádíhí nzínzì ð atdí ale nítdègu ndí

ndògè dhu nàlà, náadù ndi owùna-lú, Kàgàwà nífù ndi ndí ɔré tùna nyé nà rórò. ¹⁶ Ní, kítsi ndibvu Yèsù-pfò rò, ndàpba nyina adzikpa nyé rò, ndàdè òtsò nábhù Yèsù tò. Wò ndi ale ní? Sàmariyà tó pbirì ð ale. ¹⁷ Ní, Yèsù ivú dhu ndàti: «Ní? tì obhó idrè ale i ègù ègù kórò? Ní àrègyètdí ngùkpà ale rí? àdhà? ¹⁸ Tí yà vurò pbirì ð atdí ale kèlè ndi ndi nàdu ndrìr Kàgàwà nífù?» ¹⁹ Tdítò kàdè àtina wò ndi ale ní: «Ívà nyi, nyadè àrà. Íwà pbàkè a'uta nígù nyi.»

Kàgàwà bhà idzi-dhò ìndù ndi dhu nítè rí dhu

(Màt 24.23-42)

²⁰ Pbfàrisáyó níw Kàgàwà rí idzi nónyè ìndrù dò ònà idho Yèsù-tsè rò, kàdè dhu àdu abádhí tò ndàti: «Kàgàwà rí idzi nónyè ìndrù dò ònà idho rí nzi ìrà ale-nyìkpó ní kàdè àlanà ófò ð. ²¹ Ka kí nzi àdè àtina: «Nyàndà, kà rí? ìrò!» Ndrìrò ngàtsi ní: «Kà rí? ìndorò!» Obhó tí, òrè-akpà ð Ádrèngbà kamà Kàgàwà bhà idzi ní rí? ìnè nzínzikè ð.»

²² Tdítò Yèsù adè àtina àbhàlì ní: «Ídho ní? ìya ìnè yà Ìndrù t'ídhùnà bhà idho nózè nyí nyí nyàla atdí màtí ònà, pbètù nyí nyadèya nzi kàla. ²³ Ka kowuya àtina rò nyí ní: «Kà rí? ìndálù!» ngàtsi ní: «Kà rí? ìrò!» Ní, àpè nyòwuya òwu rò ànyì, ndrìrò àpè nyòwuya òtse rò ànyì. ²⁴ Obhó tí, àdhàdhì ɔvo náarámbìli òrè-akpà-nyí rò, atdídhená adzi-ìgì ònà rò, ndèdà ngàtsi adzi-ìgì ð dhu bhèyi, Ìndrù t'ídhùnà bhà idho ð dhu ní? ìya ndi dhu bhèyi tí. ²⁵ Pbètù, dhu àkà pé kà ràbà àpè abho nyé angyi, ndrìrò yà indo arí? ale ràdè kòdhò. ²⁶ Nwà bhà kàsami ð ndi nanzi dhu-tidò nòonziya ndi ndi dhu bhèyi tí Ìndrù t'ídhùnà bhà idho ð. ²⁷ Ndi kàsami ð, ìndrù nóongónà 'ònyè, 'àdè 'òmvè. Abádhí ongónà 'èmba, 'àdè fíyò nzónzo nábhù ràmbà ì, ràrà àhù Nwà ròtsù *sàfina ð ònà idho ð. Wò dhu-dzidò ní ndi, àdrèngbà igye níikò, idha ràdè yà adzi dò kórò dhu-tsí àmbili, ndàdè ìndrù-tse nòtdí kórò. ²⁸ Ndrìrò kónziya ndi átò, yà Loti bhà kàsami ð ndi nanzi dhu bhèyi. Ndi kàsami ð, ìndrù nóongónà 'ònyè, 'àdè 'òmvè. Abádhí ongónà odhíya-fò dhu nùdzi, 'àdè òwu foyá dhu nùbho rò odhíya rùdzí átò. Abádhí ongónà itse nùzo inga ð, 'àdè òwu idza nùsi rò. ²⁹ Pbètù Loti àhù Sòdomò tó kigò ð rò nínganí, Kàgàwà náabhù òrè rórè odu tó kàzè rìpba ndi òrè-akpà ð rò, ròtdí Sòdomò ð bhà-tse kórò. ³⁰ Ní, dhu nòonziya ndi ndi dhu bhèyi tí Ìndrù t'ídhùnà rí ndàví ìndrù tó nínganí.

³¹ Ndi nínganí, pbìndà idza dò ka kòbhòlò okota tó ngari ð ndi nòtù ale, pbìndà dhu-tsí ràdè ì? idza, náakáya nzi ndifò, ndàhè ì dhu-tsí nùgù. Ndi dhu bhèyi tí, inga bvè ndi nòtù ale náakáya nzi ndàdu ndi ìbha. ³² Nyirè pé Loti-ve rò ndi nanzi dhu. ³³ Pbiñdà ìpirònga nózè ndigè ale níwíya ka. Pbètù pbìndà ìpirònga níwí rí ale náadèya kòdò òdò. ³⁴ Ma mí kèno fùkè, ndi iku ð, óyò rò ð nòtù atdí ara dò ale nzínzi ð rò ka kowuya atdí ale nódyi rò, kadè ngàtsi ale nùbhà. ³⁵ Óyò rò rí dhu ò'ù atdíkpà odu dò rò ð nòtù vèbhàle nzínzi ð rò, ka kowuya atdí nódyi rò, kadè ngàtsi ale nùbhà. ³⁶ [Óyò rò ð nòtù inga-bvè kpabhàle nzínzi ð rò, ka kowuya atdí ale nódyi rò, kadè ngàtsi ale nùbhà.] ³⁷ Ní Yèsù bhà àbhàlì náadè dhu ìvu kà-tsè 'àti: «Wòrì dhu onziya ndi àdhà Ádrèngbàlè?» Ní Yèsù adè dhu àdu abádhí tò ndàti: «Abvo rí? róngà ní ndi pbàsègè nùnduya ð ní.»

Abvo-àyi mà, anya t'ítdita t'ále mànà tó mbólí

18 ¹ Yèsù awe atdí mbólí pbìndà àbhàlì tò, ndínyì itè tí dhu abádhí ràkà 'òngò 'òtsò bìlìnganà ìnzì ð ì ìngyè rórò. ² Kàti: «Atdí kigò ð, anya t'ítdita tó atdí ale ní? ìnè. Ndi ale ní? ìnzì arí Kàgàwà òdò nónzi, ndrìrò ìnzì arí atdí ale mà nífù ale. ³ Ndrìrò, ndi kigò ð, atdí abvo-àyi ní? ìnè átò. Ní ndi abvo-àyi ongónà ìrà anya t'ítdita t'ále-tí? ð, ndàdè ndìtsò kà-rò, ndàti: «Éno ànyàka pbàkà anyatàle mànà.» ⁴ Ní àbhò idho nyé tí, wò anya t'ítdita t'ále náazè nzà ndàndò ndi anya. Ndrìrò ní ndi atdíku kàrè nga, ndàti: «Ma mí mbà ìnzì ma marí Kàgàwà òdò nónzi dhu màtí, ndrìrò ìnzì ma marí atdí ale mà nífù dhu màtí, ⁵ ní, bilí kàrì tsidu àvà dhu-okú dò rò, dhu àkà wà mənənd abádhí-ànyà pbìndà anyatàle mànà, akye kóngóna ìrà dùdu-ònga èkpà ní.» ⁶ Ádrèngbàle Yèsù adè àtina tdítò: «Nyirì pé wò ìmbà obhóngà nà anya t'ítdita t'ále nùndu dhu! ⁷ Ní, Kàgàwà tí nzi àdè yà

adyìbhengá nga mà, kùbhingá nga màná ð arí 'ìtsò róná fíndà ndí ndavò ale rò dhu nùtsè? Kà tí àdù ìnè ìnè abádhí rò? ⁸ Ma máfina nyí nì: kà ráràdù abádhí-rò dhu nùtsè tsàkàtsàkà nyú. Pbéù, Ìndrù t'ídhùnà ríngò nínngání, kótúya tí tǔù a'uta nà ale yà adzi dǔ?»

Mùfàrisayò mà pàratà tó ndombè màná tó mbólí

(Mbà 28.13; 30.12-13; Yàk4.6,9; 1Pé 5.5-6)

⁹ Tǔfǔdǔ, Yèsù awe yàrì mbólí yà obhónángatále tí arí 'òzù, 'àdè ngǔkpà ale-gàya nónzì ale tó. ¹⁰ Kàtí: «Óyò ale náatsù Kàgàwà bhà idza, ndíní 'ìtsò tí ì. Atdí abádhí nzínzì ð ale nì'ì Mùfàrisayò, ndírò ngàtsi ale nì'ì pàratà tó ndombè. ¹¹ Ní, Mùfàrisayò nífidè, ndámbe ndìtsò dǔ afína ò, ndàti: «Ò Kàgàwà, ma màbhù òtsò nyú indù, ìmbà ma marí'ì ngǔkpà ale-tsí bhèyi nídhuní. I ale ní kàkà ogbo ònzi arí ale, kàkà ìnzí ní obhónángatále, ndírò kàkà mènnyòní ònzi arí ale. Ndirò ma ní nzí pàratà tó yàrì ndombè bhèyi ale. ¹² Ma marí ònyù t'ònyùta-tsù nùtsi yò-gùna atdí yengè rò. Ndirò ma marí pbàkà kórò ongyéngá tó atdínga idrè dǔ nùbhò perè tí indù.» ¹³ Pbéù, wò pàratà tó ndombè nífidè itseta, ìnzì ndòzè ndàngbe dóna, ndàndà orù nga mà. Pbéù, kàdì ndámbe odrùna-dò nǔpbi dǔ izù nà, ndàdù àmbe àtìna dǔ: «Ò Kàgàwà, àbà izù dídú, ima nzéringatále tírò.» ¹⁴ Ma máfina nyí nì: wó rí pàratà tó ndombè náadù ndí pbìndà iwà Kàgàwà nòzù ndí idzi ale tí rò. Obhó tí, ndìdzí rí ndìtíró orù ale ní ka kifoya obvò. Ndirò, ndìfò rí obvò ndìtíró ale ní ka kizíya orù.»

Yèsù rí nìní nznózo nàsò dhu

(Màt 18.1-4; 19.13-15; Mrk 10.13-16)

¹⁵ Ìndrù nóowúnà ìwu rò iba-tsùnnà nznózo nà Yèsù-tí'ò, ndíní kǔlì tí ɔtséna dǔya. Pbéù, wò dhu ì àla rò, àbhàlì adù òrù òrù tí í ale dǔ. ¹⁶ Ní Yèsù adù ì nznózo nónzì kiwù nà tina ò, ndàdù àtìna pbìndà àbhàlì nì: «Nyàbhà nznózo rìwù tídu ò, ìnzí nyàtò tsèya. Obhó tí, Kàgàwà bhà idzi ní abádhí bhèyi ì nǔlì ale tó. ¹⁷ Ma mí obhó dhu nǔno fùkà: ìnzí rí Kàgàwà bhà idzi nàkò àkè ngbàngba bhèyi ale, nòotsúya nzí akekpá màtí kà ò.»

Yèsù mà ròte ònzítale nà dhu

(Màt 19.16-30; Mrk 10.17-31)

¹⁸ Atdí àdrèngbàlè níwù dhu Yèsù-tsù, ndàti: «Ídzi màlimò, ádhu ndí àkà àkà monzì, ndíní ma mabá tí dhòdhòdhóna tó ípìrònga?» ¹⁹ Ní Yèsù adù dhu ìwu kà-tsù ndàti: «Ádhu nyí nyí ma ànzi ídzi ale tí nì? Ìmbà ídzi ale rí'ì atdí màtí. Kàgàwà kèlè atdíró ní ndí ídzi ale. ²⁰ Nyí nyúni wà Úyátá: «Dhu àkà nzá nyonzi mènnyòní, dhu àkà nzá nyohò abvo, dhu àkà nzá nyonzi ogbo, dhu àkà nzá nyonzi títò odhìnnè dǔ. Ndirò, dhu àkà nyífà àbanù mà íyànù nà.» ²¹ Ní wò ale náadù dhu àdu Yèsù tó ndàti: «Ma mífà kòkòrí Úyátá kórò, ròpè ndí idú ngbàngba ò rò.» ²² Ní wò dhu ndí ndírò rò, Yèsù adù àtìna kà nì: «Atdí dhu ní ndí ndí nàbhà tǔfǔdǔ indù: dhu àkà nyudzí fàné arí'ì dhu kórò, nyadù kà ò rò nyí nyòngyè fàrangà nùndò nàkàtále tó, ní nyí nyàdù ì'ì ònzi nà òrù-akpà ò. Wò dhu-dzidǔ, nyàdù nyíra, nyadù owùdu nǔngu.» ²³ Ní wò dhu ndí ndírò rò, izù nǔuka ka atdídǔ, abho ndí ndónzì dhu-okú dò rò. ²⁴ Yèsù nífǔdègu izù nǔka ka atdídǔ dhu nǔlǎ, náadù àtìna kà nì: «Ònzi t'ále ròtsù Kàgàwà bhà idzi ò dhu rí'ì obi nyú tí. ²⁵ Obhó tí, dhu rí'ì isò nyú ngamiyà ròtsù ndùdà sìndaní-bhu ònà, ròsè ònzítale ròtsù Kàgàwà bhà idzi ò dhu dónà.» ²⁶ Ní, wò Yèsù rǔnna dhu nìrì ale níwù dhu kà-tsù, 'àti: «Olu, ádhi nyú ndí ògù rǔdù ògù?» ²⁷ Ní Yèsù adù dhu àdu abádhí tó ndàti: «Ìndrù-lèmà nònzì dhu rí nzí àdù Kàgàwà-lèmà nónzì.» ²⁸ Ní'ò ní ndí Péterù adù àtìna Yèsù nì: «Kànì, mà múbhà fóká dhu, màdù owùnù nǔngu.» ²⁹ Ní Yèsù adù dhu àdu abádhí tó, ndàti: «Ma mí obhó dhu nǔno fùkà: Ìndrù náapè pbìndà idza mà, pbìndà ingba-tsánà mà, àdóna mà, àbanà mà, íyànà mà, pbìndà inzo màná nǔbha òrù-akpà ò Ádrèngbà kamà Kàgàwà bhà idzi-okú dò rò, ³⁰ ní, yà kòmbí rí'ì kàsùmì ð, kà rí dhu nábà abho nyú ròsè. Ndirò, olù rí'ì kàsùmì ð, kàdùya dhòdhòdhóna tó ípìrònga nábà.»

Yësù rí ndí ndóvè kotdè ndí, ndàdè ndìngbè dhu nówò dhu

(Màt 20.17-19; Mrk 10.32-34; Luk 9.22,44-45)

³¹ Yësù núugu pbìndà atdí kumí dóná óyó ná àbhàlǐ tina ò, ndàdè àtina ní: «Kàní àlè kúpo Yèrusàlemà. Ní kóró dhu, yà pbànábí náandí Ìndrú t'ídhùnà dō, ní rākà ànyì. ³² Obhó tí, ka kí àbadhi nípfò, kabhè yà ìnzí ní Pbàyàhúdí-fó. Ndirò ka kí kùgbò kadè àvu róná, kadè iso núso kà dō. ³³ Ndirò, asé ní ka kèvi ka dhu-dzidó, ka kadèya kòhò, kadè òtdànà. Ní ìbhè idho dzidó, kádèya ndìngbè.» ³⁴ Pbètù wò Yësù èndò dhu náadè nzá abádhí-dò náltè akekpa màtí. Ndi òte-tí náarù ndí òru tí abádhí rò, ìnzí abádhí ràdè àdhu dō màtí Yësù rǎte dhu núní.

Yësù rí atdí ndùmùndúmú nígù Yèrikò dhu

(Màt 20.29-34; Mrk 10.46-52)

³⁵ Yësù níftdègu Yèrikò tó kígò níndù, ní kàtù atdí ndùmùndúmú otu-igì dō àdì, ndàmbe dhu núnzi dō ìndrú-fó rǎ. ³⁶ Ní, wò ndùmùndúmú nǎrí ihé-yà rǎda dhu, ndàdè dhu ìvu, àdhu mà rí ndònzí dhu ndí ndúní tí. ³⁷ Ní ka kadè dhu òvò kà tó katí: Yësù, Nàzàreti ó ale rǎrì wò rúda. ³⁸ Ní kākù, ndàtí: «Yësù, Dàwudí nǎngbá, ábà izè dūdú!» ³⁹ Ní yà angyi òkò 'àmbe òwu dō ale náarù kà dō, àdè kàvi rìnè. Pbètù kádè òkù tdítdó àrì nyé tí, ndàtí: «Dàwudí nǎngbá, ábà izè dūdú!» ⁴⁰ Ní Yësù adè ide ndàdè kàvi kiwù ná tina ò. Ní, íkyèrò kírà àhè tina rò, Yësù ivú dhu kà-tsù ndàtí: ⁴¹ «Ádhu nyí nyòzè monzì ìndè?» Ní kádè dhu àdu ndàtí: «Ádràngbálé, ma mòzè mala nga.» ⁴² Ní Yësù adè àtina kà ní: «Álǎ ná inga! Íwà pbèkè a'uta nígù nyí!» ⁴³ Ní ànyírò rò tí, wò ndùmùndúmú-nyìkpó náadè ndòpè ndàla nga, àbadhi ràdè àrà Yësù-owù ó, Kàgàwà-òvò nílè ndí ndí rórò. Ndirò kóró ale, wò ndí nònzí dhu nàla, náadè Kàgàwà-òvò nílè átó.

Zàkayò rí Yësù nózè ndàla dhu

(Luk 5.32)

19 ¹ Yèrikò tó kígò ò ndí ndòtsù rò, Yësù náadí ndàmbe èda dō ndí kígò òna ná. ² Ní atdí ale Zàkayò tí kátina ní'í ìnè ànyì. Ndi Zàkayò ní'í pàratà tó pbàndómbé dō ádràngbálé, ndirò ka ní'í ònzítalé. ³ Ní kázè ndàla Yësù rǎrì àdhi. Pbètù, kà rí Yësù nàlá ihé-yà nzínzi ó dhu ní'í odú, ídò ndí ndí'í dhu-okú dō rò. ⁴ Ní kākù angyi, ndàdè ùpo *mùkuyù tí kátina itsu dō, ndíní ndí ndala tí Yësù, ànyírò kà rǎda dhu-okú dō rò. ⁵ Ní, Yësù níftdègu ìrà àhè ànyírò, ní kàndà òrè nga, ndàdè àtina Zàkayò ní: «Zàkayò, ífo tsàkàtsàkà. Indo dhu àkà mòdhò pbèkè idzá.» ⁶ Ní Zàkayò adè ífo tsàkàtsàkà, ndàdè kàkò dhèdhe nyé ná. ⁷ Ní wò dhu nàla kóró ale nánù affiya ò, 'àmbe àtina dō: «Kàrà òdhò nzérengatálé bhà nyé!» ⁸ Pbètù Zàkayò ní'í ndí ndidè, ndàdè àtina Ádràngbálé Yësù ní: «Ádràngbálé, kàní ma màbhè pbàkà ongyéngá tó atdínga óyó dō nàkátalé tó. Ndirò dhu í'ina gukyè ìndrú bhà dhu ma makò títò dō dhu tí, ní ma mí ndí dhu nádú ífo-rà-dō ndí ale tó.» ⁹ Ní Yësù adè àtina kà ní: «Indò ògè ní'í wà àhè àzú-dzá, yàrí ale ní Àbràhamù t'ídhùnà átó nídhuní. ¹⁰ Obhó tí, Ìndrú t'ídhùnà írà ùwúwí ale nónè, ndíní ndadè tí ígunà.»

Idrè *fìrangà tó mbólí

(Màt 25.14-30)

¹¹ Yà ndí ndánona dhu ìrì rí ale tó, Yësù adè yàrí mbólí náwe tdítdó. Obhó tí, yà íkyèrò Yësù rí'í Yèrusàlemà tó kígò ò ndí ndòtsú tí dhu-okú dō rò, ìndrú náambénà inga ní'í dō affiya ò, kòmbí nga rǎrì ndí òrè-akpa ó Ádràngbá kamà Kàgàwà bhà idzi rí ndòpè ní. ¹² Ní kǎtí: «Atdí ale ní'í kamà-tídò. Ní ndí ale ní'í ndí fíyó pbirì ó rò, ndàrà ítse nyé vurò pbirì ò, ndíní ka kùdò tí ndí ádràngbá kamà tí, ndí dhu-dzidó, ndàdè ingo fíyó pbirì ò. ¹³ Ní, kúnzi idrè ale pbìndà kasutálé nzínzi ó rò, ndàbhè idrè fìrangà'fóyá. Ndirò, kádè dhu èya

¹19.13 Ndi fìrangà-bvu ní'í ikýi-akpa òdzi ràdè fìrangà-bvu.

abádhí tò, ndàti: «Nyònzì mùtùruzì wò fàrangà dṣ, ràrà àhù ma míngò dhu ò.»¹⁴ Pbéttù, kà mà tó pbirì ð ale náandrò ka atdíḍṣ. Ní abádhí adù ìndrù òvì ròwù kòwù ṣ, ròwù àtìnà: «Mà mòzè nzá wò ale rònnyè idzi dṣkà.»¹⁵ Ní, ádrèngbá kamà tí ka kédò ndí dhu-dzidṣ, ndí ndingò fíyó pbirì ð rò, kávi kunzi kṣkṣ fàrangà ndí ndàndò foyá pḃìndà kasutále, ndíni ndí ndani tí ìngbá dhu bhèyi mātí abádhí nónzì kasu ndí fàrangà ní dhu.¹⁶ Ní, wemberè tó ale nḃira, ndàti kà nḃ: «Ádrèngbálé, pḃàkù fàrangà nísè ndí atdí kumì fàrangà nḃ.»¹⁷ Ní ádrèngbále adù àtìnà kà nḃ: «Ídzi dhu ní wò! Nyí ní ídzi kasutále. Nyí nyóḍò yà fənə ma mabhù ákékpá dhú-ngba nyé mbèyi. Ní ndí dhu-okú dṣ rò, ma mí nyilí nyadí ádrèngbále tí idrè kigò dṣ.»¹⁸ Oyo rí kisè kasutále nḃira ndàdè àtìnà: «Ádrèngbálé, pḃàkù fàrangà nísè ndí imbò fàrangà nḃ.»¹⁹ Ní ádrèngbále adù àtìnà kà nḃ: «Inyi nyé mà átò, nyí nyádi imbò kigò dṣ ádrèngbále tí.»²⁰ Ngàtsi kasutále nḃira, ndàdè àtìnà: «Ádrèngbále, kànì pḃàkù *fàrangà. Ma makporò ka mberè ð, madù òrùnà.²¹ Obhò tí, ma marúbhi odònh nónzì rò, inyi ní atdíḍṣ aròrè ale nídhuní. Nyí nyáfi dhu idyi inzá nyí nyilí dhu rò, ndirò nyí nyáfi ònyè ògu inzá nyí nyazò dhu rò.»²² Ní ádrèngbále adù àtìnà kà nḃ: «Ma mí anya òtḍi dènh tsənə-bvə rò. Inyi ní nzére kasutále. Nyí nyəni wà dhu ma rarè òrè aròrè ale, ma rari dhu idyi inzá ma míli dhu rò, ndirò ma rarí ònyè ògu inzá ma mazò dhu rò.»²³ Nírò, ádhu inzá nyí nyadè àrà idú fàrangà nḃli báki ð nḃ, ndíni ma mírá àhù nḃnganí, ma maduya tí àkonà iwà dóná níḍò rórò?»²⁴ Wò dhu-dzidṣ, kádè àtìnà ányìrò ì'ì ale nḃ: «Nyàkò wò kà-fṣ rí'ì fàrangà, nyádè àbhəna yà idre rí'ì kà nà ale tò.»²⁵ Ní i ale adù àtìnà kà nḃ: «Ádrèngbálé, kà rí'ì inè idrè fàrangà nyé nà.»²⁶ Ma mātina nyí nḃ, ka kabhəya dhu inè dhu rí'ì fənə ale tò. Pbéttù yà ìmbà rí'ì dhu nà ale-fṣ rò, ka kakḍya yà kà-fṣ rí'ì dhu mà.²⁷ Ndirò nyiwù pé yà inzá ma nazè mɔnyè idzi dḍyá pḃàkà òmvù-tsí nà irò, nyádè àzèna ɔnzidú rò.»

Yèsù rārà Yèrùsàlemà tó kigò ð dhu

(Zàk 9.9; Māt 21.1-11; Mrk 11.1-11; Yüw 12.12-19)

²⁸ Wò dhu bhèyi ndí ndòtè dhu-dzidṣ, Yèsù adè ùda ndàdi angyi ihé-yà tò, ndàdè ùpo ndàrà Yèrùsàlemà tó kigò ð.²⁹ Ní kítḍègu Bètèfagè mà Bètāniyà mànà tó pḃanga níndù, Mizèyituni tó pbirì inà rò, ní kávi òyṣ ale pḃìndà àbhàlì nzínzì ð rò ròwù angyi,³⁰ ndàdè àtìnà nḃ: «Nyòwu wò angyi rí'ì pḃanga ð. Ní, ànyí nyí nyówu ùvò rò, nyí nyí inzá atdí ale mà nápè ùbhi dóná angyi kayinò-ngba nótu òsò ka kòsò rò. Ní nyádè nyənga ka, nyádè iwu nà irò.»³¹ Ndirò atdí ale mà níwúna gukyè dhu tsàkú ndàti: «Ádhu nyí nyí kəngá nḃ?» Ní nyí nyadəna dhu àdu kà tò nyāti ádrèngbále rarí'ì kátdyú nà.»³² Ní kṣkṣ Yèsù òvì ale náawù, 'adè kórò dhu-tsí nótu yà Yèsù núnòndà fíyò dhu bhèyi tí.³³ Ní abádhí rí kayinò-ngba nḃngá rò ní ndí, ndí kayinò-ngba-abádhí níwú dhu abádhí-tṣə, 'àti: «Ádhu nyí nyí kayinò-ngba nḃngá nḃ?»³⁴ Ní abádhí adù dhu àdu 'àti: «Ádrèngbále rí'ì kátdyú nà.»³⁵ Abádhí náadè òwu wərí kayinò-ngba nà Yèsù-tí'ò, 'adè ròyá ɔré mēdzarə nḃwà, 'ùhu dóná, 'adè Yèsù àbhə rùpò ndàdi ndí kayinò-ngba dṣ.³⁶ Ní yà Yèsù rārà angyi dhu bhèyi, ìndrù nóowúnà ròyá mēdzarə nḃwà rṣ, 'ùhu otu ṣ.³⁷ Ní Yèsù itḍègu Yèrùsàlemà tó kigò níndù, yà Mizèyituni tó pbirì dṣ rò ráwù otu ṣ, ní kòwu ð ríwu àbhàlì tó ihé-yà náadè 'òpè 'ilè Kàgàwà ɔré tuya nyé nà, yà Yèsù rōnzina kórò wíwì ì àla dhu-okú dṣ rò.³⁸ Abádhí ambèna àtìnà dṣ:

«Asota náká yà Ádrèngbále Kàgàwà-ɔvò rṣ rírá ádrèngbá kamà nà.

Màrèngà àká ndí'ì òrè-akpà ð,

ndirò, ilèta náká ndí'ì òrè-akpà ð ɔré ngari ð^k.»

³⁹ Ní ihé-yà nzínzì ṣ ì'ì ngúfe Pḃàfàrisáyó náati Yèsù nḃ: «Màlimò, íṣṣ pḃàkù àbhàlì rìnè.»⁴⁰ Ní Yèsù adù dhu àdu abádhí tò ndàti: «Ma mātina nyí nḃ: abádhí nḃnèna gukyè, ní odu rí ndí ùkù.»

^k19.38 Zàb 118.26; Luk 2.14

Yèsù rǒdzi Yèrùsàlemà tó kigò dǒ dhu

⁴¹ Yèsù itdègu ìrà àhè ìkyèrǒ Yèrùsàlemà tó kigò tí ndàdè kàla, ní kápè ndòdzì kà dǒ, ⁴² ndàmbe àtìnà dǒ: «Yàrí idho ð, nyí nyé mà átò nyí nyéniyana gukyè màrùngà nábà nyí nyádè tí dhu! Pbéttù kombí ndi dhu òrù wà ndi rùnà. ⁴³ Obhò tí, idho ní'íya inè, yà pbàkà òmǔ rí nyòkèrè, ì ràkpòrò ngbòñu ònà odu tó kàlì nǐ, ì rìlì nyí átsí, 'àdè 'òpè 'ùgyè nyí kóró ngari ònà rǒ. ⁴⁴ Abádhí rǐ nyugòlò, ì ròbè ànúnga, inyí, kóró ànè aróko ale mànà. Ndirò, abádhí rǐ nzì inyí ka kasí ní átí odu mà núbha ràdì ngàtsi odu dǒ, inzá nyí nyèni òrù-akpà ð rǒ mùdzàna ìrà indè ònà kàsàmi nídhuní.»

Yèsù rǐ Kàgàwà bhà idzá rò rí dhu ùdzí ale nódì dhu

(Màt 21.12-17; Mrk 11.15-17; Yùw 2.13-17)

⁴⁵ Kàgàwà bhà idza ndi ndòtsù rò, Yèsù adè ndòpè ndòdì ànyì idzá rò rí dhu ùdzí ale. ⁴⁶ Kàmbénà àtìnà dǒ abádhí nǐ:

«Andítà áti: «Pbàkà idza ní'íya itsòta-dzà),

pbéttù nyí, nyí nyádè kùgèrè róngò ogbotàle náarí ì nùru ònà ngari tí'!»

⁴⁷ Wò dhu-dzidǒ, Yèsù adè àdì ndàrà dhu ùdhe rǒ indrù tǒ bìlinganà Kàgàwà bhà idzá rò. Ní pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, Úyátà tó màlímò mà, ndirò Pbàyàhúdì nzinzi ð ádròdrǒ ale mànà náadè 'òpè 'òmè kàbhè ì adè kohò ònà otu. ⁴⁸ Pbéttù abádhí nùni inzá ì adè ònzìnà dhu, kóró ale rǒwu Yèsù rǎnna dhu ní'í rǒ atdyúya nyé nà nídhuní.

Yèsù arí pbìndà kasè ònzi àdhi bhà ádrèngbànga tó òbi ní?

(Màt 21.23-27; Mrk 11.27-33)

20 ¹ Kǒkòrì idho nzinzi ð, atdiku Yèsù adè ndàmbe dhu ùdhe dǒ, ndàdè àmbe Ídzì Mākūrè núnò dǒ indrù tǒ Kàgàwà bhà idzá rò. Ní pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, Úyátà tó màlímò mà, ndirò Pbàyàhúdì ð pbàkūrè mànà náadè 'àtò ànyìrǒ. ² Ní abádhí ivú dhu Yèsù-tsù 'àti: «Úno pé àdhi bhà ádrèngbànga tó òbi ní màtí nyí nyá'í kǒkòrì dhu nónzi dhu fàkà. Ndirò, àdhi nyé ndi wò ádrèngbànga tó òbi nábhè indè?» ³ Ní Yèsù adè dhu àdu abádhí tó ndàti: «fma nyé mà átò, ma mí atdí dhu níwú tsàkú: Nyàdu pé dhu idù. ⁴ Yùwanì bhà bàtizò ní'í tí òrù-akpà ð rò ìrà? Ka ní'í tí indrù-bvè rò àhè bàtizò?» ⁵ Pbéttù abádhí adè 'òpè 'ìrè nga nzinziya ð, 'àmbe àtìnà dǒ: «Àlè kapè dhu àdù òrù-akpà ð rò kà ìrà, ní kàdèna àtìnà: «Olu ádhu inzá nyí nyadè Yùwanì rǎnna dhu ná'ù ní?» ⁶ Ndirò, àlè kapè dhu àdù indrù-bvè rò kà ráhè, ní kóró ale adèna àlè núbvu odu nǐ, iwà kóró ale ná'ù dhu Yùwanì rǐ'ì Kàgàwà bhà nabì nídhuní.» ⁷ Ní, abádhí adè dhu àdu, inzá ì rǎni àdha rò màtí ndi bàtizò ìrà dhu. ⁸ Ní Yèsù adè àtìnà abádhí nǐ: «fma nyé mà átò, ma mí nzì àdhi bhà ádrèngbànga tó òbi ní màtí ma marí ì dhu ònzi dhu núnò fàkà.»

Vínyò tó inga ð arí kasè ònzi òròrè kasutále tó mbóli

(Màt 21.33-46; Mrk 12.1-12)

⁹ Wò dhu-dzidǒ, Yèsù adè ndòpè ndàwe yà'í mbóli ihé-yà tó ndàti: «Atdí ale náazò vínyò tó inga, 'àdè 'ìrè ndi inga-kàsè nónzi róngo ale mànà. Wò dhu-lutinà, kàdè ndìvà ndàrà abhi ð ábhǒ idho nyé tí. ¹⁰ Ní vínyò-kpǒ t'ópèta tó kàsàmi náka rò, wòrǐ inga-àbadhi náavi atdí pbìndà kasutále ràrà fìndà ka kùtù vínyò-kpǒ náko ndi inga-kàsè nónzi arí ale-fǒ. Pbéttù ì kasutále náadè kòngbè, 'àdè kàdu róngò otsúna-kpa nà. ¹¹ Wòrǐ inga-àbadhi náavi ngàtsi kasutále tdfǒdǒ ràrà ànyì. Pbéttù vínyò tó inga-kàsè nónzi arí ale náangbè ndi ale átò, 'èndò dhu nǐ, 'àdè àduna róngò otsúna-kpa nà. ¹² Tdfǒdǒ kàvì ìbhè rí kisè kasutále ràrà ànyì. Ní abádhí náavi ndi tsí átò, ngbòna rǎngbìli ndi otú tí, 'àdè òdìna. ¹³ Ní wò inga-àbadhi náati: «Ma mí dhu ònzi ingbà tí? Òtsò! Ma mí idhudu nyé, affidu-mbi nòvì ànyì. Ngàtsi ní abádhí rǐ kàfù fǐfǐ.» ¹⁴ Pbéttù, kǒkòrì kasutále nítdègu wòrǐ kà t'ìdhunà

¹19.46 Ìsa 56.7; Yèr 7.11

nálà, ní abádhí náadè òte nínzìyia ð 'àti: «Kòní inga-àbadhi tí adíya ngàtsi nínanganí ale nyú ní wò. Ní kòho ka, ndíní inga adàya tí àdi àlè tò.»¹⁵ Ní abádhí adè kòdi inga ò rò, 'adè òhònà. Ní, ádhu nyú ndi wòrí inga-àbadhi rádè ònzìna kòkòrí kasutále ní? ¹⁶ Kà rádè ìrà, ndàbhè abádhí kòkyè, ndàdè ndi inga-kàsù nábhè ngàkpá ale-fò.»

Ní indrú nítidègu wò Yèsù ènò dhu ìrì, náadè àtìna: «Ínzá wòrí dhu àkà ndònzì ndi wò nyi nyènona dhu bhèyi.»¹⁷ Ní, Yèsù andà abádhí dò nga, ndàdè dhu ivu abádhí-tsù ndàti: «Yà Kàgàwà bhà Andítá nánò dhu-tì ní ádhu? Ndi Andítá átì:

«Yà odu-dzà nòsì arí ale náabvù igi odu,

ní ndi adè òngo idza-pbidò nòdò rádè àkàkà odu tí^m.»

¹⁸ Ndi odu dò rítisì ale níkòya ndi ìkò tí kà dò. Ndirò kà rítisì dònà ale ní ònga kínýiriya ìnyiri tí.»

Indrú rí dhu òngè Yèsù-tsù pàratà t'áfótá dò dhu

¹⁹ Wò ndi kàsùmì ð tí, Úyátá tó màlímó mà, pbàkùhání tó ádròdrò ale màna náatsú 'àlè Yèsù, pbètè abádhí náadè ihé-yà-òdò nónzì. Abádhí ní'ì iwà dhu nòsè ì ràrì ndi Yèsù rùbhi òte rò dýá mbólí ð. ²⁰ Ní abádhí náapè 'àmbè Yèsù rònna dhu mà kà rónzina dhu màna nánà dò kórò, 'adè abhábhò nùlì ròkò Yèsù tí ídzi ale bhèyi. Í abhábhò akò kà-tí ndíní 'adè tí kàlù nzére ale tí tsèna-bvù rò, 'adè kípfo 'àbhè anya t'ítàtá t'ále mà, lìwalì màna-fò. ²¹ Ní ì abhábhò níwú dhu Yèsù-tsù, ì ràti: «Màlímò, mà méni wà dhu nyi nyárí ènona dhu mà, nyi nyárí ùdhèna indrú tò dhu màna ràrì obhó dhu nyú. Ndirò, nyi nyárí ìnzì indrú-ònga nóvò, pbètè nyi nyárí Kàgàwà ózè indrú ròkò tí dhu núdhè obhóngà dò. ²² Nírò, àlè tó úyátá návi tí àvi àlè rùfò Kàyisàrà bhà pàratà?»²³ Pbètè, abádhí rìrèna dònà dhu ndi ndòsè rò, Yèsù adè àtìna abádhí ní: «Nyìbho pé atdí *dinarì fudu ò. ²⁴ Ádhi yà, nyina-wòyò mà pbìndà andítá màna rí'ì kà dò?» Ní abádhí adè dhu ádu 'àti: «Kàyisàrà ní ndi.»²⁵ Ní Yèsù adè àtìna abádhí ní: «Nyùbho Kàyisàrà bhà dhu-tsí Kàyisàrà tò, nyàdè Kàgàwà bhà-tsí núbho Kàgàwà tò.»²⁶ Ní abádhí rí kòzè nzére ale tí wò kèndò indrú tò dhu-okú dò rò dhu náadè abádhí lèma nónzì ònzi tí. Pbètè, idhò náko ì atdídò fíyò kàdu ote ní rò, abádhí adè ìnè ìnè tí.

Pbasàdùkáyó rí dhu òngè èvèvè ale rí èngbè dhu dò dhu

(Màt 22.23-33; Mrk 12.18-27; 1Kò 15)

²⁷ Wò dhu-dzidò, Pbasàdùkáyó nínzì ð ngúfe ale níwú Yèsù-tí'ò. Abádhí ní'ì inzà á'ù yà èvèvè kùdè ì ale rádè 'èngbe òve-bvè rò dhu ale. Ní abádhí níwú dhu Yèsù-tsù 'àti: ²⁸ «Màlímò, yàrí ní Músà náandí fàkà Úyátá: Atdí ale náapè òvè, ndèbhà pbìndà tsìbhále ìmbà atdí ngbàngba nà màtì, ní dhu àkà kà t'ádònà rùndu ndi abvo-àyi-tsù, 'adè nzónzo òdhi màna yà àvèvè adònà-òvò dò^m. ²⁹ Nírò, atdí ale ní'ì àrèbhè kpabhínzo nà. Ní ádrèngbà ingba náakè tsìbhále, ndàdè òvè ìnzì ndèbhà atdí ngbàngba mà. ³⁰ Ní kà-lutinà kpatsìbhíngba mà, ³¹ ìbhè rí kisé màna núundu wòrí abvo-àyi-tsù, 'adè ève. Ndi dhu anzì ndi wò dhu bhèyi tí kòkòrí àrèbhè kpabhínzo rò, ràve kórò ìnzì 'èbhà atdí ngbàngba mà. ³² Abádhí ève kórò dhu-dzidò, ndi tsìbhále náadè òvè átò. ³³ Ní, èngbeta-idhò ð, wòrí tsìbhále ní'ìyia àdhi bhà, yà kórò kòkòrí àrèbhè kpabhínzo tò kí'ì tsìbhále tí rò?»³⁴ Ní Yèsù adè dhu ádu abádhí tò ndàti: «Yà kòmbí rí'ì adzi ð, kpabhále mà vèbhále màna náarì 'èmbèmbà. ³⁵ Pbètè yà Kàgàwà ózè àkàkàná 'òkò yà olù rírà adzi ð dhu tí ale, kà-tì ní yà 'èngbè rí èvèvè ale nínzì ð rò vèbhále mà kpabhále màna, nòokoya ìnzì 'èmbà ì. ³⁶ Ndirò abádhí náavèya nzì tditò akepá màtì, màlàyíkà bhèyi abádhí nùuliyia ì nídhuní. Ndirò, abádhí ní'ìyia Kàgàwà bhà inzo iwà abádhí èngbe ì nídhuní. ³⁷ Músà avò dhu kpanga èngbè èvèvè ale rìngbeya ì. Pbiñdà andítá ð, yà kàzè ròrà rònà kàdzàmbà dò ròte ngari ð, kánzi Ádrèngbàle Kàgàwà Àbràhamè bhà Kàgàwà, Ìsakà bhà Kàgàwà,

^m20.17 Zàb 118.22

^m20.28 Tèr 25.5

ndirò Yàkòbhò bhà Kàgàwà tí. ³⁸ Nírò, Kàgàwà ní nǝ òvǝve ale tó Kàgàwà, pbétù ka ní ípirò rò arí'í ale tó Kàgàwà. Obhó tí, Kàgàwà tò kóró ale rí'í inè ípirò rò.» ³⁹ Ní, Úyátá tó ngúfe málímó náakò òte 'àti Yèsù nǝ: «Málímò, nyí nyòtè mbèyi nyú.» ⁴⁰ Abádhí náadù nzá 'òmvù 'ìvù atdí dhu mà tǝtǝdǝ Yèsù-tsǝ.

Krístò nátí Dàwudi t'ídhùnà?

(Yèr 23.5-6; Mát 22.41-46; Mrk 12.35-37)

⁴¹ Tǝtǝdǝ Yèsù adù dhu ìvu abádhí-tsǝ ndàti: «Ka kádù àtìnà ìngbà dhu bhèyi Krístò rǝrǝ Dàwudi t'ídhùnà? ⁴² Dàwudi nyú ndǝtǝrò rǝtina Zàburì° tó bhùkù ò:

«Ádrùngbǝle Kàgàwà rǝtina pbàkà Ádrùngbǝle nǝ:

Ádǝ ídú fangà dònǝ rò,

⁴³ rǝrà àhù ma mí pbùkù òmvù nábhǝ nyòbè dǝya dhu ò.»

⁴⁴ Ní, Dàwudi rǝ'í Ádrùngbǝle tí rǝ kǝnzi, ní kà rǝdù 'í'í ìngbà dhu bhèyi Dàwudi t'ídhùnà tí?»

Yèsù rǝ pbìndà ábhǝlǝ nǝví ròdò ì Úyátá tó málímó rǝ rò dhu

(Mát 23.1-36; Mrk 12.37-40)

⁴⁵ Àzèmbè ihé-yà nókò 'àmbe ndǝ ndúnona dhu ìrǝ dǝ rórò, Yèsù adù àtìnà pbìndà ábhǝlǝ nǝ: ⁴⁶ «Nyòdò nyí Úyátá tó málímó rǝ rò. Abádhí aròzèna dhu ní 'ùbhi ádzàdzǝ kǝnzà ì òfǝ rórò, 'àdù ìndrù nòzè rǝtsè ì ifǝta nyú nà yà ìndrù arǝ 'ùndu òyá ngari ò. Abádhí arǝ 'òzè 'òkò 'àvi rǝ tombi dǝ unduta-dzà ò, 'àdù 'òzè 'òkò angyinǝ rò rǝ'í ngari ò màhendè ò. ⁴⁷ Abádhí arǝ avbo-ayí-fǝ dhu òvo kórò, 'àdù àmbe 'ìtsò dǝ ádzàdzǝ, ndǝnǝ kà kati tí ì idzi ale tí. Ní Kàgàwà itǝiya anya abádhí dǝ òbi nyú nà.»

Nǝkù tó avbo-ayi rǝ perè nábhǝ Kàgàwà tò dhu

(Mrk 12.41-44)

21 ¹ Yèsù angbe ndǝ ndàndà nga, ndàdù ònzitǝle nála perè tí ì úbhóna Kàgàwà tó fǝrangà nǝdǝ rǝ sàndukù ò rò. ² Kádù atdí nǝkù tó avbo-ayi nála átò rǝ òyó fǝrangà-kpǝ-nzo nǝdǝ ndǝ sàndukù ò rò. ³ Ní Yèsù adù àtìnà ányí idzá 'í'í ale nǝ: «Ma mí obhó dhu nǝno fǝkù. Wòrǝ nǝkù tó avbo-ayi nǝdǝ fǝrangà abhò nyú ròsè kórò ale dònǝ. ⁴ Obhó tí, kórò kǝkòrǝ ngǝkpa ale núbho perè tí fǝrangà ní yà ìmbà rǝ'í kasu nà fǝyó kèlè. Pbétù fǝyadhíya, pbìndà nǝkù ò, nǝdù kórò foná rǝ'í fǝrangà yà dzǝnàna ònzi àmbènà nǝdǝ perè tí Kàgàwà tò.»

Yèsù rǝ Kàgàwà bhà idza nùgòlò ka kí dhu nówò dhu

(Mát 24.1-2; Mrk 13.1-2)

⁵ Ngúfe ale náakò 'àmbe òte dǝ Kàgàwà bhà idza dǝ. Abádhí ambénà àtìnà dǝ ka rósǝ ka èyǝya odu mà, Kàgàwà tò ka kúbho perè tí dhu màna nǝ. Ní, Yèsù adù àtìnà: ⁶ «Idho nǝ'íya inè, yà ìnzǝ atdí odu mà nǝubhàya ndǝ ngǝtsi odu dǝ ìnzǝ ka kùgòlò rórò òyá, kǝkò nyí nyálana dhu nzínzi ò.»

Yèsù rǝte tǝdǝ ndǝ ndingo rò ì nǝnziya dhu dǝ dhu

(Mát 24.3-14; Mrk 13.3-13)

⁷ Tǝtǝdǝ ì ale náadù dhu ìvu Yèsù-tsǝ, 'àti: «Málímò, ìngbà tǝngá nga ndǝ kǝkòrǝ dhu nǝnziya ì nǝ? Ádhu ndǝ ì dhu rǝ 'ònzǝ òná kǝsumǝ àkǝ dhu nitǝya fǝkà?» ⁸ Ní Yèsù adù dhu àdu ndàti: «Nyàndà nga mbèyi, ìnzǝ nyàbhù nyí atdí ale mà rǝtrǝ nyí. Obhó tí, ábhò ale níwúya òvòdu rǝ, ngǝtsi ale rǝrà àtìnà rǝ: «Ima ní Krístò.» Ndirò: «Yà adzi dǝ dhu-tsǝ rǝ ndòdǝ òná kǝsumǝ-tsǝ níndù wà ndǝ.» Ní, àpé nyòwò òwu rǝ ì ale-òwù ò. ⁹ Nyí nyowuya gukyè ìla-òyí nǝrǝ rǝ, nyàdù ìndrù ìvǝ dhu ìnzǝ 'àmbe fǝyó kámá-tsǝ dhu ìrǝ dǝ dhu-òyí

°20.42 Zàb 110.1

níí rǒ, ní àpé nyòwuya odo nábhù rǒ rísi ùkù. Obhó tí, dhu akáya kǒkòrí dhu rǒnzi ì angyi, pbétù ì dhu náavíya nzí dhu yà adzi ð dhu-tsù rǎrì ndòdì kòmbí tí.»

¹⁰ Tdítdǒ Yèsù adù àtìna: «Atdídená ale-tidò nóowuya `ùgyè rǒ ngǔkpà ale-tidò mànà, ndírò atdí ádrèngbá kamà bhà pbìrì ð ale nóowuya `ùgyè rǒ ngátsi ádrèngbá kamà bhà pbìrì ð ale mànà. ¹¹ Ádròdrò mùtiti náabhàya adzi rivi, ndírò ozokpa mà àgáyi mànà ràdù ì'ì dhèdhèrò ngari ònà. Odo àbhù rí rísi ìndrù ð dhu nòonziya ì, idho rí ìndrù ùkò ní ádròdrò dhu ràdù `ònzì òrù-akpà-nyí rǒ. ¹² Pbéù, tdù kǒkò dhu nòonzi ì kórò rǒ, ka kéláya pé nyí, kadù àvu rǎkú. Ka kubhòya nyí unduta-dzà ð ádròdrò ale-fǒ ndíni ka kítì tí ànyàkù. Ka kusóya nyí imbi ð, ndírò ka kowuya nyí nà ádròdrò kámá mà, lǎwálí mànà ònzì, òvòdu-okú dǒ rǒ. ¹³ Ndi kàsùmì-ònga ní ndi nyí nyowuya dùdú nyí nyéni dhu náwe rǒ abádhí tǒ ní. ¹⁴ Ní, nyí nyàkà nyéni dhu, inzà dhu rǎkàna nyítù afíkù, nyí nyí mùsambà ònzì tí dhu ní. ¹⁵ Obhó tí, ima ní ndi ma maraya nyí nyénona dhu mà, àkà àkà dhu-ònga t'òvòta tǒ irèta mànà dhu nábhù fǎkù. Ní fǎkù òmvù nóowuya nzí iko rǒ nyíkù-kpa rǒ, `àgò nyí nyénona dhu. <sup>16</sup> Abákù mà, ayíkù mà, adókù mà, fǎkù idzá-bhà mà, òdhfùkù mànà nóowuya nyípfo rǒ, `ùbho nyí òmvù-fǒ, `adù nzínzikù ð àbhò ale nyé núbho kokyè. ¹⁷ Kórò ale nòondróya nyí okúdu dǒ rǒ. ¹⁸ Pbéù, dùkù rǒ atdí àyí-ngba mà náawíya nzí. ¹⁹ Nyí nyí dhu-dzi òndù tí dhu náabhàya ndi nyòdò fǎkù ípírònga.»

Yèsù rí Yèrùsàlemà tǒ kigò rí ndàkò dhu nóvo dhu

(Màt 24.15-21; Mrk 13.14-19)

²⁰ «Nyí nyalaya gukyè Yèrùsàlemà tǒ kigò iwà òmvù tǒ pbànowí àkpòrò ngbòna rǒ, ní nyí nyéniya dhu ndi kigò rí ndàkò ònà kàsùmì-tsù rìndù wà ndi. ²¹ Ní, Yùdeyà tǒ pbìrì ð ì nòtù ale, náakáya `òtsè pbìrì-akpá dǒ. Yèrùsàlemà ì nòtù ale náakáya `ùvò ànyirò, adù òtse. Ndirò ngǔkpà pbanga ònà ì nòtù ale náakáya nzí `òtsù Yèrùsàlemà tǒ kigò ð. <sup>22</sup> Obhó tí, ì idho ní'íya dhu t'ùtsèta tǒ idho, ndíni yà Andítà náarúnona kórò dhu náaká tí. <sup>23</sup> Ndi nínganí, òya nà rí `òtù vèbhále mà, ìba òndo rí nzónzo rí `òtù foyá vèbhále mànà, ní'íya àpè ð. Obhó tí, Pbaìsrayélí tǒ pbìrì ð bhà náabáya àpè abhò nyú, ndírò Kàgàwà bhà nàwí náadàya ndàvi kpanjanga abádhí dǒ. ²⁴ Abádhí nzínzi ð atdídená ale-tsè ka kotííya obhi ní, kadù ngǔkpàkà núso kumbà kórò ngǔkpà pbìrì ònà. Ndirò, ì ngǔkpà pbìrì ð ale nòobéya Yèrùsàlemà tǒ kigò-dò, ràrà àhè fíyò pbìrì ònà ì í `adù ònà kàsùmì rǎkà dhu ð.»

Ìndrù t'ídhùnà ríngò dhu

(Màt 24.29-31; Mrk 13.24-27)

²⁵ «Nyí nyalaya ize adyífo rǒ, àbì rǒ, ndírò alalí rǒ màtí. Ndirò, yà adzi dǒ kórò pbìrì ð ale ní'íya ádrèngbá izu ð, ádrèngbá rèrù mà, màkurà mànà rǒnzina wògò níri ì í, inzí `adù àdhu mà nónzi ì í dhu nani rǒ. ²⁶ Ìndrù nùuvèya èvè tí odo ní, yà adzi rǒ rí ndónzi dhu nòdò ì í rǒ. Obhó tí, ádròdrònga tǒ òbi nà arí'ì òrù-akpà-nyí rǒ dhu-tsi níivíya kórò. ²⁷ Níró ní ndi ka kalaya Ìndrù t'ídhùnà òrù-akpà ð rǒ rírá rǒ. Kíraya ádrèngbá àpè nínzi ð, àbhò ádrèngbànga tǒ òbi nà, ndírò àbhò ádrèngbànga tǒ awáwù nà. ²⁸ Ní, kórò kǒkòrí dhu nòopéya gukyè `ònzì ì, ní nyí nyikòya mbéyi, nyángbe dùkù, iwà nyùkòlò ka kí àpè ð rǒ ònà idho níndù ndi nídhuní.»

Mùtini tí kátina itsu mà, kórò ngǔkpà itsu-tidò mànà tǒ mbólí rǎvina dhu

(Màt 24.32-35; Mrk 13.28-31)

²⁹ Yèsù adù yàrí mbólí náwe tdítdǒ abádhí tǒ ndàti: «Nyàndà pé mùtini tí kátina itsu mà, kórò ngǔkpà itsu mànà. ³⁰ Nyí nyapè abádhí-bí nálá iwà ì nòpè `àtá rǒ, ní ka nyí nyàndà rǒ, nyí nyarí dhu nani nyí-tíró tí iwà lǎbhú tǒ kàsùmì rìndù ndi. <sup>31</sup> Ní ndi dhu bhéyi tí, nyí mà àtò, nyí nyalaya gukyè kǒkòrí dhu rí `ònzì dhu, ní nyí nyéniya dhu Kàgàwà rí idzi ònyu ìndrù dǒ ònà idho-tsù rìndù wà ndi. ³² Ma mí obhó dhu núnò fǎkù: yà kòmbí rí'í'ì rùgànda rí nzí èda inzà kǒkòrí dhu nónzi ì rórò. ³³ Òrù-akpà mà, yàrí adzi mànà nùudàya èdà, pbétù pbàkà ote nùudàya nzí akekpá màtí.»

Yèsù rí ìndrù nàví rànà nga mbèyi, 'àdè àmbe 'ìtsò dṣ bilínganà dhu

³⁴ «Nyàndà nga mbèyi, akye onyè mà, iwa t'òrita mà, ndírò yà adzi ḡ dhu t'írèta màna náatdúna afíkè ní. Ndirò, nyàndà nga mbèyi, akye ndi idho náaraya isí dèkà inzá nyí nyèni rórò ní. ³⁵ Adhàdhì àdà náarí isí ìzà dṣ dhu bhèyi, ndi idho nísíyá ndi dhu bhèyi tí kórò yà adzi ḡ ale dṣ. ³⁶ Nírò, nyòkò nyìkpókè nà, nyàdè òwu nyítsò rṣ kórò kàsèmi ḡ. Ndi dhu bhèyi ní ndi, nyí nyadèya yà ríra kórò dhu ḡ rò nyí nyègè ní, ndirò Ìndrù t'ídhùnà-ònzí nyí nyíko ní òbí nábà.»

³⁷ Adyíbhengá, Yèsù aránà dhu núdhe rṣ ìndrù tṣ Kàgàwà bhà idzá rò, ndirò kúbhingá ndàdè àrà àhè rṣ, ndàrà àyi Mizèyituni tí kátina pbirí dṣ. ³⁸ Ndirò bhòtsèngánà nyé, kórò ale nóowúnà 'ìvà rṣ, 'òwù Kàgàwà bhà idza, Yèsù-tí'ò, ndíní ì iri tí kà rúdhèna dhu.

Pbàyàhúdí tṣ àdròdrṣ ale rí 'ìri ndíní 'abhè tí Yèsù kohò dhu

(Màt 26.1-5; Mrk 14.1-2; Yùw 11.45-53)

22 ¹ Yà ìmbà ònà afi nà Mègati tṣ mēhendè, *Pásika tí kátina, ní'ì iwà idhòna nínù ndi rṣ. ² Ní, pbàkùhání tṣ àdròdrṣ ale mà, Úyátá tṣ málímó màna náambénà Yèsù nábhè ì ádè kohò ònà otu nṣnè dṣ, ihé-yà-òdò nṣnzi ì í nídhuní.

Yudhà rí Yèsù ipfò ndàbhè Pbàyàhúdí tṣ àdròdrṣ ale-fṣ dhu

(Màt 26.14-16; Mrk 14.10-11)

³ Nírò ní ndi Sitanì náatsù Yudhà, Ìskàriyotà tí kátina ale-afí ò. Ndi Yudhà ní'ì atdí kumí dónà óyḡ nà Yèsù bhà ábhàlì nzinzi ḡ atdí ale. ⁴ Ní kàrà, òwù 'ìri pbàkùhání tṣ àdròdrṣ ale mà, Kàgàwà bhà idza-ngbò òdò arí sàndírí tṣ àdròdrṣ ale màna, Yèsù nípfò ndi ndi ndàbhè abádhí-fṣ tí dhu dṣ. ⁵ Ní, abádhí-idhè nfika ndi atdídṣ, 'àdè 'ìri fèrangà ì abhè tí Yudhà tṣ. ⁶ Ní Yudhà náadè ndi dhu ná'ù, ndàdè ndòpè ndònè Yèsù nípfò ndi ndi ndàbhè abádhí-fṣ ònà otu, inzá ihé-yà nēni rórò.

Yèsù rí Pásika tṣ ònyè nàví kòbhòlò dhu

(Màt 26.17-25; Mrk 14.12-21; Yùw 13.21-30)

⁷ Yà ìmbà ònà afi nà Mègati tṣ mēhendè-idhò náaká. Ndi idhò ní'ì yà tàmā-nzo náze ka kí Pásika tṣ ònyè tí ònà idhò. ⁸ Ní, Yèsù avì Péterù mà Yúwani nà ndàtí ní: «Nyòwu nyòbhòlò Pásika tṣ ònyè ndíní àlè konyè tí.» ⁹ Ní, abádhí ivú dhu kà-tsù 'àti: «Ádhà nga ndi nyí nyòzè mòwù ndi ònyè òbhòlò ònà?» ¹⁰ Ní Yèsù adè dhu àdu abádhí tṣ ndàtí: «Kígò ò nyí nyòtsù rò, nyí nyí nyàsò idha nàndò andu ḡ atdí ale nà. Ní, nyòwu kòwù ḡ tí, nyòwù òtsù kà ràrà òtsù ònà idza ò. ¹¹ Ní nyí nyadèna àtina ndi idza-àbadhi ní: «Málímó níwù dhu tsèné ndàtí: Mā mí Pásika tṣ ònyè nónyè ònà rò pbàkà ábhàlì màna kàluga rí'ì ádhà?» ¹² Ní kàdèna orèná rò rí'ì àdrèngbà kàluga, yà kórò dhu ka kòbhòlò ònà nífè fúkè. Ányí nga ní ndi nyí nyòbhòlona ònyè àlè tṣ nṣ.» ¹³ Ní abádhí náawù kígò ò, 'àdè kórò dhu nòtù yà Yèsù ènòna ka fíyò dhu bhèyi tí, 'àdè Pásika tṣ mēhendè tṣ ònyè nòbhòlò.

Yèsù nábhè rí kirè ònyè

(Màt 26.26-30; Mrk 14.22-26; 1Kò 11.23-25)

¹⁴ Ònyè tṣ kàsèmi níitdègu àkà, ní Yèsù mà náakò 'ámbe dhu ònyè dṣ pbìndà uvitatále màna. ¹⁵ Ní Yèsù atí abádhí ní: «Atdyúdu 'ìna atdídṣ àlè rónyè yàrí Pásika tṣ ònyè atdíkpá nyí màna tdṣ ma mabá àpèè rò. ¹⁶ Obhò tí, ma máfina nyí ní, ma ràrì nzí kònyè tdítdṣ, ràrà àhè òrè-akpà ḡ Àdrèngbà kamà Kàgàwà bhà idzi ḡ kàraya àkà dhu ò.» ¹⁷ Ní, Yèsù idyi ñavayi rí'ì ònà kópà, ndàdè òtsò àbhè Kàgàwà tṣ, ndàdè àtina: «Nyàko yàrí kópà, nyèdà nínzìkè ḡ, nyòmvè ònà rí'ì ñavayi. ¹⁸ Obhò tí, ma máfina nyí ní, ma ràrì nzí ñavayi òmvè tdítdṣ, ràrà àhè Kàgàwà rí idzi nónyè ìndrù dṣ dhu ò.» ¹⁹ Tdítdṣ kàdè mègati nídyí, ní òtsò ndi ndàbhè Kàgàwà tṣ dhu-dzidṣ, kèkò ndi mègati-ònga, ndàdè àbhèna pbìndà uvitatále-fṣ, ndàdè àtina: yàrí ní ngbòdu, okúkè dṣ rò ma mabhè. Nyòngò dhu

ònzì ndi dhu bhèyi, nyámbe mirè dš róná. ²⁰ Ònyè dzidš, kädè ðivayi rí'ì ðná kópá nábhù ndi dhu bhèyi tí abádhi tò, ndädè àtinà: «Yàrí kópá ní òwútána tí rí nyùngbò Kàgàwà nà, yà okúkè dš rò rí ndèfè azùdu-otù š. ²¹ Pbéttè, kànř ima nípfo rí ndàbhù ma òmvù-fš ale rí ìnè atdíkpá ima mànà ònyè-tsèná. ²² Obhó tí, Ìndrù t'ídhùnà rärà fíndá dhu ní yà ðóná ka kudhé dhu bhèyi. Pbéttè ka nípfo ndàbhù òmvù-fš ale rí'ì àpbè š.» ²³ Ní, Yèsù bhà uvitatále náadè 'òpè 'òngè dhu tsèyá nzínziya š 'ámbe àtinà dš, rärì àdhi pbá ale nzínziya š, wò dhu bhèyi dhu ònzì rádè.

Ádrèngbàle nyú ròsè ní àdhi?

(Màt 18.1-4; Mrk 10.35-45; Yùw 13.2-17)

²⁴ Wò dhu-dzidš, Yèsù bhà àbhàlì náakò 'ámbe 'àgò dš nzínziya š òbì nyú ná. Abádhi ambénà dhu òngè dš tsèyá, rärì àdhi nyú ndi àdrèngbàle nzínziya š ròsè. ²⁵ Ní Yèsù adè àtinà abádhi ní: «Yà adzi š pbìrì dš àdrèdrš kámá náari i pbìrì-do nónyè òbì nyú ná. Ndirò i pbìrì dš rí'ì òbì ná ale náaradè 'òzè kanzi i idzìnga ònzì arí ale tí. ²⁶ Ní, fàkè kà rí'ì mbá ndi dhu bhèyi. Pbéttè, àdrèngbàle tí rí'ì nzínzikè š ale náká ndi'ì ákèkpá ale bhèyi, ndirò ìndrù ènda rí ale náká ndi'ì ìndrù-kàsè ònzì rí ale bhèyi. ²⁷ Nírò, àdrèngbàle nyú ní àdhi? Tí yà mizà dš rò rí ònyè nónyè ale? Ngátsi ní, tí yà ònyè nàlì mizà dš ale? Tí obhó yà ònyè nónyè rí mizà dš rò ale kèlè ndi àdrèngbàle? Pbéttè ma m'í'ì nzínzikè š àdhàdhi yà ònyè nàlì rí mizà dš ale bhèyi. ²⁸ Nyř, nyř'ì ní ndi nyř nyádzi nyř, nyòndù àpbè-dzi atdíkpá ima mànà ale. ²⁹ Ní ndi dhu-okú dš rò ní ndi, ma mútri nyř àdrèngbà òrè-akpá š Ádrèngbà kamà Kàgàwà bhà idzi tò, àdhàdhi Àbadu Kàgàwà núutri ma kà tò dhu bhèyi. ³⁰ Ndi dhu bhèyi ní ndi, nyř nyonyaya dhu, nyädè dhu òmvè atdíkpá ima mànà pbàkà idzi š. Ndirò nyř nyadèya òko kamà tó tombi dš, nyámbe atdí kumì ðóná šyò ná Pbaìsràyélì tó rügànda-tsè-ànyá núnò dš.»

Yèsù rí Péterè rí ndòdho dhu nóvo dhu

(Màt 26.31-35; Mrk 14.27-31; Yùw 13.37-38)

³¹ Wò dhu-dzidš, Yèsù adè àtinà Péterè ní: «Simoni, Simoni, firi pé! Stani nónzi nyř, ndinř ndilè tí èkúnga, àdhàdhi nganè-ònga nílè ka karí dhu bhèyi. ³² Pbéttè ma mìtsò ma okúnè dš rò ìnzì pbàkè a'uta nóongo tí olù. Ní, nyi nyapè ingo tidu ð, ní dhu àká nyabhè òbì adónè-afí tš.» ³³ Ní Péterè adè àtinà kà ní: «Ádrèngbàlè, ma mà'ù wà dhu kusò àlè atdíkpá imbi š, ndirò àlè ràdè ève atdíkpá nyi mànà.» ³⁴ Ní Yèsù adè dhu àdu kà tó ndàti: «Péterè, ma mátina nyi ní: indo, à'è-akpá rí nzì òngè inzà nyi nyòdhdò ma ìbhè-gùna nyati, inzà nyi rúni ma rórò.»

Yèsù rí pbìndà uvitatále návì rügò ísòwè mà, bhòlo mà, ìla tó obhi-akpá mànà dhu

³⁵ Tdítdš, Yèsù ivú dhu pbìndà àbhàlì-tsè ndàti: «Yà ma muví nyř nyòwù ìmbà ísòwè mà, ìmbà bhòlo mà, ndirò ìmbà kàyitò na rò, ní atdí dhu mà náawí tí àwí ræké?» Ní abádhi adè dhu àdu 'àti: «fínzá atdí dhu mà náawí róká.» ³⁶ Ní Yèsù adè àtinà abádhi ní: «Pbéttè kòmbì, ísòwè nà rí'ì ale náká ndidyi ka, bhòlo nà ale ràdè pbìndà bhòlo ndiyi. Ndirò, ìmbà rí'ì ìla tó obhi-akpá nà ale náká ndàbhù róná màdzarè kodzi, ndinř ndadè tí ìla tó obhi-akpá nódzi ndi fèrangà rš. ³⁷ Obhó tí, ma mátina nyř ní: yà Andítá núnò dùdú dhu náká wà rònzi ndi. Ndi Andítá ráfina: «Ka kazè àbadhi nzère ale nzínzi š.» Ní obhó tí, ima nàndà dhu ní rí ndònzì ònzì.» ³⁸ Ní, abádhi adè àtinà: «Ádrèngbàlè, kànř šyò ìla tó obhi-akpá.» Ní kädè àtinà: «fwa àká.»

Yèsù rí ndìtsò Mizèyituni tó pbìrì dš rò dhu

(Màt 26.36-46; Mrk 14.32-42; Yùw 18.1-2)

³⁹ Yèsù náahè idza rò, ndädè àrà Mizèyituni tó pbìrì dš, yà bìlì ndi ndarí ònzina dhu bhèyi. Kàbhà uvitatále náadè òwu kòwù š ànyì. ⁴⁰ Ní ànyì ndi ndàrà àhè rò, kàti pbìndà àbhàlì ní: «Nyìtsò nyř, akye nyř nyotsúna umvútá ð ní.» ⁴¹ Tdítdš, kíndri ndi itseta abádhi

tí rò, mbèmbè òbvu ka kòbvu odu námbèná ìtsì róngà adzí tí, ndàdè ndòkò otáyàna dò, ndìtsò ndì, ⁴² ndàtì: «Àbá, nyí nyòzè ka ní, ìndrì pé yàrí kópà itse rùdù rò. Pbéù, àpé kǎ'ì ma mòzè dhu rí ndònzì dhu tí, kàkà ndí'ì ndí nyí nyòzè dhu tí.» ⁴³ [Nírò ní ndí màlàyikà nńtò ndí òrù-akpà ònà rò, ndrìrà òbí nábhu kà tò. ⁴⁴ Ádràngbá izu náka ndí dhu-okú dò rò, kàràna ndìtsò rò ádràngbá òbí nyú ná tdítíd, róná rò rátdé adyò ràdù ndìlì azu rátdé obvò dhu bhéyi.] ⁴⁵ Itsdòta dzidò, kǎvà ndí, ndàdè ndàdu pbindà ábhàlì-tí'ò, ndàdè abádhí òtù iwà ùdho rò, atdíò izu náka ì nídhuní. ⁴⁶ Ní kàdè àtìna abádhí ní: «Ádhu nyí nyòdhò ní? Nyìvà nyí, ndrìrò nyìtsò nyí, akye nyí nyotsúna umvútá ò ní.»

Yèsù nòsò ka kí dhu

(Màt 26.47-56; Mrk 14.43-50; Yùw 18.3-11)

⁴⁷ Àzèmbè Yèsù ròte rórò ní ndí, ihé-yà núnnya ì, Yudhà tí kátina ale ràdù àdì fíyò pàkò dò-tsirò. Ndi Yudhà ní'ì Yèsù bhà atdí kumì dóná óyò ná ábhàlì nzínzi ò atdí ale. Ní kǎndrì Yèsù-tí'ò, ndíní ndí ndambó tí ka. ⁴⁸ Ní Yèsù adù àtìna kà ní: «Yudhà, tí ambótá-otù ò nga ndí nyí nyí Ìndrù t'ídhùnà nábhu òmvù-fò ní?» ⁴⁹ Kàkà Yèsù màna ì'ina ale nítdègu wò rí ndàpà ndònzì ndí dhu nàlá, níwú dhu Yèsù-tsù, 'àtì: «Ádràngbá, dhu àkà tí mǎ'a ìndrù ìla tò obhi-akpá ní?» ⁵⁰ Ní, abádhí nzínzi ò atdí ale nún'á pbàkùhání tò ádròdrò ale dò kamà bhà kasutále, ndìtsà fangà dónà bina. ⁵¹ Pbéù, Yèsù adù àtìna: «Ìnzè, ùbhà! Iwà àkà wò dhu bvùtí!» Wò dhu-dzidò, Yèsù adù ndí ale-bì-ngbò nàpbalà, ràdù ògù. ⁵² Ní, Yèsù adù àtìna kòkò róná ìwú pbàkùhání tò ádròdrò ale mà, Kàgàwà bhà idza-ngbò òdo arí sàndìrì tò ádròdrò ale mà, pbàkùrù màna ní: «Nyí nyàdè tí iwu fùkú ìla tò obhi-akpá ná, ndrìrò fùkú mùgò màna ogbotále nòsò ríwu ale bhéyi?» ⁵³ Àlè kùbhi ì'ì rò nyí màna bìllìngà Kàgàwà bhà idzá, ìnzì nyàdè malù. Pbéù kòmbí rí kàsùmì ní fùkú, yà ìnò ò arí kasù ònzì òbí màna.»

Péterù ráttina inzà ndí rùnì Yèsù dhu

(Màt 26.57-58, 69-75; Mrk 14.53-54,66-72; Yùw 18.12-18,25-27)

⁵⁴ Yèsù ì àlù dhu-dzidò, abádhí náadù òwu kà ná pbàkùhání tò ádròdrò ale dò kamà bhà. Péterù adù àdì olunà rò, ndámbe àrà dò abádhí-owù ò. ⁵⁵ Kòkòrì ale nún'ò kàzù rùwugà dò, 'adù òko tsùna ná. Péterù adù ìrà, ndàdì átò abádhí nzínzi ò. ⁵⁶ Ní, kasù tò atdí tsibhàlè náala Péterù kàzù-tsùna àdì rò. Ní kàdè nyìkpóna kà rò, ndàdè àtìna: «Yàrí ale mà ní'ina átò kà màna.» ⁵⁷ Pbéù, Péterù adù kà-tsù dhu nàgò, ndàtì: «Yà tsibhàlè, inzà ma màni wò ale!» ⁵⁸ Àkè kàsùmì dzidò tí, ngàtsi ale náala ka tdítíd, ndàdè àtìna kà ní: «fnyì nyú mà átò, nyí ní atdí abádhí nzínzi ò ale.» Pbéù Péterù adù àtìna wò ale ní: «Ìnzì ní ma abádhí nzínzi ò ale.» ⁵⁹ Tdítíd, mbèmbè iwà atdí adiyí-fò-sìsì nyú nùdà rórò, ngàtsi ale náavò dhu òbí nyú ná ndàtì: «Obhó nyú, yàrí ale mà ní'ì atdíkpá kà màna, ka ní Gàlìlayà tò pbirì ò ale nídhuní.» ⁶⁰ Ní, Péterù adù dhu àdu kà tò ndàtì: «fzà ma màni wò nyí nyòzè nyùnò dhu.» Wò ndí kàsùmì ò tí, àzèmbè Péterù ròte rórò ní ndí, à'ù-akpà náadù òngò. ⁶¹ Ní, Ádràngbàlè Yèsù náagéré ndí, ndàndà Péterù. Nírò ní ndí Péterù adù yà Ádràngbàlè Yèsù núnòna fíndà dhu níre. Kàtì: «Ìndo, inzà à'ù-akpà nàpè òngò rórò, nyí nyí'ina iwà nyí nyòdhò ma ìbhu-ràdò rò.» ⁶² Ní Péterù adù àhu ìrì, ndàdè òdzi ádràngbá izu nyú ná.

Yèsù ní ka kí dhu núnò, kadù àmbe òvìna dò dhu

(Màt 26.57-68; Mrk 14.65; Yùw 18.12-24)

⁶³ Yà Yèsù rí'ì foyá ale náambèna kùgbò dò, 'adù àmbe kòvì dò. ⁶⁴ Abádhí owùnà kà-nyí àtsì rò, 'adù dhu ìvu kà-tsù, 'àtì: «Àtì pé nyí nùtì ale fàkà?» ⁶⁵ Ndrìrò abádhí náadù ábhò ngùkpà nzère dhu nyú núnò kà ní.

Yèsù nà ka kówu ìvò Pbayàhúdí bvè ádròdrò anya nítǵí arí ale-ònzí dhu

(Mát 26.59-66; Mrk 14.55-64; Yüw 18.19-24)

⁶⁶ Inga níitǵègu ùbho, ní Pbayàhúdí tó pbàkùrè mà, pbàkùhání tó ádròdrò ale mà, Úyátá tó màlímò màná, núundu ì, 'àdè Yèsù nàbhè kowù nà fírábvè ádròdrò anya nítǵí arí ale-ònzí. ⁶⁷ Ní, abádhí níwú dhu Yèsù-tsè 'àti: «Nyí nyapè ì'í Krístò tí, ní únò pé ka fàkà.» Ní Yèsù adè dhu àdu abádhí tó ndàti: «Ma mapé kèno fùkè, ní nyí nyí nzi kà'u. ⁶⁸ Ndirò, ma mapé dhu ìvù tsèkà, ní nyí nyí nzi dhu àdu idù. ⁶⁹ Pbéta ròpè ndí kombí, Ìndrù t'ídhùnà ràrà àdi Kàgàwà bhà ádrèngbànga tó obi tó fangà dónà rò.» ⁷⁰ Ní, kóró ale adè dhu ìvu kà-tsè 'àti: «Olu nyí tí ndí Kàgàwà t'ídhùnà?» Ní kàdè dhu àdu abádhí tó ndàti: «Nyí ní ndí nyí nyàti, ima rari ndí.» ⁷¹ Ní abádhí adè àtina: «Àlè tí'í inè ngambi-atdyú nà tǵítǵí? Àlè kírì wà kèno dhu àlè-bì nyú ní.»

Yèsù rí mèsambà ònzí Pilatò-ònzí dhu

23 ¹ Abádhí níwà ì kóró atǵíkpá, 'òwù Yèsù nà, 'òwù ìvò nà Pilatò-ònzí. ² Ní abádhí apè 'òbhè ka, 'àmbe àtina dǵ: «Má mòtù yàrí ale àlè tó pbìrì ò ale-dò idzì rí, ndíni dhu níwà tí ró. Kà ràrà ìndrù-tsè náto rò ìnzí Kàyisara bhà pàratá nǵfó tí. Ndirò kà ràrà ndàti rò ndíni Krístò, ádrèngbà kamà tí.» ³ Ní Pilatò ìvù dhu Yèsù-tsè ndàti: «Inyi, nyí tí Pbayàhúdí tó ádrèngbà kamà?» Ní Yèsù adè dhu àdu kà tó ndàti: «Inyi ní ndí ka nyí nyèndò.» ⁴ Ní Pilatò adè àtina pbàkùhání tó ádròdrò ale mà, ihè-yà màná ní: «Inzá ma màla atǵí afátá mà yàrí ale dǵ ka kàdè anya òtǵí okúna dǵ rò.» ⁵ Pbéta abádhí náadè dhu nǵtè atǵí dǵ, 'àdè àtina: «Kà rúdhèna dhu náarí ìndrù-dò nídzí. Kòpè ka Gàlilayà tó pbìrì ò rò, ndèdà nà kóró Yùdeyà tó pbìrì ònà, ndirà àhè nà ìrò.»

Yèsù rí'í ádrèngbà kamà Hèròdè-ònzí dhu

⁶ Pilatò níitǵègu wò dhu ìri, náadè dhu ìvu wò ndí ale ràtí Gàlilayà tó pbìrì ò ale. ⁷ Ní, ádrèngbà kamà Hèròdè bhà pbìrì ò ale tí kà rí'í dhu ndí ndí rò, Pilatò adè kàbhè kowù nà Hèròdè-fò ò. Wò ndí kàsúmì ò, Hèròdè náadè ndòtù Yèrusàlemà tó kígò ò ndí ndírá átò rò. ⁸ Ní Yèsù ndí ndàla rò, Hèròdè-idhè níka ndí atǵí dǵ. Obhò ka ní'í angyangyi tí ubhina ndòzè rò ndàla Yèsù-ngbò, yà kà dǵ ka kúnona dhu níri ndí ndarí dhu-okú dǵ rò. Ndirò, kàzè ndàla kà rónzina atǵí wíwì mà. ⁹ Ní Hèròdè náangè dhu ádzíta nyú Yèsù-tsè, pbéta kàdè nzá atǵí dhu mà nádu kà tó. ¹⁰ Pbakùhání tó ádròdrò ale mà, Úyátá tó màlímò màná ní'í ànyirò. Ní abádhí adè Yèsù òbhè obi nyú nà. ¹¹ Nírò ní ndí Hèròdè mà, yà ngbóna òdo rí pbànowí màná, náambénà kèno dǵ ìtsi dǵ. Ní ka ndí ndègbò, ndàdè àyàya mberè náfò kà-rò dhu-dzidǵ, kàdè Yèsù àdu kowù nà tǵítǵí Pilatò-fò ò. ¹² Ndi nínanganí tí, Hèròdè mà Pilatò nà, náadè 'òzè òzè tí, àzèmbè òmvù tí ì árubíhì ì'í rò angyinà rò rórò.

Yèsù-ànyà nótǵí ka kí ndíni ka koho tí dhu

¹³ Pilatò náandu pbàkùhání tó ádròdrò ale mà, Pbayàhúdí tó ádròdrò ale mà, ngèkpà ale màná. ¹⁴ Ní kàdè àtina abádhí ní: «Nyí nyiwú yàrí ale nà fudu ò, nyàdè àtina kà rarí ìndrù-dò nídzí ndíni dhu níwà tí. Nírò, kànì ma mòngè dhu kà-tsè nyèkpòkè ò rò. Ní ma màla nzá atǵí afátá mà kà-dǵ ka kí anya nótǵí okúna dǵ rò. Ndirò, atǵí dhu mà rí'í ìmbà yà nyí nyòbhè ka dónà. ¹⁵ Hèròdè nyú mà nála nzá atǵí afátá mà kà dǵ, kàdè kàdu tǵítǵí àlè-fò ò nídhuní. Ní, yà kónzì dhu ò, atǵí dhu mà rí'í mbà, yà kàbhè ràdè kohò. ¹⁶ Ní, ma mí kàkòlo iwà ma màbhè ka kèvi rórò.» ¹⁷ [Yà Pásika tó mēhendè-idhè náarírá dhu bhèyi, ka kongónà atǵí ale níkòlò imbi ò rò abádhí tó.] ¹⁸ Ní, abádhí kóró náapè 'ùkù atǵíkpá, 'àmbe àtina dǵ: «Ábhè wò ale kohò, nyadè Bàraba níkòlò fàkà.» ¹⁹ Ndi Bàraba ka kasò imbi ò, kígò ò ndí nónzì wògò-okú dǵ rò, ndirò ìndrù kohò dhu-okú dǵ rò.

²⁰ Pilatò abhè tina tǵítǵí ihè-yà tó, Yèsù ndí ndòzè ndíkòlò nídhuní. ²¹ Pbéta, abádhí adè idè: «Étò ka mèsàlabhà dǵ! Étò ka mèsàlabhà dǵ!» ²² Íbhè rí kíse ní, kàti abádhí ní: «Ádhu nyú ndí káfá? Inzá ma màla atǵí afátá mà, yà kàkà kohò okúna dǵ rò. Ní ma mí

kàbhè kùvi, madè ikòlònà ràrà.»²³ Pbéù, abádhí náadè dhu ètè, 'àmbe ùkú dè àrì nyé tí, ndíní ka kètó tí ka mèsàlabhà dè. Ní abádhí tó ikú-òbì òsè dóna ná rò, ²⁴ Pilatò adè abádhí-afí òzè dhu nónzì. ²⁵ Ní kíkòlò yà imbi ò ka kòsò kígò ð ndí nónzì wògò-okú dè rò, ndírò abvo nóhò dhu-okú dè rò ale. Ndí ale ní'ì yà abádhí rùbhi ònzìnà rò kíkòlò ale. Nírò ní ndí kàdè Yèsù nábhu abádhí-fò, ndíní abádhí onzi tí affiya nózè dhu bhèyi.

Yèsù nútò ka kí mèsàlabhà dè dhu

²⁶ Yèsù nà ì òwu ònà kàsùmì ð, abádhí náalé Simonì tí kátina atdí ale ìnga bvè rò rírá rórò. Ndí ale ní'ì Kùrenì tó kígò ð ale. Ní abádhí náadè mèsàlabhà nágba kà-dè, ndíní kánò tí, ndàmbe àrà dè nà Yèsù-owù ð. ²⁷ Ábhò ihé-yà mà, vèbhále mànà náambèná òwu dè Yèsù owù ð. I vèbhále náambèná odrùya-dò nùpbi dè izu-okú dè rò, 'adè àmbe Yèsù òdzì dè. ²⁸ Ní Yèsù agéré ndí ndàndà abádhí, ndàdè àtìnà: «Yèrùsàlemà ð vèbhínzó, ìnzì nyòdzì ma! Pbéù, nyòdzì nyí nyí-tírò, ndírò nyòdzì fìkà nzonzo. ²⁹ Obhó tí, idho rí'ì inè yà òyà ka kowuya àtìnà rò: «Hirò nònzì ní ìngò-ayí, ndírò hirò nònzì ní ìnzà ì nùgè vèbhále, yà ìnzà inzo apèna ibàya-tsè nìndè vèbhále.» ³⁰ Ndí nínání, ìndrù owuya àtìnà rò pbirì-akpá ní: «Nyàgbù nyí dóká!» Ndírò abádhí owuya àtìnà rò pbirì ní: «Nyàtsì nyí dóká!» ³¹ Obhó tí, yà dhu bhèyi ka kí dhu ònzì kázú itsu rò rò, òtýòtýù itsu rò ka kónzina dhu nóoloya ìngbà dhu bhèyi?»

³² Wò ndí kàsùmì ð tí, ka kambèná òwu dè átò nzère dhu ònzì arí óyò ale nà, ndíní ka kòkye tí atdíkpá Yèsù mànà. ³³ Ní, «Ale-dò-kpa» tí kátina ngari ò ì òwù ùvò rò, abádhí nútò Yèsù mèsàlabhà dè ànyírò, kòkò nzère dhu ònzì arí óyò ale mànà. Atdí ale ka kètó Yèsù bhà fangà dònà rò, kadè ngàtsi nútò kàbhà ìgù dònà rò. ³⁴ [Ní, Yèsù ambèná àtìnà dè: «Ábà, úbà dhu abádhí tó, ìnzà abádhí èni ì ònzina dhu nídhuní.»] Abádhí náadè Yèsù rò màdzarè nùndò foyá, ngàlà ð ì òvì rórò. ³⁵ Ìndrù náadè ìko ànyírò, 'àmbe ndònzì rí dhu nàndà dè. Pbéù, pbàyàhúdì tó ádròdrò ale náadè òko 'àmbe Yèsù nágbo dè, 'àmbe àtìnà dè: «Kígù ngèkpá ale, ní kígù pé ndí ndítírò, kápè ì'ì Krístò, Kàgàwà ópí fìndà ale tí!» ³⁶ Pbanówí náambèná kùgbo dè átò, 'adè òwu ògyògyè òvayì náva rò kà-tsè. ³⁷ Abádhí adèná òwu àtìnà rò: «Nyí nyapè ì'ì Pàyàhúdì tó ádrùngbà kamà tí, ní ìgù pé nyí nyí-tírò.» ³⁸ Kà-dònà ka kadè dhu àndì yà dhu bhèyi: «Yàrí ale ní Pàyàhúdì tó ádrùngbà kamà.»

³⁹ Yà Yèsù tí ka kètó mèsàlabhà dè ale nínzì ð atdí ale nútò dhu kà ní ndàti: «Nyí tí obhó Krístò? Ígù pé nyí nyí-tírò, nyadè mà nígu!» ⁴⁰ Pbéù ngàtsi kà t'òdhìnà náadè òrè kà dè ndàti: «Nyí tí obhó Kàgàwà-dò mà nónzì, àzèmbè nyí nyongó ì'ì ndí àpè-tidè kèlè nábà nyí nyí?» ⁴¹ Àlè kí àpè nábà obhónànga dè, àlè tó afátá-okú dè rò àlè kí kàbà nídhuní. Pbéù yàrí ale náfà nzà atdí dhu mà.» ⁴² Tdítdò, kadè àtìnà: «Yèsù, ìrè nyírè ma pbùkè idzi ò nyí nyòtsù rò.» ⁴³ Ní Yèsù adè dhu àdu kà tó ndàti: «Ma mí obhó dhu méno ìndè: àlè kòtsù nyí mànà ìndo tí *pàràdisò ð.»

Yèsù ròvè dhu

⁴⁴ Mbèmbè azà adyifò-sisì adyìbhengá nga tó ð, ìnò-yà níibvú ndí kórò ndí pbirì ð, ràrà àhu àrùgyètí adyifò-sisì adyídò nga tó ð. ⁴⁵ Adyifò náavè, Kàgàwà bhà idza ð ka kúsò ádrùngbà mberè *pàziya tí kátina-ònga ràdè ndífa átsì rò. ⁴⁶ Ní Yèsù akú orá tìna nyé nà ndàti: «Ábà, ma màbhè afidu fènu.» Wò dhu ndí ndòrì dhu-dzidò ní ndí, kà-afí náadè ìtdè dòtsí. ⁴⁷ Wò ndí nònzì dhu ndí ndàla rò, Pbarómá tó pbirì ð atdí miyà pbanówí dè ádrùngbàle níilè Kàgàwà ndàti: «Obhó nyé, yàrí ale ní'ì obhónàngatále!» ⁴⁸ Kórò alé-yà, yà ìbì rò ìwùnà dhu àndà, náala wò ndí nònzì dhu. Ní abádhí náadè ì ànyírò rò dèya-tsirò èlè izu nyé nà rórò. ⁴⁹ Yà Yèsù nùní kórò ale, Gàlilayá tó pbirì ð rò ka nùndà vèbhále mànà, níikò itseta, 'àmbe èda ràda dhu nàndà dè.

Yèsù nótà ka kí dhu

⁵⁰ Pàyàhúdì-bvè ádròdrò anya nítdì arí ale nínzì ð, Yòzefè tí kátina atdí ale ní'ì ìnè. Ndí ale ní'ì ìdizì ale, ndírò ka ní'ì obhónàngatále. ⁵¹ Kàtsù nzà yà Yèsù dè rí 'ìrì

ale tó ɔte ò màtí, ndírò abádíhí rǒnzina dhu ò màtí. Wò ndí Yǒzefù ní'í Àrimátayò tí kátina Pbayàhúdí-bvù atdí kígò ǒ ale. Ndirò kǒngónà Kàgàwà rí idzi ònyu ìndrù dǒ ònà idhò nǒdò. ⁵² Ní kàrà Pilatò bhà, ndàrà Yèsù-abvò nónzi kà-fǒ. ⁵³ Kàdù Yèsù-abvò nífo mèsàlabhà dǒ rò, ndàdù ngbòna nákpòrò mberù ò. Kàdù àrà ndí abvo nǒtù bhalabhala ò ka kòbhi ibhu ò. Ndi ibhu ní'í inzà ka kàpè atdí ale mà nǒtù ònà angyi. ⁵⁴ Wò dhu anzì ndí yà ìndrù rí 'òbhòlo ndíni *sàbatù adù tí ndòpè ònà idhò ǒ. ⁵⁵ Yà Gálilayà tó pbirì ò rò Yèsù néndà vèbhále, náadù òwu atdíkpá Yǒzefù mànà. Abádíhí náala Yèsù-abvò nǒtù ka kí ònà ibhu, 'adù Yèsù ka kili ibhu ò tí dhu nála. ⁵⁶ Wò dhu-dzidǒ, abádíhí náadù 'adu fràrvù, 'òwù andròkò mà, ndrùù rǒngù akye mànà nǒbhòlò. Sàbatù-idhò ǒ, abádíhí náadù 'àso yà Hyátá nónzi dhu bhèyi.

Yèsù rí ndìngbè dhu

(Màt 28.1-10; Mrk 16.1-8; Yùw 20.1-13)

24 ¹ Sàbatù-idhò dzidǒ rúbho nga ǒ, vèbhále náawù kútsingá nyú kàbhùli ò. Abádíhí awù anyì yà angyangyi ò òbhòlò mbèyi rǒngù akye mànà foyá. ² Ní, abádíhí adù odù nótù iwà ka kǒgèrè ibhu-lí rò rǒ. ³ Ní abádíhí atsu ndi ibhu ò, pbètù abádíhí adù nzá Ádrùngbàle Yèsù-abvò nótù. ⁴ Ní atdídǒ idhò nùko abádíhí ndi dhu dǒ rǒrò ní ndí, òyǒ ale nùtù ò abádíhí tí, atdídǒ rùmbili màdzarù nà rǒyá. ⁵ Ní atdídǒ ɔdò nísí òyà dhu-okú dò rò, abádíhí adù dǒyà nàtdò obvò. Pbéù, kǒrì ale adù dhu ìvu abádíhí-tù 'àti: «Ádhu nyí nyí ìnè rí'í nyìkpóna mà ale nǒmè òvùve ale nzínzi ǒ ní? ⁶ Kà rí'í mbà irǒ, kǒngbè wà ndí ɔve-bvù rò. Nyirè pé yà fùkè kèno àdì ndí ndàdì Gálilayà tó pbirì ò rǒrò dhu. ⁷ Kàtì: «Dhu àkà kipfo Ìndrù t'ídhùna kabhù nzérenatále-fǒ, kadù òtonà mèsàlabhà dǒ, ndírò ìbhù idhò dzidǒ, kà radù ndìngbè.» ⁸ Nírò ní ndí abádíhí náadù yà Yèsù ɔno ɔte nírè. ⁹ Ní abádíhí adù ò ibhu-tí'ò rò, 'òwù yà ò àla kǒrǒ dhu núnò atdí kumi dóná atdí nà ábhàlǒ tǒ, kǒrǒ ngùkpá ale mànà. ¹⁰ I vèbhále ní'í Mágàdala tó kígò ǒ Màriyà mà, Zànì mà, Yàkòbhò-tsánà, Màriyà mànà. Ndirò, yà abádíhí 'ìnà mànà ngùkpá vèbhále, náadù dhu àwe ndi dhu bhèyi tí Yèsù bhà uvitatále tǒ. ¹¹ Pbéù, kǒkò vèbhále òndò fíyò dhu nàtì uvitatále adù zèze tí. Ní abádíhí adù nzá ndi dhu ná'ù. ¹² Pbéù Pèterù náadù ndivá, ndòkù kàbhùli ò. Ní, ndí ndàgù ndí ndàndà ibhu-ònga rò, kàla mberù-mbélémbèlè kèlè anyì. Wò dhu-dzidǒ, kàdù ndàdu ndàrà pbìndà atdídǒ idhò nùko ndí wò ndí nònzì dhu dǒ rǒrò.

Yèsù rí ndàvì òyǒ ábhàlǒ tǒ Èmawù ràrà otu ǒ dhu

(Mrk 16.12-13)

¹³ Ndi nìnganí tí, Yèsù bhà ábhàlǒ nzínzi ǒ òyǒ ale náakò 'àmbe òwu dǒ Èmawù tí kátina pbanga ò. Ndi pbanga ní'í atdí kumi dóná atdí nà kilòmètèrè tí Yèrùsàlemà tó kígò rǒ rò. ¹⁴ Abádíhí ambèna òte dǒ yà ò nònzì kǒrǒ dhu-tsí dǒ. ¹⁵ Ní wò abádíhí rǒte, 'adù àmbe 'àgò dǒ ònà kàsùmì ǒ, Yèsù nyú ndírò náandrì abádíhí tí ò, 'adù àmbe òwu dǒ atdíkpá abádíhí mànà. ¹⁶ Pbéù, dhu adù abádíhí-nyínga níti ìnzì rùnì Yèsù. ¹⁷ Ní Yèsù ìvù dhu abádíhí-tù, ndàti: «Ádhu nyí nyí nyàgò dóná, àzèmbè nyí nyongò òwu?» Ní kǒrì ábhàlǒ náadù ìko, ìzù radù 'àka atdídǒ. ¹⁸ Atdí abádíhí nzínzi ǒ ale, Kilijòpà tí kátina, náadù dhu ìvu kà-tù ndàti: «Nyí tí ndí atdírdì Yèrùsàlemà tó kígò ǒ bhà nzínzi ǒ ìnzá nyí nyùnì kàrì idhò nzínzi ǒ ndí nònzì dhu?» ¹⁹ Kàdù àtìnà abádíhí ní: «Ádhu ndí?» Ní abádíhí adù dhu àdu kà tǒ 'àti: «Yà Yèsù, Nàzàretì tó kígò ǒ ale rǒ ndí nònzì dhu. Ndi ale ní'í ádrùngbà ɔbì nà nabì. Kàrà ndi pbìndà ɔbì nàvì rǒ kàsùna ǒ, ndírò òtèna ǒ màtí, Kàgàwà-ònzì ndírò kǒrǒ ale-ònzì màtí. ²⁰ Ní fàkà pbàkùhání tǒ ádròdrǒ ale mà, fàkà ádròdrǒ ale mànà nípfo ka, 'àbhù kotdì anyà dóná ndíni ka koho tí, 'adù kàbhù kutò mèsàlabhà dǒ. ²¹ Mǎ nyú, mà múbhi dhu irè rǒ ka rǒrì ndi Pbaìsràyélí nùwù rí ìno-kàsù ǒ rò. Pbéù ròsè kǒrǒ dhu dónà, ìndo kǒrǒ kǒrì dhu ònzì ò rǒ idhò náhu wà ìbhù. ²² Ní obhó tí, nzínzika ǒ ngùfè vèbhále nàbhù idhò rùko mà atdídǒ. Abádíhí òwùna bhòtsungá kàbhùli ò. ²³ Ní ìnzá ò òtù Yèsù-abvò rò, abádíhí adù ìngo, 'adù àtìnà màlàyíkà ràvì ò fíyò. Ní, ò màlàyíkà ràtì ìnè Yèsù ràrì'í nyìkpóna nà. ²⁴ Yà mà mà'í mànà atdíkpá ale nzínzi ǒ, ngùfè ale náadù òwu átò

kàbhùli ò, 'àdè ndi dhu nótu àhàhàhì yà vèbhàlé náwena dhu bhèyi tí. Pbéù abádhí àdè nzá ndi Yèsù-ngbò nyé nála.»

²⁵ Ní Yèsù adè àtina abádhí ní: «Nyí ní ìmbà irèta nà ale! Ndirò nyí ní ìnzí arí pbanábi nùno kórò dhu ná'u tsàkàtsàka ale! ²⁶ Dhu aká tí obhó Krístò ràbà àpè ndi dhu bhèyi tdè ndi ndotsú pbinà ádrèngbànga tó awáwè ò rò?» ²⁷ Wò dhu-dzidò, kàdè dóná ka kandí Kàgàwà bhà Andítá ò kórò dhu-tí nòpè ndàwe abádhí tò, ròpè ndi Músà bhà Andítá ò rò, ràrà àhè kórò pbanábi náandi dhu ò.

²⁸ Abádhí nítdègu yà ì úbhi òwu rò ònà pbanga nínù, ní Yèsù adè dhu ònzí itse rára ale bhèyi. ²⁹ Pbéù abádhí adè Yèsù àgo 'ati: «Ádí atdíkpá má mànà. Obhó tí, adiyí ò àrà wà, ndirò inga ráti kòmbi tí.» Ní Yèsù adè òtsù, 'òkò atdíkpá abádhí mànà. ³⁰ Ní ònyè-tsùnà ì òkò atdíkpá abádhí mànà rórò, Yèsù nídyi m̀gati ndàlè fóná, ndàdè òtsò nábhu Kàgàwà tò. Wò dhu-dzidò, kàdè m̀gati-ònga nùko ndàndò abádhí-fò. ³¹ Níró ní ndi abádhí-nyínga náara ndùtu, 'àdè Yèsù nùni. Pbéù Yèsù náadè àwi dòtsí abádhí-nyíkpò ò rò. ³² Ní abádhí adè 'òpè 'òtè nzínziya ò, 'ámbe àtina dò: «Àlè-afí nígbèna tí obhó àlè ò, yà otu ò kà rùbhi Kàgàwà bhà Andítá-tí náwe rò àlè tò rò?»

³³ Abádhí adè 'ivà ànyirò rò tí, 'adu ì Yèrùsàlemà tò kigò ò. Ní ànyí abádhí atù kòkò atdí kumí dóná atdí nà uvitatále òdhiya mànà ì nàndu rò. ³⁴ Ní ì uvitatále náadè àtina abádhí ní: «Obhó nyé, Ádrèngbàlé Yèsù ǹngbè wà ndi. Kàvi wà ndi Sìmonì tò.» ³⁵ Ní kòrò òyò ábhàlè náadè ròyá ndi nònzí otu ò dhu mà, ìngbà dhu bhèyi màtí ì òwù Yèsù nùni m̀gati-ònga nùkò rí rò dhu mànà dhu náwe abádhí tò.

Yèsù rí ndàvi pbinà atdí kumí dóná atdí nà ábhàlè tò dhu

(Màt 28.16-20; Mrk 16.14-18; Yùw 20.19-23; Kas 1.1-8)

³⁶ Yà Èmawù rò iwù ale ròte ngèkpá ábhàlè mànà ònà kàsùmí ò tí ní ndi, Yèsù nyé nditíró náavi ndi abádhí nzínzi ò, ndàdè àtina abádhí ní: «Kàgàwà àkà ndàbhè nyí nyòkò màrèngà ò.» ³⁷ Ní atdíò ádrèngbà òdo nísí òyà dhu-okú dò rò, abádhí adè dhu àtí ale-mùlì ì àla dhu tí. ³⁸ Pbéù Yèsù adè dhu nívu abádhí-tsè ndati: «Ádhu fèkù irèta nìnza? Ndirò ádhu wòrì irèta-tídò rí'ì afíku ò ní? ³⁹ Nyàndà pé òtsédu mà pfòdu mànà! Ìma nyé ní yà! Nyàpbalá pé ngbòdu, ndirò nyàndà pé, ale-mùlì náarí'ì ìmbà izà nà róná, ndirò kà-kpa mà náarí'ì ìmbà yà rùdù nyí nyálàna dhu bhèyi.» ⁴⁰ Wò dhu èno ndi ndí rò, kàdè òtséna mà, p̀fóna mànà nitè abádhí tò. ⁴¹ Pbéù wò ì fí'ì nà ádrèngbà dhèdhe ò, abádhí rí nzí ndi ndèno dhu ná'u, ndirò atdíò idho adè abádhí nùko dhu-okú dò rò, Yèsù adè dhu ìvu abádhí-tsè ndati: «Nyí tí'ì ìnè ònyèna ka kàdè dhu nà fèkù irò?» ⁴² Ní abádhí adè ìkùrù ìkuru ìbhè-ròrò-ngba nábhu kà tò. ⁴³ Kàdè ndi ìbhè náko, ndàdè à'anà àzèmbè abádhí rálàna rórò. ⁴⁴ Wò dhu-dzidò, kàdè àtina abádhí ní: «Kònyè yà fèkù ma mongóna ènòna òko ale kòko atdíkpá rórò dhu ní wò. Dhu aká yà kórò ka kandí dùdú Músà bhà Úyátá ò màtí, Kàgàwà bhà pbanábi tó Andítá ò màtí, ndirò Zàburì ò màtí dhu rònzi ì kórò.» ⁴⁵ Níró ní ndi kàdè abádhí tó irèta ǹngbe, ndíni abádhí alé tí Kàgàwà bhà Andítá r̀nno dhu dèya ò. ⁴⁶ Tdíò kàdè àtina abádhí ní: «Kàgàwà bhà Andítá ò ka kandí dhu kati: Krístò àkà ndàbà àpè, kàkà ndòvè, ìbhè rí kisè idho ò ndàdè ndèngbè. ⁴⁷ Ndirò kòvò rò, dhu àkà kèndò ìndrù rí 'ègèrè, 'èbhà fíyò nzérenga, Kàgàwà ràdè dhu èbà fíyò dhu kórò pbiirò ò ale tò, ròpè ndi Yèrùsàlemà rò. ⁴⁸ Nyí ní ndi dhu tò ngàmì. ⁴⁹ Ndirò kònyè ma mí yà Àbadu náakò fíndá làkà fèkù dhu nívi fèkù. Ní nyí nyàkà nyòkò yàfí kigò ò tí, ràrà àhè òrè-akpá ò rò rírá ádrèngbànga tó òbi nàbà nyí nyí dhu ò.»

Yèsù rí ndàdù òrè-akpá ò Kàgàwà ì dhu

(Mrk 16.19; Kas 1.9-11)

⁵⁰ Yèsù adè àrà pbinà ábhàlè nà Bètaniya tí kátina pbanga-tí'ò. Ní, kàngbe òtséna ndàso abádhí ní. ⁵¹ Ní yà abádhí nàsò ndi ndí ònà kàsùmí ò, àbadhi mà nùbhà ì pbinà ábhàlè mànà, ndàdè òdzí, ndàrà òrè-akpá ò. ⁵² Ní Yèsù ì fèu dhu-lutinà, abádhí náadè 'àdu

ádràngbǎ dhèdhe nyú nà Yèrùsàlemà tó kígbò ò. ⁵³ Abádhí nóongónà 'ùndu bìlìnganà Kàgàwà bhà idzá, 'àmbe Kàgàwà-òvò nílè dǎ.